

УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ
ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КНЗ «ЧЕРКАСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ОСВІТИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»
ЧЕРКАСЬКА ГІМНАЗІЯ № 9 ІМЕНІ О.М. ЛУЦЕНКА
ЧЕРКАСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Навчатися по-новому: досвід та поради від освітян НУШ

Черкаси
2022

**Схвалено до використання Вченою радою КНЗ «ЧОПОПП ЧОР»
(Протокол № 2 від 16 червня 2022 р.)**

Рецензенти:

Чепурна Наталія Миколаївна – ректор КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради», кандидат педагогічних наук, доцент, Заслужений працівник освіти України

Назаренко Галина Анатоліївна – проректор КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради», доктор педагогічних наук, професор

Навчатися по-новому: досвід та поради від освітян НУШ / Авторський колектив Черкаської гімназії № 9 ім. О.М. Луценка Черкаської міської ради Черкаської області під кер. І.В. Топчій – Черкаси, 2022. – 102 с.

Черкаська гімназія № 9 стала однією зі 100 шкіл України, де втілюють пілотний проєкт Нової української школи.

Учителі гімназії стали експериментаторами та дослідниками, аби по-новому поглянути на традиційні методи навчання та запропонувати сучасним учням опановувати знання через ігрову діяльність і застосування сучасних технологій, використати нестандартний підхід та зацікавити дітей інноваційними проєктами.

У посібнику зібрано оригінальні ідеї педагогів та їхній досвід роботи у пілотних 5-х класах Нової української школи.

ЗМІСТ

Топчій І.В., Валовенко О.О. Досвід роботи Черкаської гімназії № 9 у пілотному проєкті НУШ у базовій школі.....	4
1. З досвіду пілотування мовно-літературної освітньої галузі	
1.1. Черненко Н.М. Формування національномовної особистості НУШ на уроках української мови.....	16
1.2. Міхно О.Л. Методи навчання для урізноманітнення освітнього процесу на уроках англійської мови в пілотних класах НУШ.....	19
1.3. Коваленко Ю. В. Новітні інтерактивні методи навчання для ефективного розвитку життєвих умінь учнів НУШ за допомогою англійської мови	21
2.3 досвіду пілотування математичної освітньої галузі	
2.1. Волкова К.М. Деякі прийоми інтерактивного спілкування на різних етапах уроку та оцінювання учнів п'ятого класу НУШ на уроках математики.....	24
3. З досвіду пілотування історичної освітньої галузі	
3.1. Стецюк А.С., Завіновська І.В. Освітній інструмент «STORY DICE – STORY TELLING» на уроках історії: НУШ у дії.....	28
4. З досвіду пілотування природничої освітньої галузі	
4.1. Смоляр С.І. Особливості пілотування природничої та здоров'язбережувальної освітніх галузей у класах НУШ.....	31
5. З досвіду пілотування фізичної та естетичної освітньої галузі	
5.1. Гулюкіна Н.Г. Досвід впровадження модельної навчальної програми «Фізична культура 5-6 класи»: практичні завдання та вправи.....	33
5.2. Коротка Л.В. Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів 5-х класів НУШ під час навчання образотворчому мистецтву.....	50
6. З досвіду пілотування освітньої галузі технологій	
6.1. Цимбал М.П. Проектна діяльність на уроках технологій у пілотних класах НУШ.....	60
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ.....	64
СПИСОК ВИКОРИСАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	100

ДОСВІД РОБОТИ ЧЕРКАСЬКОЇ ГІМНАЗІЇ № 9 У ПЛОТНОМУ ПРОЄКТІ НУШ У БАЗОВІЙ ШКОЛІ

***Топчій Ірина Вікторівна,**
директор*

***Валовенко Олександр Олександрович,**
заступник директора
з навчально-виховної роботи*

З 2022 року п'ятикласники по всій країні розпочнуть навчатися за новим Держстандартом базової середньої освіти за реформою «Нова українська школа». Гімназія на підставі наказу Міністерства освіти та науки України від 02.04.2021 року «Про реалізацію інноваційного освітнього проєкту всеукраїнського рівня «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення для закладів загальної середньої освіти в умовах реалізації ти в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти» почала пілотування нового Державного стандарту базової середньої освіти затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 р. №898, тобто коли НУШ пілотували у початковій школі, нового Держстандарту не було. Зараз стандарт середньої школи затверджений. Тобто теоретично базові умови кращі. Освітні заклади змогли працювати, використовуючи затверджені під стандарт модельні навчальні програми, обрати для себе ту, яка відповідає філософії, стратегії розвитку школи і стану педколективу. Або взагалі розробити власну.

Пілотування НУШ у 5 класі позаду, і команда гімназії вже має деякі висновки й результати. Основними проблемними питаннями у роботі пілотних 5-х класів «Нової української школи» в гімназії були:

- *вибір модельних навчальних програм та їх реалізація з урахуванням можливостей та переваг освітнього закладу авторської школи «Гімназія успішного Українця»;*
- *вибір, замовлення та забезпечення навчально-методичними матеріалами вчителів та здобувачів освіти пілотних 5-х класів гімназії;*
- *підготовка вчителів до роботи за новим державним стандартом базової середньої освіти, створення гімназійної пілотної команди.*
- *проведення моніторингових з метою вивчення готовності вчителів до роботи у пілотних класах НУШ, вивчення стану адаптації пілотних класів НУШ та порівняння результатів з 5-ми класами що навчаються за стандартом 2011 року у базовій школі та ставлення батьків до навчання пілотних класів.*
- *адаптація до особливостей освітнього процесу НУШ у базовій школі;*
- *особливості та критерії оцінювання в НУШ, формувальне оцінювання.*

Вибір модельних навчальних програм

Тексти модельних програм не були доступні для вчителів у червні, перед відпусткою, педагог мав можливість познайомитися з модельною програмою, зробити вибір на користь тієї чи іншої модельної навчальної програми та почати планувати свою роботу на майбутній навчальний рік. Затверджені модельні навчальні програми оприлюднили лише в серпні, тому часу на повноцінне вивчення потенціалу всіх модельних навчальних програм було замало часу.

Концепція НУШ передбачає, що навчальна програма базової школи не має бути просто планом викладання. Середня школа має продовжувати те, що закладено у початковій – з плавним переходом. На жаль, не в кожній із затверджених модельних програм присутня безперервність, поступовість, толерантний перехід.

В змістовній частині деяких модельних навчальних програм є неузгодженість з тим, що діти вивчали за новим стандартом НУШ у початкових класах. Вчителі, які читали всі модельні програми, розповідають, що на жаль поступовість не збережена.

Питанням вибору модельних навчальних програм для предметів кожної освітньої галузі займалися профільні предметні кафедри, котрі мали вивчити зміст модельної навчальної програми та, зважаючи на кадрові та матеріально-технічні можливості закладу обрати модельну навчальну програму. Вчителі виходячи з принципу академічної свободи могли обрати як галузеву предметну модельну навчальну програму так і інтегрований курс. Всі навчальні програми обрані предметними кафедрами були систематизовані та зібрані, ще в серпні 2021 року (додаток 1).

Нові освітні виклики виклики, інтеграція

У Черкаській гімназії №9 інтеграція – не щось нове. Педколектив самостійно реалізує повноцінні інтегровані проекти, залучаючи до них учнів молодших і старших класів. Курс «Робототехніка», історичне LEGO – конструювання, LEGO – duplo, створення комплексних Solutions – проектів в рамках FLL (First Lego League), Robotica та Robotiada гімназії неодноразовий учасник та переможець змагань з FLL робо-конструювання всеукраїнського та міжнародного рівня (Данія, Чехія, Угорщина, Ліван), проектна діяльність у ракетобудуванні.

Новий Держстандарт дозволяє освітнім закладам самостійно компонувати навчальні програми, використовувати галузеві предмети і міжгалузеві інтегровані курси, зокрема: «Робототехніка», «STEM», «Інтегрований мовно-літературний курс (українська мова, українська та зарубіжні літератури)», «Історія: Україна і світ» тощо.

Інтегровані курси – це більш системний підхід, доречний у 5-6 класах, адже сучасні діти сприймають світ не фрагментарно. «Наприклад, інтегрований курс української і зарубіжної літератур, без мови, зробив би вивчення саме літератури цікавішим і об'ємнішим. Учитель міг би знайомити учнів з українською літературою та розповідати, що писали у світі в цей самий період, як на це впливали історичні події, це очевидно є перевагою і саме до такої міжпредметної інтеграції ми маємо прагнути.

Забезпечення підручниками та фінансування

Навчальний рік пілотні п'яті класи НУШ розпочали без підручників для дітей і обіцяних навчально-методичних матеріалів. Цьогоріч МОН та Мінфін оприлюднили порядок використання освітньої субвенції пізно, у липні. Деякі навчальні матеріали отримали гриф міністерства лише 30 серпня, тому роботу з вивчення більшості предметів розпочинали, маючи лише електронні матеріали, а деякі навчально-методичні матеріали, за обраними модельними навчальними програмами отримували «гриф» по ходу навчального року. Тому вчителі гімназії іноді використовували «старі» підручники з метою організації роботи з текстом, оскільки, підручник – це фізично потрібна дитині в 5-6 класі. Бо щоуроку учень має працювати з текстом. Це важливо для наскрізних умінь.

7 жовтня Інститут модернізації змісту освіти (ІМЗО) схвалив для використання в пілотних школах понад 80 навчальних матеріалів. Заклади мали бути ними забезпечені на

вересень-жовтень. Частини навчальних матеріалів на листопад-грудень мали проходити комплексну експертизу, в ІМЗО. Цим фактором, а також труднощами в комунікації, на початковому етапі, з видавництвами та браком фінансування для забезпечення навчальною літературою вчителів та здобувачів освіти 5-х пілотних класів гімназії, пояснюється брак навчально-методичних матеріалів на першому етапі експерименту.

Вирішення проблеми забезпечення підручниками вчителями кожної окремої освітньої галузі вирішувалось по-різному, у вересні місяці більшість вчителів крім модельних програм мали електронні версії навчальних матеріалів, адміністрація на кінець вересня повністю використала освітню субвенцію для замовлення навчально-методичних матеріалів, а окремі видавництва забезпечували матеріалами на безоплатній основі на основі листа-замовлення від закладу учасника пілотного проекту. Більшість вчителів пілотних класів гімназії є професіоналами з великим досвідом та творчим підходом до роботи. Так, зокрема, вчитель історії Стецюк А.С. та вчитель української мови Черненко Н.М., а також інші педагоги, завдяки використанню інтерактивних технологій та онлайн-матеріалів, що знаходяться у вільному доступі онлайн, наповнювали змістову частину навчального модуля для максимальної ефективності освітнього процесу в гімназії та виконання вимог модельних навчальних програм.

Освітню субвенцію для матеріально-технічного забезпечення проекту в гімназії було використано повністю. У наказі МОН №406 про реалізацію проекту впровадження Держстандарту в 5 класі в п. 15 зазначено, що вчителі й керівники шкіл мають отримувати доплату за роботу в проекті (пілотуванні, – ред.). Було оголошено, що буде стимулювальна надбавка. Наприкінці другого семестру завдяки співпраці закладу та засновника Черкаської міської ради вчителям була повністю виплачена стимулювальна надбавка за участь у проекті.

Підготовки вчителів та створення гімназійної команди

Робота з педагогічними працівниками, що працюють у пілотних класах НУШ проводилась за двома напрямками: навчання педагогів з метою підготовки до роботи в нових умовах та згуртування гімназійної команди для ефективної участі колективу вчителів у проекті всеукраїнського рівня «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення для закладів загальної середньої освіти в умовах реалізації ти в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти»

Методична підготовка до проекту тривала протягом 2020-2021 навчального року було організовані відвідування уроків вчителів початкової школи 4-х пілотних класів НУШ з метою ознайомлення з специфікою роботи та постійні методичні наради з колективом питань інноваційних освітніх технологій, компетентнісного підходу до реалізації нового державного стандарту освіти.

Наприкінці навчального 2020-2021 року організована участь педагогічних працівників у методично-наукових семінарах з підготовки до до інноваційного освітнього проекту всеукраїнського рівня «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення для закладів загальної середньої освіти в умовах реалізації ти в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти», що досягалося безпосереднім спілкуванням з авторами реформи та укладачами модельних навчальних програм, знайомство з їх баченням реалізації НУШ у базовій школі.

У липні-серпні 2021 року проводились методичні наради з метою ознайомлення з модельними навчальними програмами та їх вибір по кожній освітній галузі, проведення засідань з даного питання професійних спільнот освітніх галузей; У серпні, на початку вересня проведення засідань з питання вибору навчальних посібників та методичних матеріалів для роботи у пілотних класах НУШ професійних спільнот освітніх галузей. Питання розглядалося на педагогічній раді гімназії та затверджено вибір модельних навчальних програм та навчальних посібників до них.

Напередодні навчального року організовано проведення моніторингу (додаток 2) готовності педагогічних працівників до роботи у пілотних класах НУШ з метою виявлення

потреби в методичній допомозі для вчителів НУШ та формування методичних рекомендацій для пілотних класів.

Постійно проводився моніторинг навчальної діяльності у 5-х класах НУШ силами адміністрації гімназії відвідування навчальних занять, аналіз роботи класних керівників пілотних класів.

В жовтні 2021-2022 навчального року проведено вхідного моніторингу у 5-х пілотних класах НУШ з метою вивчення питання адаптації пілотних класів та корегування роботи вчителів НУШ.

Гостро стояло питання формувального оцінювання, критеріїв оцінювання для виставлення оцінок, які передбачені у базовій школі за новим державним стандартом. У початкових класах НУШ дітям не ставлять оцінки. У п'ятому вони мають з'явитися, поступово.

МОН рекомендували у першому семестрі залишити формувальне оцінювання. На кінець семестру – рівневе (початковий, середній, достатній, високий). У другому семестрі пропонують перейти до бальної системи. Але рішенням педагогічної ради було прийняте рівневе оцінювання для 5-х пілотних класів гімназії, з метою зменшення стресу для здобувачів освіти.

Формувальне оцінювання має загалом бути усним. Воно орієнтоване не на порівняння дітей у класі, а на індивідуальні результати кожного.

Педагоги звикли до балів і їм важко перелаштуватися. За формувального оцінювання створюється свідоцтво досягнень для кожної дитини. Вчитель проводить індивідуальні розмови з учнями, тримає зворотний зв'язок з батьками.

Перевірку зошитів варто розглядати як елемент формувального оцінювання і механізм надання учням письмового зворотного зв'язку, щоб допомогти їм усвідомити способи досягнення кращих результатів. Свідоцтво досягнень, запропоноване МОН відображає результати навчальних досягнень учня чи учениці 5-6 класу з переліку предметів та інтегрованих курсів, визначених освітньою програмою закладу освіти. Надана форма Свідоцтва досягнень є орієнтовною, перелік предметів та інтегрованих курсів, зазначених у Свідоцтві, визначається закладом освіти відповідно до затверджені освітньої програми

Питання адаптації та оцінювання розглядалося на педагогічній раді гімназії. Рівневе оцінювання мало бути інтегровано разом з індексами НУШ у базовій школі. В рамках командної роботи на етапі формування «Свідоцтва досягнень» необхідно було визначити стан сформованості «основних характеристик навчальної діяльності» по кожному учневі сформована відповідно переліку наскрізних умінь, визначених Державним стандартом базової середньої освіти, що очевидно викликає необхідність залучити у цей процес значно більшої кількості педагогів, у порівнянні з початковою школою. Вчителі та класні керівники мали визначитися по кожному учневі і відповідно уважно прослідкувати його індивідуальну освітню траєкторію.

Особливості застосування методик «Формувального оцінювання» та компетентнісного підходу до освіти для педагогічного колективу.

Серед найбільш поширених практик здійснення формувального (поточного формувального) оцінювання, окрім рівневого або бального, зустрічається: проведення його у формі самооцінювання, взаємооцінювання учнів, оцінювання вчителем із використанням окремих інструментів (карток, шкал, щоденника спостереження вчителя, портфоліо результатів навчальної діяльності учнів тощо). Основні методичні матеріали, що існували на період початку експерименту (друковані та онлайн-матеріали на порталах Prometheus, Ed-era, Наурок та ін) стосувалися методик формувального оцінювання у молодшій школі, тому педагогічній команді гімназії необхідно було адаптувати ці методики до реалій базової школи та створювати нові.

Чим особливі пілотні класи?

Наприкінці жовтня (періоду адаптації до старшої школи) серед п'ятикласників гімназії був проведений моніторинг (додаток 3) і пілотні класи показали, певною мірою, особливі результати. Інструментарій моніторингу - онлайн опитування у форматі Google Forms. У анкеті

використовувалися як закриті так і відкриті питання, що стосувалися основних аспектів стану адаптованості учнів 5-х класів до навчання у базовій школі.

Аналіз відповідей загалом свідчить, що діти навчаються із задоволенням та цікавістю, а в класних колективах вони почуваються цілком (найбільше у гімназії учнів приваблювали «моя вчителька», «мій клас» та «навчання»). Також, у більшості випадків, діти цілком спрямовані на досягнення ситуації успіху та отримання нових знань, про що свідчать їх відповіді, але, водночас, відсоток учнів, що сприймають навчання як обов'язок, або прагнуть уникнути неприємностей від батьків, порівняно з учнями інших 5-х класів був відчутно нижчим. Безпосередні, узагальнені, результати анкетувань друкуються на сайті гімназії.

Абсолютна більшість учнів показали, що з радістю відвідує гімназію та має гарні стосунки з однокласниками. І знову ж відсоток учнів, що відчують втому та небажання відвідувати уроки, у даних класах, прагне до нульового показника, що корелюється з результатами анкетування проведеного спеціалістами психологічної служби гімназії щодо питання адаптації 5-х класів.

Моніторингове дослідження серед батьків пілотних класів (додаток 4) виявило загалом позитивне ставлення до навчання їх дітей у пілотних класах базової школи, батьки відмічають позитив у ставленні до вчителів, класних керівників та адміністрації, що безпосередньо відображає кропітку роботу колективу гімназії для створення позитивного мікроклімату для навчання 5-х пілотних класів НУШ. Крім цього слід відмітити активну зацікавленість та високу ступінь залученості батьків у навчально-виховний процес, що показав моніторинг і загалом досвід безпосередньої роботи класних керівників, педагогів та адміністрації з батьківською громадою пілотних класів.

Крім цього педагоги гімназії відмічали більшу відкритість дітей, що почали пілотувати новий державний стандарт базової освіти. Учні готові більше експериментувати, практично не бояться помилятися, завжди готові до дискусії, готові захищати свою точку зору. Очевидно, що новий підхід до освітнього процесу мав дати свої плоди, що підтверджується на практиці.

Інформація
про вибір навчальних програм для 5 класу у 2021/2022 навчальному році
в Черкаській гімназії №9 ім. О.М. Луценка Черкаської міської ради Черкаської області

Освітня галузь	Моделна навчальна програма	Автори програми
Мовно-літературна (українська мова, українська та зарубіжна література)	«Українська мова. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти	Голуб Н.Б., Горошкіна О.М.
	«Українська література. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти	Яценко Т.О., Качак Т.Б., Кизилова В.В., Пахаренко В.І., Дячок С.О., Овдійчук Л.М., Слижук О.А., Макаренко В.М., Тригуб І.А
	«Зарубіжна література. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти	Ніколенко О., Ісаєва О., Клименко Ж., Мацевко-Бекерська Л., Юлдашева Л., Рудніцька Н., Туряниця В, Тіхоненко С., Вітко М., Джангобекова Т.
Мовно-літературна (іноземна мова)	«Іноземна мова. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти	Редько В.Г., Шаленко О.П., Сотникова С.І., Коваленко О.Я., Коропецька І.Б., Якоб О.М., Самойлюкевич І. В., Добра О.М., Кіор Т.М.
	«Друга іноземна мова. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти	Редько В. Г., Шаленко О. П., Сотникова С. І., Коваленко О.Я., Коропецька І. Б., Якоб О. М., Самойлюкевич І. В., Добра О. М., Кіор Т. М., Мацькович М. Р., Глинюк Л. М., Браун Є. Л.
Математична	«Математика. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти	Мерзляк А.Г., Номіровський Д.А., Пихтар М.П., Рубльов Б.В., Семенов В.В., Якір М.С
Природнича	«Пізнаємо природу» 5-6 класи (інтегрований курс)»	Біда Д.Д., Гільберг Т.Г., Колісник Я.І.
Громадянська та історична освіта	Вступ до історії України та громадянської освіти. 5 клас» для закладів загальної середньої освіти	Бурлака О. В., Власова Н. С., Желіба О. В., Майорський В. В., Піскарьова І. О., Щупак І. Я.
Соціальна та здоров'язбережувальна	«Здоров'я, безпека, добробут» 5-6 класи (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти	Шиян О., Волощенко О.,Гриньова М., Дяків В., Козак О.

Черкаська гімназія №9

	«Етика. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти	Пошетун О.І., Ремех Т.О., Кришмарел В.Ю.
Технологічна	«Технології. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти	Ходзицька І. Ю, Горобець.О. В, Медвідь О. Ю., Пасічна Т. С., Приходько Ю. М.
Інформатична	«Інформатика. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти	Радченко С. С., Боровцова Є. В.
Мистецька	«Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти	Масол Л. М., Просіна О. В.

Опитування вчителів НУШ

1. Чи планували ви працювати в пілотних класах НУШ?
  - так
  - ні
2. Чи маєте ви бажання працювати в пілотних класах НУШ?
  - так, маю бажання
  - не маю бажання
  - так склалися обставини
  - важко відповісти
3. Якими є ваші очікування від роботи в пілотних класах НУШ?
  - позитивні
  - скоріше позитивні
  - нейтральні
  - скоріше негативні
  - негативні
4. Чи проходили ви навчання для пілотування НУШ?
  - так
  - ні
5. Чи відчуваєте ви потребу у додатковому навчанні для підготовки роботи в пілотних класах НУШ?
  - я впевнений, такої потреби не відчуваю
  - скоріше потребую методичної допомоги
  - маю гостру потребу у додатковому навчанні
  - важко відповісти
6. Наскільки, на ваш погляд, ви добре зрозуміли особливості освітнього процесу в пілотних класах НУШ?
  - я добре розумію та орієнтуюсь у особливостях НУШ
  - загалом розумію, але маю деякі труднощі
  - складно зрозуміти у чому різниця
  - мені складно сприймати особливості освітнього процесу в пілотних класах НУШ
  - інше: _____
7. За яким принципом ви обирали модельні програми?
  - уважно вивчав(ла) зміст кожної програми та зробив свій вибір
  - поклався(лась) на поради колег
  - орієнтувався(лась) на прізвища авторів модельної програми
  - обрав(ла) випадково
  - інше: _____
8. Чи маєте ви на сьогодні проблеми, при підготовці до пілотування в класах НУШ? Якщо так, коротко сформулюйте які. _____
9. Якої допомоги ви потребуєте для пілотування НУШ (персонально чи змістовно)?
_____
_____

Анкета учня (за підсумками адаптаційного періоду) 5-й клас

1. У гімназії тобі найбільше подобається?

- мій клас
- навчання
- уроки
- моя вчителька
- їдальня
- спортивний зал
- комп'ютерний клас

2. Що найбільше приваблює тебе у гімназії?

- навчатися новому
- працювати на уроках
- отримувати нові знання
- спілкуватися з друзями
- спілкуватися з вчителями

3. Який навчальний предмет тобі найбільше подобається?

- історія (вступ до історії)
- інформатика
- математика
- українська мова
- українська література
- зарубіжна література
- іноземна мова
- природознавство (пізнаємо природу)
- музика
- малювання
- фізична культура
- основи здоров'я («здоров'я безпека добробут»)
- технології
- інше: _____

4. Навчання з якого предмету тобі вдається найкраще?

- історія (вступ до історії)
- інформатика
- математика
- українська мова
- українська література
- зарубіжна література
- іноземна мова
- природознавство (пізнаємо природу)
- музика
- малювання
- фізична культура
- основи здоров'я («здоров'я безпека добробут»)
- технології
- інше: _____

5. Навчання з якого предмету тобі здається найважчим?

- історія (вступ до історії)
- інформатика
- математика
- українська мова

- українська література
- зарубіжна література
- іноземна мова
- природознавство (пізнаємо природу)
- музика
- малювання
- фізична культура
- основи здоров'я («здоров'я безпека добробут»)
- технології
- інше: _____

6. Обери твердження, яке тобі здається найбільш правильним: в гімназії я...?

- Прагну отримати гарну оцінку
- люблю долати труднощі у навчанні
- намагаюсь завоювати авторитет серед однолітків
- цікавлюсь змістом навчального матеріалу
- хочу уникнути неприємностей від учителів і батьків
- розумію необхідність виконання свого обов'язку учня
- отримати нові знання, хочу пізнати глибше й ширше навчальний матеріал, хочу відчутти задоволення й радість від досягнутих успіхів

7. Коли я йду вранці до гімназії, то відчуваю що я...?

- втомлений
- сумую
- радію
- відчуваю тривогу

8. В моєму класі мені найбільше подобається (напиши коротку відповідь)

9. У взаєминах з однокласниками мене засмучує (напиши коротку відповідь)

10. Свої стосунки з однокласниками я оцінюю як?

- прекрасні
- добрі
- задовільні
- погані

11. Щоб нам у гімназії було добре, потрібно?

- відмінити додаткові заняття
- краща їдальня
- довші перерви
- слухати вчителів
- менше домашніх завдань
- ходити в школу на 9 00
- вільна форма
- інше: _____

Опитування для батьків 5-х пілотних класів

Шановні батьки, ця анкета має на меті підбити підсумки навчання ваших дітей у 5-му класі та узагальнити ваші враження від першого року навчання в базовій школі! Дякуємо вам за співпрацю, допомогу та будемо вдячні за ваші відповіді. Анкета анонімна!

1. Якими є ваші загальні враження від навчання вашої дитини в 5-му класі гімназії?

Цілком негативні	_____							Повністю позитивні
	1	2	3	4	5	6	7	

2. Чи з задоволенням ваша дитина відвідує уроки в гімназії?

- так, із задоволенням
- скоріше з задоволенням
- іноді бракує мотивації
- часто не хоче йти на уроки
- важко відповісти
- інше: _____

3. Яким, на ваш погляд, є мікроклімат у вашому класі?

Дуже несприятл ивий	_____							Цілком позитивний (комфортний)
	1	2	3	4	5	6	7	

4. На вашу думку, чи комфортно почувається ваша дитина серед однокласників?

- цілком комфортно
- скоріше комфортно
- скоріше не комфортно
- не комфортно
- важко сказати

5. Навчання з яких предметів вашій дитині подобається, дається легко? Виберіть усе, що підходить.

- українська мова
- українська література
- англійська мова
- німецька мова
- зарубіжна література
- вступ до історії України та громадянської освіти
- математика
- пізнаємо природу
- інформатика
- музичне мистецтво
- образотворче мистецтво
- технології
- фізична культура
- основи здоров'я («здоров'я безпека добробут»)

6. Навчання з яких предметів у вашої дитини викликає труднощі? Виберіть усе, що підходить.

- українська мова
- українська література
- англійська мова

- німецька мова
- зарубіжна література
- вступ до історії України та громадянської освіти
- математика
- пізнаємо природу
- інформатика
- музичне мистецтво
- образотворче мистецтво
- технології
- фізична культура
- основи здоров'я («здоров'я безпека добробут»)

7. Визначте у якій мірі ви задоволені освітнім середовищем (умовами навчання) в гімназії.

Не задоволені

1   2   3   4   5   6   7

Цілком
задоволені

8. Які компоненти освітнього середовища, на ваш погляд, потребують поліпшення? Виберіть усе, що підходить.

- матеріально-технічне забезпечення кабінету
- харчування (їдальня)
- графік (зміна) навчання
- забезпечення навчальною літературою
- робота з дистанційної платформи
- робота класного керівника
- розклад уроків
- робота окремих вчителів
- цілком задоволений(а) освітнім середовищем дитини
- інше: _____

9. Висловіть, будь ласка побажання для класного керівника.

10. Висловіть, будь ласка побажання для вчителів-предметників.

11. Висловіть, будь ласка побажання для адміністрації гімназії.

12. Якою ви бачите вашу особисту участь в освітньому процесі гімназії?

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОМОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ НУШ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

*Черненко Наталія Миколаївна,
учитель української мови та літератури,
учитель-методист,
відмінник освіти України*

Учні пілотних 5-х класів Черкаської гімназії № 9 з української мови працювали за модельною програмою Н.Б.Голуб та О.М.Горошкіної, яка сфокусована на ціннісні орієнтири й спрямована на виконання завдань, задекларованих у Законі України “Про освіту”, Державному стандарті базової середньої освіти, формує предметні й ключові компетентності, виховує **національномовну особистість**.

Принциповою **відмінністю** програми є те, що змінилися пріоритети у формуванні змісту, структури й результатів: учні не лише засвоюють систему знань, формують уміння й навички (компетентності), а й особистісно розвиваються, набувають духовно- морального досвіду.

У програму введено тематичні блоки, що відповідають на соціальне замовлення: “Інформація”, ”Текст”, “Жанри мовлення”,”Спілкування”. Розділ “Інформація” **вперше** введений до програми з української мови.

Програма дає можливість учню вибудувати **індивідуальну траєкторію** свого розвитку. Тому доцільно кожному школяреві запропонувати створити портфолію, що складатиметься з його робіт, навчальних проєктів. Це сприятиме більшій самостійності та відповідальності , але найголовніше-показуватиме поступ дитини в навчанні.

У пілотних класах Нової української школи ми використовували найрізноманітніші методи й прийоми інтерактивного навчання.

Урок доречно завжди починати з **рефлексії** (діти демонструють настрій за допомогою смайлів, передають його різними частинами мови і т.п.). Важливо вислухати дітей, підбадьорити, адже від цього залежить продуктивність уроку. У кінці заняття використовуємо шкалу знань (вертикальна чи горизонтальна лінія, на якій учень самостійно позначає рівень засвоєння ним теми, комфортність роботи в групі).

Для відтворення вивченого раніше навчального матеріалу та продукування ідей щодо вирішення проблемної ситуації застосовуємо **“Мозковий штурм”**, для “входження” в тему - інноваційний метод **”Асоціативний куц”**, **тілесно-орієнтовані вправи** (малювання на спині одне одного різних малюнків або букв, що безпосередньо пов’язані з темою уроку).

Для осмислення інформації використовуємо **“Бортовий журнал”** (таблицю, що складається з двох частин: що відомо з теми, що дізналися нового), який заповнюємо впродовж усього уроку.

Для комплексного визначення проблеми та її успішного вирішення дуже цікавим виявився для дітей метод **“Фішбоун”**, особливо під час дистанційного навчання, коли ми працювали на дошці “Jambord”. Кожен учень зміг долучитися до розв’язання проблеми.

На кожному уроці ми дозовано подаємо лексику (слова дня), яку учні осмислюють протягом заняття.

Досить успішним у роботі став **метод проєктів**, коли учні формували компетентності в тісному зв’язку з реальною життєвою практикою. Так, вивчаючи тему “Лексикологія”, діти

створювали проєкт “Лепетуни” за 11 серіями однойменного мультфільму. Для цього потрібно було виписати тематичні слова серії та ілюструвати їх.

Перед вивченням теми “Орфоепія” діти працювали над усним проєктом “Скоромовки”. На кожен урок вивчали скоромовку, а потім розповідали перед класом. За найкращий виступ здобували звання “Найкращий Лепетун”. Така робота виробляє правильну дикцію, артикуляцію, підвищує культуру мовлення, покращує вимову.

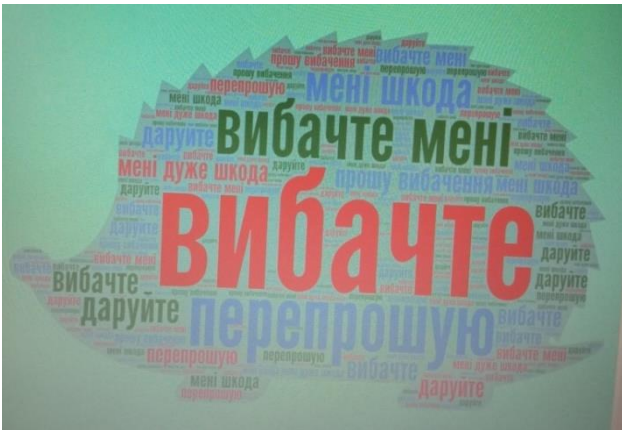
Вивчаючи тему “Фонетика”, учні створили проєкт “Містечко звуків”. У кожен будинок поселили звуки, прикрасили місто деревами, квітами, що умовно передало класифікацію голосних і приголосних звуків.

Зацікавили учнів і **вправи для розвитку міжпівкульної взаємодії** з метою координації роботи мозку. Ось кілька вправ: “Кільце” (перебираємо пальці на обох руках, поєднуючи в кільце), “Вуха – ніс” (лівою рукою взятися за кінчик носа, а правою-за протилежне вухо) . Але найбільше дітям подобалися симетричні малюнки, які вони малювали в зошиті.

Важливо дітей мотивувати до навчання, тому доцільно використовувати такі інтерактивні методи, як: ”Виробимо правила”, ”Мої очікування“. Їх доречно активно застосовувати на перших уроках, щоб привчати дітей до організованої роботи, коли учень вчиться планувати її, виробляє навички співпраці в команді.

Процес навчання через пояснення й демонстрацію не дасть справжніх знань, цього можна досягти тільки через проблемно- пошукові завдання, роботу в парах, групах, тому корисними були метод “2-4-всі разом”, ” Займи позицію”.

Пілотні класи працювали за підручником вищезазначених авторів. Одними з найцікавіших завдань для учнів була робота з колажами, створення хмаринки слів, що допомагало успішно візуалізувати текстову інформацію.

Пропонуємо фрагмент уроку за темою ”Спрощення”

I Мотивація

1. **Рефлексія** (за допомогою смайлів показати настрій і пояснити ,чому він такий).
2. **Тілесно- орієнтована вправа** (діти малюють на спині одне одного СТЛ і перекреслюють Т,останній учень повинен на дошці записати ,що йому передали).
3. **”Асоціативний куц”** (які асоціації викликає у вас слово “спрощення”, доберіть до нього спільнокореневі слова)

II Оголошення теми та очікуваних результатів

1. Пригадуємо

- 1 Які звуки називаємо приголосними?
- 2 Скільки приголосних в українській мові?
- 3 Навіщо в мові є правила милозвучності?
- 4 Що вони означають?

2.Шукаємо відповіді на запитання

- 1.У яких словах української мови є збіг трьох приголосних?
  - 2 Чи є різниця у вимові й написанні слів, у яких наявне спрощення?
  - 3 Чи є в інших мовах спрощення?
- 3.Очікувані результати (учні формують відповідно до запитань)

III Надання необхідної інформації

- 1.Робота з таблицею (за змістом таблиці учні самостійно формулюють правила спрощення)
- 2.Інтерактивні вправи.

Вправа ключ-символ “Рука” Слова- винятки, у яких спрощення не відбувається, потрібно запам’ятати. Допоможе нам у цьому ключ-символ «Рука».

Лівою рукою обхопіть зап’ястя правої руки – «**зап’ястний**». Проведіть від зап’ястя до згинів пальців правої руки – «**пестливий**», потім проведіть по фалангах пальців – «**кістлявий**», загнийте і розітріть кілька разів пальці правої руки – «**шістнадцять, шістдесят, шістсот**», зробіть рух, ніби щось збираєте – це символ «**хворостняк**», і нарешті робимо жест, що показує на себе, він асоціюється зі словами «**хвастливий, хвастнути**».

- Інтерактивні вправи: “**Полювання на кротів**”, “**Сортування за групами**”, “**Ігрова вікторина**”, “**Випадкове колесо**”, “**Випадкові карти**”

- Робота з онлайн- сервісом **LearningApps**

Робота в пілотних класах НУШ– це виклик для вчителя, чудова можливість зруйнувати багато стереотипів, підготувати дітей до життя і стати цікавим і собі, і дітям. Без цього нема поступу вперед, бо ти вчитель і повинен бути в авангарді нових ідей.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ДЛЯ УРІЗНОМАНІТНЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПІЛОТНИХ КЛАСАХ НУШ

*Міхно Ольга Леонідівна,
учитель англійської мови*

Впровадження освітньої реформи «Нова українська школа» поставило перед учителями наступне завдання - навчати учнів у новому форматі, де ключовою концепцією є дитиноцентризм. Ця концепція передбачає працювати на засадах особистісно-орієнтованої моделі освіти, у рамках якої школа максимально враховує права дитини, її здібності, потреби та інтереси, на практиці реалізуючи принцип дитиноцентризму. Це потребує від учителя працювати відповідно до вимог ХХІ століття, до його швидкоплинних динамічних процесів, складностей за окремими навчальними траскторіями.

Навчання в новому форматі передбачає впровадження інноваційних підходів до структури та змісту навчання, що має чіткі орієнтири, за якими учні розбудовують власні компетентності: здобувають знання, розвивають вміння та формують ставлення до різноманітних життєвих ситуацій.

Нова українська школа ставить перед педагогами завдання виявляти нахили та здібності кожної дитини для цілеспрямованого розвитку.

Метою нової української школи є різнобічний розвиток особистості, яка прагне до самовдосконалення та навчання впродовж життя. Тож учні мають опанувати наскрізні вміння та ключові компетентності НУШ.

Для розвитку наскрізних вмінь та компетентностей під час роботи в 5-х пілотних класах Нової української школи ключовим аспектом навчальної діяльності я обрала real life content (реальні життєві ситуації) та реалізовувала їх наступним чином:

- тема Food (робота в групах «Кафетерій» (роздатковий матеріал: меню, паперові тарілки та страви з меню (надруковані).
- тема Holidays (створення привітальних листівок та обмін з реальними друзями (школярі зі школи побратима м. Кушадаси, Туреччина)
- тема House (створення дизайну власної кімнати (<https://roomtodo.com/planner> - онлайн сервіс)
- тема Clothes (створення власного образу (роздатковий матеріал: надруковані фото та реальні предмети одягу)
- тема Profession (приміряти на себе майбутню професію (реквізити: різноманітні аксесуари, які асоціюються з професією).

Вище згаданий метод (real life content) створює умови для застосування вмінь та навичок учнів, які вони використовуватимуть протягом життя, що є основним завданням Нової української школи.

Швидке засвоєння інформації, до якого звикають діти за допомогою різних гаджетів — це дійсно дуже корисна навичка, яка дозволяє швидко опрацьовувати та аналізувати поставлені завдання у різноманітних інтернет-застосунках.

На уроках у пілотних класах намагаюся використовувати різні сайти та застосунки: Wordwall, що дає можливість розвивати навички говоріння та письма, проводити різноманітні вікторини та створювати власні цікаві завдання

(<https://wordwall.net/ru/resource/29204339/%d0%b1%d0%b5%d0%b7%d1%8b%d0%bc%d1%8f%d0%bd%d0%bd%d1%8b%d0%b92-> приклад власного завдання).

Ще одним відмінним помічником є сайт <https://en.islcollective.com>, який надає можливість урізноманітнити уроки англійської мови та удосконалювати граматичні навички учнів, на сайті можна знайти безліч відео, фрагменти мультфільмів та фільмів з різноманітними граматичними завданням, а також разом з учнями створити завдання власноруч використовуючи улюблені мультики та фільми.

Фізкультхвилинка, яка є невід'ємною частинкою уроку в Нуш урізноманітною 2-3 хв «медитацією», за допомогою якої учні переносяться в будь-яке місце світу та уявляють ситуацію та атмосферу (за допомогою вчителя), яка допомагає їм трішки перепочити (приклад: діти, закрийте очі та уявіть, що ми знаходимося на Карибських островах, сонце яскраво світить, море хлюпочеться.....). Іншим варіантом фізкультхвилинки є кубики з різноманітними фізичними діями, наприклад: затанцюй, як балерина, пострибай, як кенгуру і т.д.

Кубики – це ще один корисний інструмент для вивчення різноманітних тем на уроках англійської мови, наприклад визначення часу.

Учні із задоволенням виконують завдання, які передбачають використання візуальних предметів та різноманітних електронних ресурсів, це все навчає застосовувати свої навички та вміння, що знадобляться протягом життя тим самим вчителю вдається реалізувати поставлені цілі освітньої реформи Нової української школи.

Основним аспектом роботи в пілотних класах НУШ, особисто для мене, - вчитель має більше свободи, це мотивує вчителя досягти результату, а ось якими методами та формами вчитель це організує, залежить від нього. Мені дуже допомагає інформація, яку я отримую в соціальних мережах та на сайтах, на курсах організованих за сприяння Британської ради. Є можливість обговорювати та ділитися досвідом роботи з колегами з різних областей.

НОВІТНІ ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ЖИТТЄВИХ УМІНЬ УЧНІВ НУШ ЗА ДОПОМОГОЮ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

*Коваленко Юлія Василівна,
учитель англійської мови*

У 2017 році в Україні розпочалося масштабне реформування освіти, що дістало назву НУШ — Нова українська школа. Основна ідея Нової української школи — автономізація школи, яка є центром інновацій, а принцип дитиноцентризму є ключовим у процесі організації навчального процесу. І вже цього навчального року освітні заклади готуються приймати в п'ятий клас дітей, що перші чотири роки провчилися суто за стандартами НУШ.

Черкаська гімназія №9 ім. О.М. Луценка Черкаської міської ради Черкаської області була серед пілотних шкіл, які впровадили НУШ у 5 класі минулого навчального року.

З огляду на отриманий досвід хотілося б поділитися своїми враженнями саме з викладання англійської мови.

Викладання англійської мови здійснювалося за підручником “Full Blast Plus for Ukraine” (пілотна версія), автори якого вміло та структуровано презентували необхідний для засвоєння матеріал. Значна увага приділяється лінгвокультурному аспекту. Найбільше дітям подобаються завдання, які передбачають проведення досліджень та представлення власних результатів, а також ознайомлення з думками своїх однокласників. Головне, що учні відкриті до спілкування та не бояться висловлювати власну точку зору іноземною мовою. Це дуже важливо для усунення мовного бар'єру та формування комунікативної впевненості, бажання використовувати набуті знання й уміння в різних життєвих ситуаціях. Значно зросла ефективність розвитку головних чотирьох умінь – сприймання на слух, говоріння, читання й письма.

Всі заняття є наочними, інтенсивними, інтерактивними, діти активно залучені в усі ігри і насолоджуються світом іноземної мови. Провідну роль в цьому відіграють саме новітні технології, використання яких сприяє залученню дітей до активного спілкування без мовних бар'єрів. Найбільш поширеними інноваційними методами навчання в наших пілотних класах є:

- Методи розвивального навчання;
- Інтерактивні методи навчання;
- Метод проєктів;
- Інформаційні методи навчання;
- Метод особистісно-орієнтованого навчання;
- Ігрові методи навчання.

Оволодіння іноземною мовою передбачає використання як парної, так і групової роботи.

На мою думку, найефективніше себе зарекомендували:

- мозковий штурм;
- асоціативний куц;
- коло ідей;
- шкала думок;
- внутрішні (зовнішні) кола;

- обмін думками;
- парні інтерв'ю.

Існує безліч вправ, які допоможуть зробити урок цікавим і продуктивним. Крім того, використовуючи такі інтерактивні вправи, ми досягаємо однієї з головних цілей НУШ: розвиток наскрізних вмінь та ключових компетентностей НУШ. Ось приклади деяких завдань.

- Асоціативний куш. Дається ключове слово згідно тематики, що вивчається, і діти доповнюють його власними асоціаціями. Наприклад, тема «Школа»: What is school associated with for you? Suggested answers can be: education, learning, studying, teachers, friends, fun, breaks and so on.

- Снігова куля. Чудово підходить для продукування усного чи писемного мовлення. Перший учень говорить або пише одне речення, яке є початком історії. Інші по черзі продовжують цю історію. Акцент може бути на використанні лексики з теми, граматичних конструкцій, ключових фраз, мовленнєвих кліше.

- Метод проєктів. Відмінно сприймається учнями як в процесі вивчення теми, так і в кінці, як підсумок засвоєного матеріалу.

Наприклад, тема «Подорожі»: You are welcome to do research among your students. Find out their preferences and advise some places for them to visit.

Створення різноманітних ситуацій для спілкування і підбір необхідних вербально-зорових опор дають змогу ефективно розвивати та вдосконалювати навички говоріння і будувати монологічне та діалогічне мовлення. Після кожного заняття дуже важливим є проведення рефлексії настрою та засвоєння опрацьованого матеріалу. Це допомагає проаналізувати рівень засвоєного матеріалу і труднощі, які виникли в дітей. При підготовці до наступного уроку всі ці моменти обов'язково враховуються. Адже, наша мета не лише викласти навчальний матеріал, а й зробити заняття цікавим та динамічним для учнів.

Учні з радістю долучаються до ігрових форм роботи, паралельно використовуючи засвоєний матеріал. Пропоную вашій увазі фрагмент заняття, який спрямований на активізацію лексики з теми «Їжа».

T: Write 10 names of foods in the grid below. These are your 'Battleships'. Don't show your grid to the other team.

The aim of the game is to find the other team's Battleships by calling out grid coordinates (e.g. C 3). If you find a Battleship, the other team must make a sentence using the word in that area.

The first team to find all 10 battleships is the winner.

YOUR GRID

	1	2	3	4	5
A					
B					
C					
D					
E					

OTHER TEAM'S GRID

	1	2	3	4	5
A					
B					
C					
D					
E					

Отже, за результатами пілотування у 5 класах НУШ чітко видно динамічний прогрес у навчальному процесі. Застосування новітніх інтерактивних методів навчання сприяють ефективному розвитку життєвих умінь учнів за допомогою англійської мови, а рефлексія дає змогу отримати як зворотній зв'язок з учнями, так і проаналізувати проведене заняття та врахувати, що потрібно змінити при підготовці до майбутнього уроку.

ДЕЯКІ ПРИЙОМИ ІНТЕРАКТИВНОГО СПІЛКУВАННЯ НА РІЗНИХ ЕТАПАХ УРОКУ ТА ОЦІНЮВАННЯ УЧНІВ П'ЯТОГО КЛАСУ НУШ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

*Волкова К.М.,
учитель математики*

В нашій гімназії в 2021 – 2022 навчальному році працювало два пілотних п'ятих класи за модельною навчальною програмою «Математика. 5-6 клас» для закладів загальної середньої освіти (автори Мерзляк А.Г., Номіровський Д.А., Пихтар М.П., Рубльов Б.В., Семенов В.В., Якір М.С.). Обираючи модельну навчальну програму, ми з колегою керувались досвідом роботи за підручниками під редакцією Мерзляка А.Г. та ін..

У рамках навчального року програма укладена за чотирма змістовими лініями:

- 1) Числа та дії з ними
- 2) Вирази, рівняння
- 3) Геометричні фігури та величини
- 4) Математичні задачі як засіб дослідження реальних життєвих ситуацій.

Усередині кожної змістової лінії навчальний матеріал структуровано за темами в логічній послідовності, до кожної теми подано очікувані результати навчання та відповідні види навчальної діяльності. За цією модельною навчальною програмою створено посібник « Математика: посібн. для 5-го класу закл. загал. серед. освіти» В. Кравчук, Г. Янченко. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2021., а також календарно-тематичне планування з математики для 5 класу, яке розраховане на 5 рекомендованих годин на тиждень.

Календарно-тематичне планування з математики 5 клас

До посібника В. Кравчук, Г. Янченко

1, 2 семестр

Тернопіль
Видавництво «Підручники і посібники»
2022

Календарно-тематичне планування
з математики, 5 клас (5 год на тиждень).

розроблено відповідно до навчальної програми «Математика» - підруч. для 5-го класу

22. Прямокутник. Квадрат

814. Прямокутник і квадрат мають рівні периметри. Знайдіть сторону квадрата, якщо сторони прямокутника дорівнюють 5 см і 9 см.

815. Довжина прямокутника втричі більша за ширину, а периметр дорівнює 88 см. Знайдіть довжину та ширину прямокутника.

816. Одна сторона прямокутника вдвічі коротша від другої, а його периметр дорівнює 48 см. Знайдіть довжини сторін прямокутника.

Інтерактивне завдання 23
Прямокутник. Квадрат

817. Периметр прямокутного аркуша дорівнює 78 см, а одна його сторона довш за другу на 7 см. Знайдіть довжини сторін аркуша.

818. Периметр прямокутника дорівнює 86 см, одна з його сторін коротша від другої на 5 см. Знайдіть довжини сторін прямокутника.

819. На скільки сантиметрів збільшиться периметр квадрата, якщо його сторону збільшити на 6 см?

820. На рисунку 144 $ABCD$ — квадрат. На скільки сантиметрів периметр квадрата більший за периметр прямокутника $AMND$, якщо $BM = 10$ см, $BC = 14$ см?

Рис. 144   Рис. 145   Рис. 146

821. Паперовий квадрат зі стороною 12 см розрізали на два рівні прямокутники (рис. 145). На скільки сантиметрів периметр квадрата менший від суми периметрів цих прямокутників?

§ 4. Геометричні фігури та величини

22. ПРЯМОКУТНИК. КВАДРАТ

Ви вже вивчали в початковій школі окремий вид чотирикутника — прямокутник. Форму прямокутника мають сторінки зошита і книжки, стіни в кімнаті, вікна, двері тощо.

Прямокутник — це чотирикутник, у якого всі кути прямі.

Рис. 138. Прямокутник

На рисунку 138 зображено прямокутник $ABCD$. У ньому: $\angle A = \angle B = \angle C = \angle D = 90^\circ$.

Сторони прямокутника, які мають спільну вершину, називають **сусідніми**, а які не мають спільної вершини, — **протилежними**. Наприклад, AB і AD — сусідні сторони, AB і DC — протилежні.

Протилежні сторони прямокутника рівні:
 $AB = DC, AD = BC$.

Із двох сусідніх сторін довшу сторону називають **довжиною** прямокутника, а коротшу — **шириною**.

Нехай довжина прямокутника $ABCD$ (рис. 139) дорівнює a , а ширина — b . Як знайти периметр прямокутника?

Рис. 139

Шукаємо суму довжин усіх сторін:
 $P = a + b + a + b = 2a + 2b = 2(a + b)$.

$P = 2(a + b)$ — формула периметра прямокутника.

Квадрат — це прямокутник, у якого всі сторони рівні (рис. 140).

Навчальний посібник складається з чотирьох частин, які ми отримували протягом року, на сайті видавництва у вільному доступі представлений електронний варіант посібника та календарно – тематичного планування.

Навчальний матеріал самого підручника поділено на два розділи, сім параграфів, а параграфи – на пункти. Кожний пункт розпочинається викладом теоретичного матеріалу. Найважливіші твердження та правила пункту виділені окремими значками та кольором. Рубрика «Для тих, хто хоче знати більше» містить додатковий матеріал до деяких пунктів.

Пояснення матеріалу підкріплено яскравими і зрозумілими прикладами, основні положення, які потрібно запам'ятати, виділено; зайвою інформацією підручник не перевантажений. Задачний матеріал, практичні вправи розподілено по рівнях і учні знають, які завдання вони повинні вміти виконувати для досягнення того чи іншого рівня.

Перевірити свої знання й уміння розв'язувати задачі можна за допомогою інтерактивних завдань. В рубриці «Поміркуйте» представлені завдання, пов'язані з особливим аспектом математичної підготовки. Завершує матеріал кожного пункту рубрика «Вправи для повторення», а також деякі пункти містять рубрику «Цікаво знати», з якої можна дізнатись про походження математичних термінів і понять, а також про внесок українських вчених у розвиток математичної науки. А наприкінці кожного параграфа розміщені завдання для самоперевірки, розв'язавши які учні можуть перевірити свої знання.

Дітям комфортно працювати з цим підручником, він доступний для них, цікавий, яскравий, в ньому передбачено завдання з різними формами роботи (і групові форми, і в парах) і інтерактивні завдання, і нестандартні та логічні задачі. При цьому посібник зовсім не перевантажений різними позначками, не перенасичений інформацією.

Структура занять в нашій гімназії сприяє застосуванню різних форм роботи. Якщо на першому міні – модулі ми розпочинаємо з фронтальних форм, то на другому зазвичай віддаємо перевагу груповій роботі, а на третьому – частіше індивідуальній роботі. П'ятикласники НУШ вміють працювати в групах ще з початкової школи. Ми працювали і в постійних групах, коли розглядали тему «Текстові задачі» (оскільки відбувалось змагання між групами, то змінювати склад груп було не доцільно), в змінних групах (великих – по рядах), в маленьких – від трьох до шести осіб (за бажанням).

На цих фото ви бачите роботу учнів на одному з уроків, присвячених вивченню геометричного матеріалу.

Частіше кооперативну роботу проводимо в парах, виконуючи такі завдання:

- Скласти запитання і відповіді на них ;
- Придумай задачу – розв'яжи;
- Побудуй – вимірйай .

Краще об'єднуються і активізуються діти в змаганнях, причому в нас у п'ятому змагання тривають довго – по рядах: на кожному занятті кожний ряд старається заробити заохочувальні бонуси і робить так званий «крок уперед» на лінійці досягнень (але можуть зробити і « крок назад») – це стимулює дітей працювати активно, організовано і якісно.

Дуже люблять п'ятикласники «перевернуті» етапи уроків. Наприклад , так званий брифінг запитань: запитання задають вчителю і оцінюють правильність відповіді на них «світлофором». Інколи таку роботу задаю додому – підготувати запитання до наступного уроку; інколи, повідомляючи тему, прошу задати запитання. Практика показує, що діти не бояться запитувати, а, навіть, навпаки, роблять це дуже активно.

Діти не бояться вказати на помилку або неточність в записах вчителя (при цьому помилку, як правило, я допускаю свідомо), але сказати, що діти не бояться допустити помилку в своїх міркуваннях, я не можу. Якщо вони не бояться реакції вчителя (т. я. вони дійсно цього не бояться), то реакція однокласників для п'ятикласників надзвичайно важлива. На жаль однолітки не завжди можуть стримано і з розумінням відреагувати на думку іншого, особливо коли вона відрізняється від власної.

На уроках ми застосовуємо формувальне оцінювання: це і заохочення від учителя («сови»- це бонуси за нестандартні рішення, цікаві пропозиції, та ін.), і «світлофори» - які дозволяють рухатись далі (зелений колір) або зупиняють на певному етапі, щоб знайти помилку (червоний колір).

Для самооцінювання використовуємо таблички індивідуальних досягнень, які я складаю на вивчення певної теми. Учні наприкінці заняття заповнюють аркуш своїх досягнень, пригадуючи тему, яка вивчалась і завдання, що розв'язувались протягом уроку, записуючи їхні номери у рядочках таблиці. В найнижчому рядку будуть всі номери, що були розв'язані за підручником, в кожному наступному будуть лише ті з нижнього рядочка, які відповідають рівню оволодіння учнем цих же завдань (зрозумів ,як розв'язувати; зможу розв'язати схожі; сам розв'язав). В залежності від того, яка кількість номерів у рядочках, учень чи учениця виставляє смайлик (або іншу позначку) в одному із рядочків правого стовпчика таблиці. Якщо смайлик на нижній сходинці – початковий рівень, вище – середній, наступна – достатній, на верхній – високий. Зазвичай на початковому рівні смайликів я не зустрічала.

i

Сам розв'язав такі завдання										<i>вершини</i>
Зможу розв'язати такі завдання, як										<i>до досягнення</i>
Зрозумів , як розв'язувати										<i>на сходінку</i>
Разом з класом розв'язав										<i>піднявся</i>

Що ж стосується поточного та підсумкового оцінювання, то на початку року педрадою гімназії було прийнято рішення про здійснення оцінювання за рівневою шкалою. Ми, вчителі пілотних класів, були залучені до розробки критеріїв оцінювання.

Відповідно вимог до обов'язкових результатів навчання учнів у математичній освітній галузі, до навчальних досягнень учнів з математики, які підлягають оцінюванню, належать:

- дослідження ситуацій і виокремлення проблем, які можна розв'язати із застосуванням математичних методів;
- моделювання процесів і ситуацій, розроблення стратегій, планів дій для розв'язання проблемних ситуацій;
- критичне оцінювання процесу та результату розв'язання проблемних ситуацій;
- розвиток математичного мислення для пізнання і перетворення дійсності, володіння математичною мовою.

Для мене це було найважчим завданням у роботі: зробити все згідно Державного стандарту, враховуючи компетентістний підхід, наскрізні лінії. А потім ще і застосувати ці критерії при виставленні тематичних та семестрових оцінок.

ОСВІТНІЙ ІНСТРУМЕНТ «STORY DICE – STORY TELLING» НА УРОКАХ ІСТОРІЇ: НУШ У ДІЇ

Андрій Стецюк

Ірина Завіновська

Стецюк Андрій Сергійович, учитель історії вищої категорії, учитель-методист

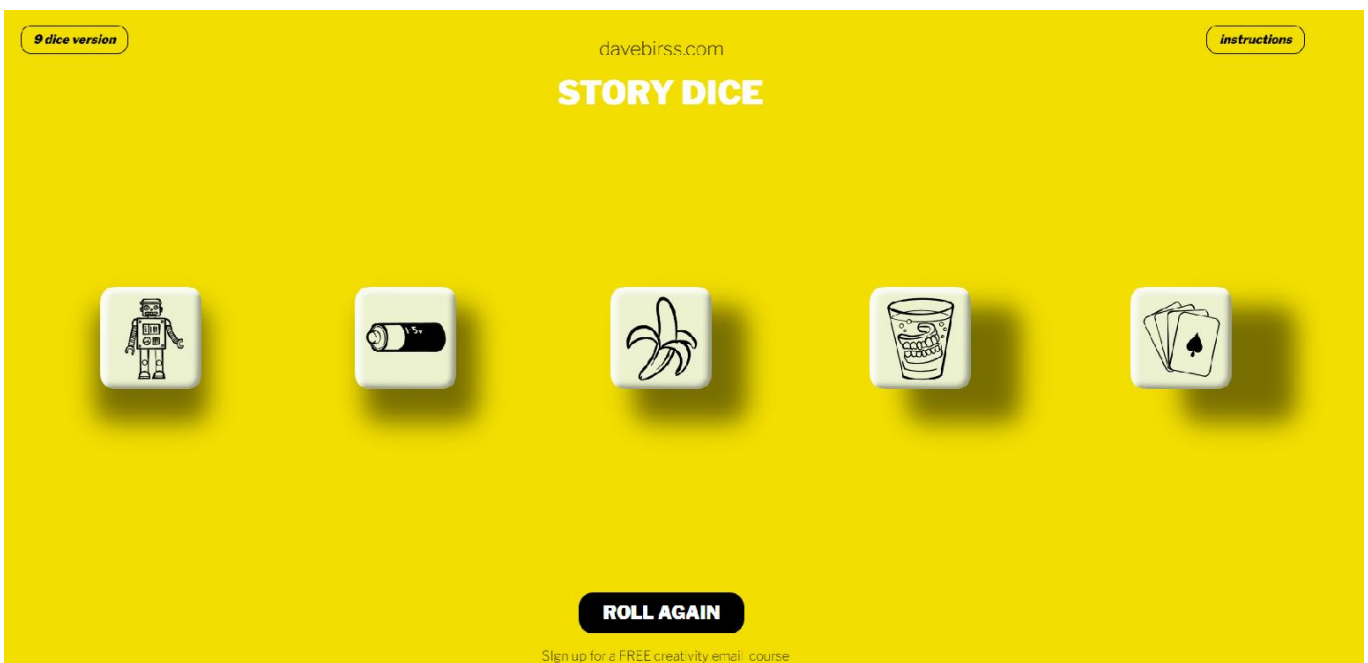
Завіновська Ірина Вікторівна, учитель історії вищої категорії, учитель-методист

Пілотування НУШ для нас став певним професійним викликом. Адже починати будь-яку справу вперше завжди складно. Рік показав, що всі проблеми позаду, практичний досвід та бажання змінюватися перемогли. НУШ це не лише вимога часу, це нормальний процес трансформації української освіти.

Зміна освітньої парадигми сьогодні пов'язана із запровадженням компетентнісного підходу у навчанні, переходом від відокремлених навчальних дисциплін до інтегрованих курсів, модулів та розвитку ключових компетентностей ХХІ століття – критичного мислення, спілкування та співпраці, креативності тощо.

Реалізуючи новий Державний стандарт базової середньої освіти та забезпечуючи різнобічний розвиток учнів, вчитель НУШ має побудувати нову логіку освітнього процесу: не примушувати, а мотивувати. Також змінити характер взаємовідносин з учнями, перейти до педагогіка партнерства та співпраці спрямованої на пошук оптимальних рішень.

Одним із інноваційних підходів може бути вже апробований на пілотних класах НУШ освітній інструмент **“Story dice – story telling”**. (<https://davebirss.com/storydice/>). Він дозволяє поєднати творчо-пізнавальну діяльність учнів та пошук нестандартних рішень, активізувати їх

креативне мислення та когнітивну гнучкість особистості. Цей ігровий освітній інструмент може бути цікавим не лише учням базової середньої освіти, але й старшокласникам. “Story Dice” дозволяє реалізувати метод проєктивного, метафоричного та символічного особистісного ресурсу для вирішення різноманітних освітніх завдань.

Метафоричне мислення є дуже важливою навичкою. Більшість вчителів-практиків у своїй роботі використовують метафори для більш потужного впливу на уяву й мозок учня. Як і будь-яка навичка, метафоричне мислення можна розвинути і з успіхом її застосовувати в освітньому процесі [1].

Разом з тим, одним із важливих методів, який в повній мірі дозволяє реалізувати громадянська та історична освітня галузь є “сторітеллінг”. У перекладі з англійської **story** означає історія, а **telling** – розповідати, отже, сторітеллінг – це розповідь історій. Це мистецтво захоплюючої розповіді та передачі за її допомогою необхідної інформації з метою впливу на емоційну, мотиваційну, когнітивну сфери слухача. Ця методика була розроблена та успішно випробувана на особистому досвіді Девідом Армстронгом, головою міжнародної компанії Armstrong International [2].

Ефективність **story telling** полягає в тому, що:

- 1) Діти люблять слухати історії більше, ніж доповіді, описи чи визначення, тому що вони легше сприймаються (задіяна не лише раціональна сторона сприйняття інформації, а й образна). Отже, реалізується **принцип доступності навчання**. В історії є герой, який змінюється. Ці зміни відбуваються в процесі боротьби, наполегливої праці, **виконання складних завдань** тощо.
- 2) Історія динамічна. Сучасні діти з **кліповим мисленням** краще сприйматимуть історію, ніж текст іншого виду. Історія впливає на почуття дитини, а це підвищує рівень концентрації уваги. Тому всі уважно слухають навчальний матеріал, сприймають його, а потім з легкістю можуть відтворити. Правда теж у формі історії. Отже, реалізується **принцип міцності знань та емоційного навчання** [3].

Отже, яким чином “Story Dice” працює. Алгоритм роботи дуже простий. Вчителю треба скачати додаток “**STORY DICE**” (<https://bit.ly/3oS1FcJ>), який є безкоштовним та у вільному доступі (GooglePlay, AppStore тощо) і натиснути на **RollAgain**. Генератор запропонує п’ять випадкових кубиків із певними зображеннями. Завдання учнів полягає в тому, щоб пов’язати ці зображення у якусь спільну тему чи то історію. Вчитель може моделювати ситуацію, змінювати порядок використання кубиків із зображенням та навіть обмежувати учнів у часі розповіді чи кількості наведених речень. Цю “історію” можуть створювати учні самостійно, в групі, по черзі доповнюючи один одного, при чому максимально дотримуючись певної теми, ситуації тощо. Крім того, слід пам’ятати та наголосити учням, що за кожним зображенням може бути не буквальне сприйняття малюнка, а певний асоціативний, метафоричний ряд, емоція, нестандартне бачення.

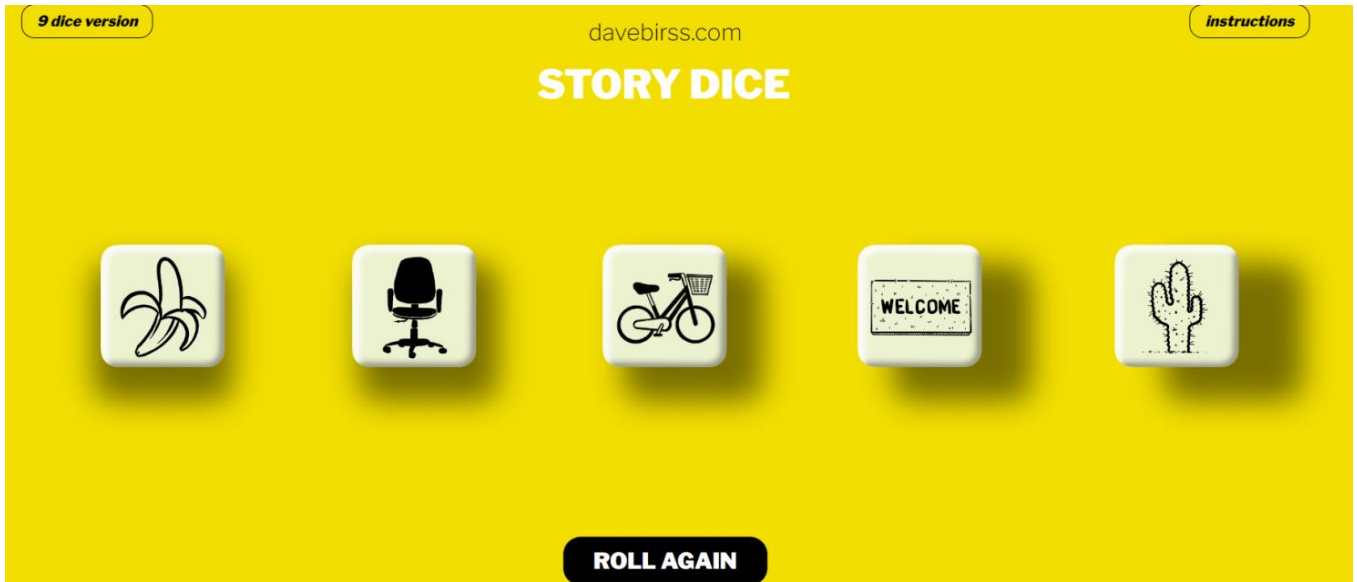
Ця “освітня гра” для обох учасників процесу – вчителя та учнів є повна імпровізація, але така важлива з точки зору відпрацювання гнучкості мислення, зібраності та креативності. Також цей метод допомагає учням подолати невпевненість у собі, краще розвивати свою мовленнєву компетентність та бути залученим до спільної роботи на уроці (діяльнісний підхід). Цікавим спостереженням є те, що ті діти, які зазвичай не дуже активні на уроках і лише зрідка висловлюють свою думку, включаються в груповий процес, почуваються частиною колективу. Вони навчаються висловлювати принаймні найпростіші ідеї, адже головна вимога – кожному сказати мінімум по реченню.

Використовувати цей додаток можна на початку уроку або в кінці, незалежно від теми. Адже головна ідея полягає в тому, щоб навчити учнів публічно говорити, не соромитись один одного та проявити свою креативність. Така 5-хвилинка надасть вчителю можливість

налаштувати клас до роботи, особливо пробути останні парти. Це буде гарний заряд мовленнєвої та розумової діяльності на уроці. Якщо говорити про модельну програму “Вступ до історії та громадянської освіти”, то доречним буде використати цей освітній інструмент на початку вивчення історії. Саме в перших темах учні в цілому знайомляться з історією, спільно з вчителем намагаються розрізнити історію академічну (наукову) та історію шкільну, побутову. Крім створення традиційних таблиць порівняння, опису ознак історій різних рівнів, доречним буде на практиці використовувати цей додаток створюючи разом історію.

Для прикладу візьмемо цей рядок випадкових кубиків із зображенням й спробуємо створити історію, яка скажімо відбулася зі мною цього літа. Умова: можна не дотримуватися

порядку зображених кубиків, але всі вони мають бути використанні. Отже, story dice – “я хотів поїхати до Мексики, і сказати “привіт, амігос”, але був змушений сидіти дома та їсти банани”.

Ось такий досить простий на перший погляд освітній інструмент, але він виконує досить серйозні когнітивні завдання необхідні для учнів НУШ.

ОСОБЛИВОСТІ ПІЛОТУВАННЯ ПРИРОДНИЧОЇ ТА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ОСВІТНІХ ГАЛУЗЕЙ У КЛАСАХ НУШ

*Смоляр Світлана Іванівна,
учитель біології*

1 вересня 2021 року почався трохи незвичний для Черкаської гімназії № 9 навчальний рік. Ще з 2017 знали, що пілотуємо НУШ і тільки 100 таких шкіл на всю Україну! Що, як, коли, де – багато запитань. І таких більше, ніж відповідей. Переживали адміністрація, вчителі, батьки. І ось вихованці початкової ланки НУШ перейшли до 5-го класу. І все спочатку: що, як, де, коли, скільки? Якими здобутками може похизуватися початкова ланка освіти? Що «взяти з собою» у середню школу? В чому особливості

організації освітнього простору?

Але одне можна сказати напевно: «Вчителям не варто боятися працювати з дітками НУШ, адже вони підготовлені до подальшого навчання». Але що ж допоможе справді поєднати середню та початкову школу?

Чи було страшно, незрозуміло, тривожно, незвідано – так, але підходячи вмотивовано та з розумінням слід врахувати, що в будь-яких змін є етапи.

Перші кілька місяців ми переоцінюємо свої сили. Думаємо, що наші ідеї, досвід та креативність дадуть потрібний результат одразу. На цьому етапі педагоги гостро реагують на невдачі, забувають про елементарне, коли пробують щось нове.

Другий етап змін – ностальгія за минулим. Він триває декілька місяців. У цей час у вчителя може з'явитися роздратування, невпевненість у собі, увага лише до недоліків реформи. Виникає величезна спокуса робити все по-старому.

Третій етап – це прийняття. Лише з цього моменту нововведення стають звичайною частиною роботи, навіть якщо поки не все виходить.

Але це теорія, яка на практиці не завжди співпадає, хоча частково ці етапи ми всі відчуємо.

І тому, спочатку обравши програму Коршевніук, думала, що все легко і труднощів не буде. Але вони виявились незначними і керованими. Згідно з модельною навчальною програмою «Пізнаємо природу. 5–6 класи», метою вивчення інтегрованого курсу є формування на засадах інтегрованого підходу особистості з науковим світоглядом, виховання відповідальності за збереження природи, розвиток особистісного потенціалу учнів, природничо-наукової компетентності і компетентностей, необхідних для самореалізації, соціалізації та громадянської активності.

Сприйняття навколишнього світу як цілого пов'язане з формуванням наукової картини світу. Як зазначав видатний німецький хімік Юстус фон Лібіх, «сама природа – єдине ціле, тому й усі природничі науки перебувають між собою в необхідному зв'язку, так що одна не може повною мірою розвиватися без участі всіх інших». Наукова картина світу є системним відображенням найсуттєвіших аспектів матерії і природи, суспільства і свідомості.

Тому по суті мало, що змінюється, основи лишаються. Змінюється лише форма роботи, подача матеріалу, подача його відповідно до 11 ключових компетентностей та модельної програми.

Як поєднати уроки природознавства з НУШ? Як об'єднати факти, дослідження, спостереження, моделювання та судження. Адже сучасні діти сприймають світ по-іншому, а

інформацію засвоюють невеличкими блоками. Ми маємо бути командою: враховувати ці фактори та підлаштовувати навчальний процес під інтереси учня. Що буде важливим, цікавим та корисним для дитини?

У сучасному та майбутньому світі потрібні люди, здатні приймати творчі рішення. Завдання сучасного вчителя полягає в тому, щоб навчити та заохотити учнів, учениць (і себе!) ставити нові запитання, розв'язувати нові проблеми та створювати нові знання. Маючи внутрішню мотивацію, учні набуватимуть нові знання та навички впродовж усього життя, що є важливою складовою успіху в епоху інновацій.

Як заохотити дітей до нових досліджень і звершень?

«У ХХІ столітті неграмотні не ті, хто не вміє читати і писати, а ті, хто не вміє вчитися, а ще – забувати те, чого навчилися, й перевчатися».

У цій статті хотілось би підтримати і дати поради тим вчителям, які вперше будуть працювати в НУШ. Думаю, що коментарі «чому» не потрібні. Діткам однозначно простіше, вони сканують, вірять, відчують свого педагога.

1. Бути вмотивованими і в гарному настрої. Не боятися змінюватися. Визначити «плюси» змін, що важливі саме для вас. Адже час не стоїть на місці, а це завжди зміни. В результаті це дозволить працювати більш сучасно і підвищить ваші шанси на ринку праці, дозволить конкурувати за вакансії у високооплачуваних навчальних закладах, займатися репетиторством.

2. Всі вчителі в Україні навчатимуть так само. Ваших колег також турбують зміни, неминучість перенавчання. Буде непокоїти можливі перевірки, нові програми, нові форми роботи, конспекти уроків, ранкові зустрічі.

3. Вчитель – майстер і наставник. Вчитель — не актор і не публічна персона, але постійно на виду. Важливим є перехід від школи знань до школи компетенцій. І вчитель автоматично з лектора стає актором чи аніматором.

4. Робота з батьками. Щоб ні в кого не виникло відчуття експерименту над дітьми, краще працювати на випередження: чітко роз'ясніть батькам усі нюанси реформи ще на початку навчального року. Познайомтеся з батьками якомога раніше і якомога детальніше. Це дозволить передбачити, хто саме і чим може бути незадоволений. Це дуже важливо, адже реакцію від батьків викладачі сприймають як зворотний зв'язок.

5. Вихід із зони комфорту. Вийти із зони комфорту складно. Реформа обіцяє вчителю більше творчої свободи та самостійності і менше перевірок, контролю та вказівок. Тож є шанс, що реформа стане вашою. Варто лише подивитися на неї з цього боку.

ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ МОДЕЛЬНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ «ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА 5-6 КЛАСИ»: ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ ТА ВПРАВИ

*Гулюкіна Наталія Геннадіївна,
учитель фізичної культури*

Потужну державу і конкурентну економіку забезпечить згуртована спільнота творчих людей, відповідальних, активних і підприємливих громадян. Саме таких повинна готувати середня школа України, яка передбачає компетентнісний підхід у навчанні. Компетентність – динамічна комбінація знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно провадити професійну та подальшу навчальну діяльність.

Нова українська школа передбачає компетентнісний підхід при проведенні уроків фізичної культури. Розширення рухового досвіду, вдосконалення навичок життєво необхідних рухових дій, використання їх у повсякденній та ігровій діяльності, розширення функціональних можливостей організму дитини через цілеспрямований розвиток основних фізичних якостей і природних здібностей, формування ціннісних орієнтацій щодо використання фізичних вправ як одного з головних чинників здорового способу життя. Викладання нових модулів ґрунтується на проблемному та діяльнісному підходах.

Ознайомившись з Державним стандартом базової середньої освіти 5-9 класів Нової української школи стає зрозумілим, що роботу в НУШ можна назвати педагогікою партнерства і тому ми виготовили стенд з основними вимогами до викладання галузі «Фізична культура» в сучасних умовах. Учень стає не просто суб'єктом навчання і виховання, а разом з учителем активним учасником освітнього процесу.

Роботу в Новій українській школі з учнями 5-х пілотних класів ми почали з досконального вивчення модельної навчальної програми «Фізична культура. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Педан О.С., Коломієць Г.А., Боляк А.А., Деревянко

В.В. та інші), ознайомлення з новими варіативними модулями, перегляду презентацій, відео, відвідування майстер-класів.

На початку навчального року обговорили з учнями, які модулі будемо опрацьовувати протягом навчального року, семестру, чверті, враховуючи той факт, де будуть проходити уроки. Замість 5-6-и модулів за старою програмою обрали 12 таких модулів: дитяча легка атлетика, корфбол, футзал, алтимат фризбі, додзбол, гімнастика, настільний теніс, бадмінтон, волейбол, петанк, регбі-5, баскетбол. Діти з цікавістю і позитивним налаштуванням поставилися до вивчення нових модулів.

Календарно-тематичне планування створювалось на кожен чверть окремо. Крім змісту навчального матеріалу, теоретико-методичних знань, видів навчальної діяльності учнів до кожного модуля розроблялись *очікувані результати та розвиток основних компетентностей*. Наприклад:

Гімнастика – очікувані результати: знає історію розвитку гімнастики, види гімнастики. Розповідає про гімнастику в режимі дня. Називає різновиди гімнастичних вправ. Вміє складати комплекси ранкової гімнастики, прості акробатичні комбінації. Використовує фізкультурно-оздоровчі заходи в режимі дня школяра й дотримується правил їх виконання.

Розвиває компетентності: здатність спілкуватися рідною мовою, математичну, у галузі природничих наук, інноваційну, навчання впродовж життя, культурну, інформаційно-комунікаційну.

Дитяча легка атлетика – очікувані результати: називає види дитячої легкої атлетики, правила безпеки. Бере участь у вікторинах, рухливих іграх з елементами бігу, стрибків, естафетах. Дотримується правил безпеки під час занять. Виконує спеціальні бігові, стрибкові вправи, вправи для метань, біг на витривалість. Проходить тестування з розвитку фізичних якостей.

Розвиває компетентності: здатність спілкуватись рідною мовою, екологічну, інформаційно-комунікативну, навчання впродовж життя, громадянську та соціальну, з галузі природничих наук. І так з усіма модулями.

Уроки починались з шиккування учнів у коло, квадрат, шеренгу або навколо вчителя. Після спілкування з учнями про їх настрій, самопочуття, ставилися завдання уроку і починалась розминка.

На першому уроці дітям ставилося *проблемне питання*: «Для чого взагалі потрібна фізкультура? Навіщо нею займатися?». Учні активно обговорювали, сперечалися. Відповіді учнів:

1. Для зміцнення здоров'я;
2. Мати гарний настрій;
3. Бути у спортивній формі;
4. Мати красиву фігуру і правильну поставу;
5. Активне спілкування з друзями;
6. Бути на позитиві;
7. Отримувати задоволення від занять фізичною культурою;
8. Профілактика травмвань (відповідь учня, який відвідує секцію з гімнастики). Чому?

У людей, які займаються фізкультурою, міцніше зв'язки ніг, тому легше переносяться підвертання і розтягування, коли впадеш, можна згрупуватись. Разом з дітьми зробили висновок: рух – це життя!

На початку уроків, під час виконання бігу, *граємо в такі ігри*:

«Совушка». Учні рухаються по колу, за сигналом вони повинні зупинитися і завмерти в довільній позі. Хто поворухнувся, того «Совушка» (вчитель) забирає до себе в гніздо. За свистком гра продовжується;

«Світлофор». Світлофор виготовляємо самостійно з кольорового картону. Правила гри: діти рухаються по колу, вчитель підіймає червоний кружечок – Стоп!, бігти не можна. Жовтий – Увага!, біг на місці. Зелений – Шлях відкритий!, можна продовжувати біг;

«Будь уважним!». Гра на розвиток координації рухів і уваги. Учні рухаються по колу в колоні один за одним. Якщо звучить один свисток, учні продовжують бігти в цьому ж напрямку. Якщо звучить два свистки, учні розвертаються на 180° і біжать в протилежному напрямку. Якщо звучить три свистки, то гравці повертаються на 360° і продовжують бігти в тому ж напрямку. Гра продовжується до 3-х хвилин.

В підготовчій частині уроку використовуємо вправи з елементами аеробіки, фітнесу, чирлідінгу. Проводимо рухливі ігри:

«Лисички» або «Хвостики». Правила гри: кожен учень отримує ремінець, який чіпляє за спортивні штани. Один ведучий. За сигналом вчителя ведучий, бігаючи за учнями, повинен вихопити «хвостик» (тобто ремінець або стрічку) в одного з дітей. Хто залишився без стрічки – той ведучий. Під час гри не можна вибігати за обмежувальні лінії;

«Перестрілка». Правила гри: дві команди шикуються в шеренги за обмежувальними лініями. На підлозі перед ними лежать саморобні кульки з синтепону. За сигналом вчителя починається перестрілка, не виходячи за обмежувальні лінії. Свисток – гра зупиняється. На чиєму боці майданчика більше кульок – та команда програла;

«Виконай і поміняйся місцем!». Правила гри: Дві команди шикуються шеренгами на протилежних бокових лініях спортзалу. Вчитель стоїть за лицьовою лінією і виконує вправи. Учні за ним повторюють. За сигналом шеренги міняються місцями. Виграє команда, учні якої швидше перебігли за протилежну бокову лінію, повернулись обличчям до середини залу і присіли в шерензі;

«Займи вільний обруч». Правила гри: обручі розташовуються на підлозі в довільному порядку. В кожному обручі стоїть учень, а ведучий – без обруча. За сигналом діти перебігають в обручі. Хто залишився без обруча, той стає ведучим;

«Схопи мішечок!». Правила гри: учні стають по колу за розкиданими мішечками (виготовленими власноруч). Мішечків на один менше, ніж дітей. Звучить музика, гравці біжать по колу. Коли музика вимикається, учні хапають мішечки й підіймають їх над головою. Гравець, який залишився без мішечка, вибуває з гри. Гра продовжується, поки не залишиться один учень. Він стає переможцем і отримує бонуси.

Під час проведення естафет застосовувалось пересування на скейтах і самокатах. Виконувались вправи з м'ячами, скакалками, обручами, фішками, надувними кульками, гімнастичними палицями, прапорцями.

Ігри на розвиток логіки мислення, кмітливості

«Хрестики-нулики». Правила гри: учні поділяються на дві або три команди та шикуються за лицьовою лінією. На відстані 7-9 метрів на підлогу кладуть по 9 обручів перед кожною командою. Гравці отримують по одному «ангелочку», виготовленому своїми руками на уроках праці. У кожній команді «ангелочок» свого кольору. За сигналом перші номери команд біжать і кладуть «ангелочка» в будь-який обруч. Суть гри полягає у перекритті лінії з обручів. Виграє команда, яка перша виконала завдання. Гра проводиться стільки разів, скільки гравців у команді. У підсумку виграє команда, яка набрала найбільшу кількість балів.

«Складання пазлів». Проводиться при вивченні варіативних модулів «Футзал», «Баскетбол», «Гандбол», «Волейбол». Правила гри: учні поділяються на групи. Кожній групі показується великий малюнок з м'ячем і видається мішечок з пазлами.

За свистком діти починають складати пазли. Виграє команда, яка першою склала м'яч з пазлів. Гра проводиться 3-4 рази, постійно міняючи гравців між групами. Ця гра розвиває не лише логіку мислення і комунікаційні здібності учнів, а й лідерські якості.

«Розташуй фішки за кольорами». Правила гри: перед кожною командою на середній лінії спортзалу у вигляді однієї піраміди стоять фішки різних кольорів: червоний, синій, жовтий, зелений. За сигналом перші номери команд біжать і викладають фішки з піраміди в 4 лінії за кольорами. Гравець, який правильно та найшвидше виконав завдання, отримує для своєї команди 1 очко. Наступні гравці складають фішки за кольорами знову в піраміду. Найшвидший гравець отримує ще 1 очко для команди. Виграє команда, яка отримала найбільшу кількість очок.

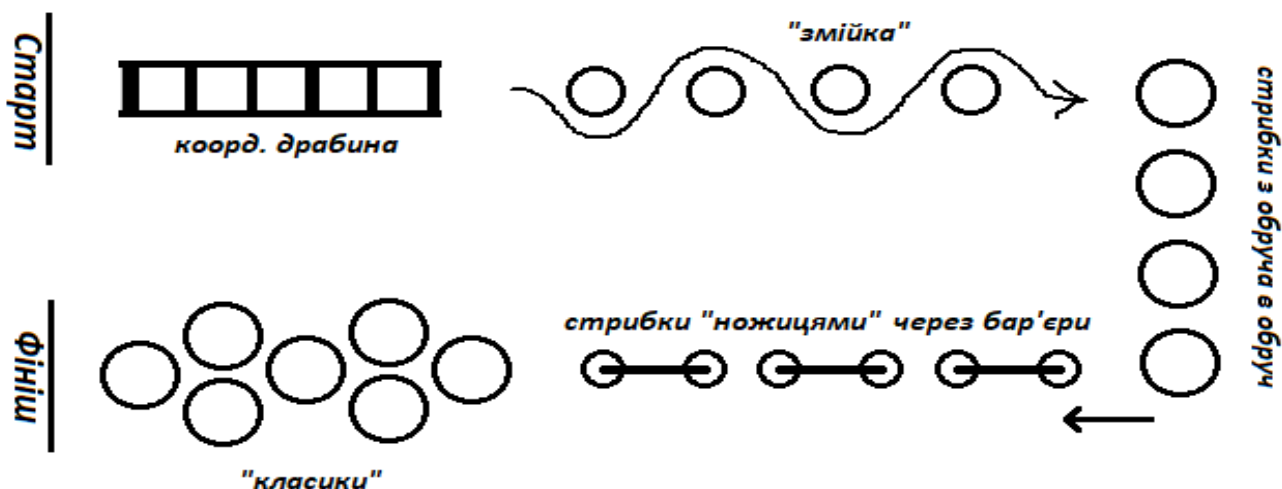
«Побудуй фортецю». Для проведення гри потрібно багато фішок та різноколірних кубиків. Гравці поділяються на три чи чотири команди. У кожного в руці фішка. На протилежному боці спортзалу в обручах хаотично розташовані кубики, з яких необхідно побудувати фортецю. За сигналом вчителя перший гравець кладе фішку у зазначене місце, біжить, бере з кола кубик і ставить його, прибігає і передає естафету наступному гравцю. Другий гравець перестрибує вже поставлену фішку, ставить свою в зазначене місце, біжить і ставить ще один кубик для побудови фортеці. Третій гравець перестрибує вже дві фішки, ставить свою в зазначене місце, біжить і виставляє ще один кубик, прибігає, передає естафету іншому гравцю. Гра продовжується поки команди не побудують фортеці. Виграє команда, яка першою без порушення правил побудувала фортецю.

В основній частині уроку під час вивчення модулів «Корфбол», «Баскетбол», «Волейбол», «Доджбол», «Регбі-5», «Петанк» проводимо наступні рухливі ігри: **«Ящірка»**, **«Серпантин»**, **«Передай м'яч ногами»**, **«Дожені м'яч»**, **«Влучний снайпер»**.

При проведенні модулів з дитячої легкої атлетики та гімнастики застосовуємо подолання смуги перешкод. **Легкоатлетична смуга перешкод**: стрибки на координаційній драбині, біг «змійкою» між фішками, стрибки з обруча в обруч на одній або двох ногах, подолання бар'єрів стрибком «ножиці» з просуванням вперед (виготовлення бар'єрів: на дві фішки кладеться гімнастична палиця), просування вперед грою в «класики», які викладаються з обручів.

Проходимо смугу перешкод 2-3 рази.

Гімнастична смуга перешкод. Збігання по нахиленій гімнастичній лаві, пересування боком по гімнастичній стінці, різновиди вправ між фішками, пересування лежачи по гімнастичній лаві й пересування по-пластунськи на гімнастичних матах, або пересування на колінах з опорою руками, або перекочування по матах лежачи боком.

Змінюючи деякі вправи проходимо смугу перешкод кілька разів. На уроках гімнастики учням пропонується виконувати вправи по картках. При проходженні колового тренування діти вчаться комунікувати, заміряти і підрахувати пульс (ЧСС), виконувати різноманітні цікаві вправи, працювати по колу на багатьох станціях. Зазвичай дається 30 секунд для роботи на станції і 30 секунд на відпочинок та підрахунок ЧСС. Колове тренування одночасно впливає на розвиток рухливих якостей: швидкості, сили, спритності, гнучкості, витривалості. Можна використовувати неважкі вправи з табати і кардіотренування.

При проведенні варіативного модуля «Дитяча легка атлетика» застосовуємо гру «Еластична мотузка». Ця гра гарно поєднується з іншими модулями, наприклад, частина учнів працює на локації з настільного тенісу або бадмінтону, частина на кидках в кільце (локація «Баскетбол»), а частина грає в «Еластичну мотузку». Для гри потрібні мотузки, які можна

зробити самостійно, і картки з завданнями. Учнів поділяємо на великі або маленькі групи з 3-6 осіб. Під час виконання вправ на мотузці розвиваються координаційні здібності і стрибучість. Особливість цієї гри полягає в тому, що учні можуть грати самі за себе, або змагатися парами, і здійснювати взаємооцінювання один одного.

Проведення 2-3 модулів на одному уроці.

Гру в петанк можна об'єднати з будь-якими варіативними модулями. Ми поєднували одночасно на уроці доджбол, гімнастику, бадмінтон. Можна поєднувати баскетбол, гімнастику (виконання вправ на розвиток гнучкості на матах), настільний теніс і бадмінтон.

Наприклад, частина учнів виконує вправи на матах (варіативний модуль «Гімнастика»), частина учнів виконує вправи на розвиток координації рухів та ведення м'яча (варіативний модуль «Баскетбол»), частина учнів грає в петанк або настільний теніс.

При вивченні варіативних модулів «Доджбол», «Баскетбол», «Регбі-5» ми застосовували різноманітні види передач, ігрові вправи з м'ячами, ігри «Ящірка», «Захист фортеці», «М'яч середньому», «Сerpантин», «Десять передач», вибивання двома м'ячами, вибивний в колі (вся команда стоїть на одному коліні по колу, один гравець в середині кола). Перекачуючи м'яч по підлозі, необхідно вибити гравця з середини кола. Той, хто вибив, міняється з ним місцями. При вивченні варіативного модуля «Петанк», проводили багато ігор та естафет: «Влучний снайпер», «Спритність та здоров'я», «Влуч в обруч», «Кільцекид», «Боулінг» та інші.

На варіативному модулі «Гімнастика» проводилися естафети «Збери англійською слово «гімнастика», «Математичний виклик номерів», «Намалюй ромашку», «Географічна», з використанням гімнастичних вправ. При проведенні варіативного модуля «Дитяча легка атлетика», проводилися ігри «Повітря – земля», «Скороходи», «Найкращий стрибун», «Повзунець», «Найкращий пілот» (запуск літачків з паперу, підготовча гра для метання малого м'яча на дальність), «Біжи, хапай», «Торкнись гравця і втечи» (різновид квача). На варіативний модуль «Алтимат фризбі» запрошувались тренери з цього виду спорту, які проводили майстер-клас з учнями. Під час навчання виконувалось дуже багато передач, кидків, переміщень. Проводилися ігри «Зумій зловити», «Снайпери», «Дартс», «Човникові перегони», «Кинь – біжи!». При виконанні вправ використовувались не тільки диски, а й тарілки з одноразового посуду.

Також при роботі в спортивному залі двох класів одночасно ми об'єднували три модулі: бадмінтон, настільний теніс, додзбол і проєкту діяльність. Діти обирали локацію, на якій вони хотіли працювати. Деякі учні обирали декілька локацій. Усі хотіли брати участь у проєктній діяльності, тому в роботі над проєктами та їх захисті були залучені всі учні, але по групах.

Квести

Квест з олімпійської освіти. Проводимо в основній частині уроку, після роботи на локаціях. Клас поділяється на 3-4 команди. Перед кожною командою на відстані 2-х метрів кладуться аркуші паперу з написаними питаннями, на які потрібно дати відповідь. Таких станцій з аркушами паперу може бути 6-10. На першій станції кладеться маркер. Команди вибирають капітана, який керує діями своїх гравців. За сигналом команди стартують, на кожній станції пишуть відповідь під запитанням і забирають листки завдань з собою. Після проходження останньої станції, учні з усіма паперами і маркерами повертаються до місця початку квесту. Команди сідають на лави і підраховуються результати гри. Перемогу у квесті отримує та команда, яка першою завершила змагання і дала найбільше правильних відповідей на запитання.

Квест на тему «Режим дня школяра та особиста гігієна». Перед початком квесту ми ознайомлюємо учнів з тим, що режим дня є надзвичайно важливим для нормального розвитку

дитини шкільного віку. До того ж це один з найбільш ефективних способів профілактики захворювань і оздоровлення. Але всі ми повинні пам'ятати, що головним у розпорядку дня є розумне чергування розумових та фізичних навантажень, праці та відпочинку. Крім того, будь-яка діяльність (як інтелектуальна, так і фізична) має бути посиленою. Працюють учні 3-4-ма групами. Квест складається з 8-10 станцій. На кожній станції кладеться аркуш паперу з запитаннями:

1. Що таке «Режим дня?»;
2. Здоровий сон. Скільки годин він має тривати?;
3. Чи потрібно робить ранкову зарядку?;
4. Скільки годин повинна тривати навчальна діяльність в школі?;
5. Чи потрібен відпочинок, прогулянка на свіжому повітрі після навчальних занять?;
6. Чи потрібні заняття в гуртках і секціях?;
7. Скільки приймань їжі повинно бути в день?;
8. Яку їжу потрібно вживати та за скільки годин перед сном їсти останній раз?;
9. Особиста гігієна. Чи потрібно приймати душ після занять в спортивній секції?;
10. Чи потрібно переодягатись в спортивну форму на уроках фізичної культури й чому?

Перемагає команда, яка першою зі своїми листочками-відповідями повернулася до місця старту і дала найбільше правильних відповідей на запитання. Правильна відповідь оцінюється в 1 бал.

Квест «Виконай і угадай!».

Учні поділяються на 3 команди по 8-10 гравців в кожній. Гравці команд обирають капітанів, які отримують маркери певного кольору. Напроти кожної команди розставляються фішки з номерами, викладається спортивний інвентар і кладуться аркуші паперу.

Правила проходження квесту. За сигналом команди біжать до першої локації і читають на листочку завдання, наприклад: біг на місці – 10 разів, виконують усі разом, капітан рахує. На папері з завданням після його виконання необхідно написати, до якого варіативного модуля (виду спорту) відноситься ця вправа. Так проходимо всі локації, а їх може бути будь-яка кількість. Учні, тимчасово звільнені від фізичної культури або віднесені за станом здоров'я до спеціальної медичної групи, фіксують порушення на локаціях, якщо такі є. Виграє команда, яка першою фінішує, без порушень виконала всі задані вправи і правильно вказала вид спорту.

1 локація: біг на місці, 10 разів. Капітан рахує. Написати, до якого виду спорту відноситься ця вправа;

2 локація: ведення м'яча на місці в низькій посадці, 10 разів. Написати, до якого виду спорту відноситься ця вправа;

3 локація: взявшись за руки в колі, виконати вправу в рівновазі («Ластівка»). Капітан голосно рахує до 10. Назвати, до якого виду спорту відноситься ця вправа;

4 локація: набивання волана ракеткою, виконати 5 разів. Назвати, до якого виду спорту відноситься ця вправа;

5 локація: перекачування м'яча по підлозі в колі, намагаючись вибити середнього гравця (капітана). Якщо гравця не вдається вибити швидко, то необхідно виконати 10 перекачувань. Написати, до якого виду спорту відноситься вправа.

6 локація: передача диска по колу через гравця (капітана), який стоїть посередині кола. Виконати 10 передач. Написати, до якого виду спорту відноситься вправа.

Брейн-ринг «Що? Де? Коли?»

Брейн-ринг: «Що ми знаємо про легку атлетику?». За декілька днів до проведення рингу учням надаються пошукові завдання для індивідуального або групового пошуку і підбору інформації з теми. На уроці клас поділяється на дві групи. Кожна група отримує дзвіночок. Вчитель зачитує питання. Яка команда знає відповідь, дзвонить у дзвіночок. Якщо перша команда дала неправильну відповідь, другій команді надається 15 секунд для відповіді. Виграє та команда, яка надала більше правильних відповідей.

1. Назвіть українського спортсмена, який є багаторазовим чемпіоном і рекордсменом світу, олімпійським чемпіоном зі стрибків із жердиною? (*Сергій Бубка*).
2. Довжина марафонської дистанції. (*42 км 195 м*).
3. Який легкоатлетичний снаряд штовхають? (*Ядро*).
4. Як називається біг, який виконують з низького старту? (*Спринтерський біг*).
5. Яку фізичну якість розвиває біг на короткі дистанції? (*Швидкість*).
6. Яку фізичну якість розвиває біг на довгі дистанції? (*Витривалість*).
7. На яких дистанціях проводяться естафети? (*100м, 200м, 400м*).
8. Характеристика бігу на дистанції. (*Старт, стартовий розбіг, біг по дистанції, фінішування*).
9. Які види стрибків ви знаєте? (*У довжину, с місця, потрійний з розбігу, у довжину з розбігу, у висоту з розбігу*).
10. Фази стрибків. (*Розбіг, відштовхування, політ, приземлення*).
11. Назва спеціального взуття легкоатлета. (*Шиповки*).
12. Назвіть середню дистанцію бігу. (*800м*).
- 13.

Брейн-ринг: «Бадмінтон - історія розвитку, основи та правила гри». Напередодні проведення рингу учням надаються завдання для пошуку в інтернеті інформації з теми «Бадмінтон». Клас поділяється на дві команди: «Сокіл» та «Стріла». Кожна команда отримує

дзвіночок. Вчитель зачитує питання. Яка команда знає відповідь, дзвонить у дзвіночок. Якщо перша команда дала неправильну відповідь, другій команді надається 15 секунд для відповіді. Виграє та команда, яка надала більше правильних відповідей.

1. Звідки бере назву гра в бадмінтон? (*Англійський офіцер Бофорт привіз гру з відрядження з Індії у свій маєток Бадмінтон-хаус*).
2. Чому бадмінтон вважався аристократичною грою? (*Грали лорди, графи, особи королівської статі. Дороге спорядження*).
3. В якому році була створена Міжнародна федерація бадмінтону? (*В 1934 році*).
4. В якому році бадмінтон був визнаний Олімпійським видом спорту? (*В 1992 році і включений до програми Олімпійських ігор*).
5. Спортсмени яких країн домінують у цій грі? (*На 90% спортсмени Південно-Східної Азії*).
6. З якого року бадмінтон почав розвиватися в Україні? (*З 1961 року, осередки в Києві, Харкові, Львові*).
7. З якого року українські бадмінтоністи беруть участь в Олімпійських іграх? (*З 1996 року*).
8. Яке оснащення спортсмена для гри? (*Теніска, спортивні шорти, кросівки на спеціальній підшві, кілька наборів воланів і ракеток*).
9. Зі скількох геймів складається матч і до якого рахунку ведеться гейм? (*З трьох геймів. Рахунок геймів ведеться до 21 очка. За рахунку 29-29 сторона, що виграла 30-е очко, виграла гейм*).
10. Як розташовуються гравці в момент подачі? (*По діагоналі, не сходячи з місця і не заступаючи обмежувальні лінії*).
11. З якою швидкістю летить волан в професійних матчах? (*Близько 300 км/год*).
12. Які рухливі якості розвиває бадмінтон? (*Координацію рухів, спритність і витривалість*).

Дискусії

Дискусії проводимо в кінці підготовчої або в заключній частині уроку.

Дискусія на тему: «Чим відрізняються заняття професійним спортом від фізкультури?». Діти висловлювали свої думки, наприклад про те, що професійний спорт досить травматичний, вимагає чимало зусиль для досягнення високих результатів на відміну від фізкультури, заняття якою мають на меті отримання користі та задоволення.

Дискусія на тему: «З якого віку можна починати займатися силовими видами спорту (штанга, атлетизм, пауерліфтинг)?». Учні обмінювалися думками щодо можливих переваг та недоліків занять цими видами спорту, особливо у дитячому чи підлітковому віці.

Кілька дітей сказали, що заняття важкою атлетикою в дитячому віці можуть гальмувати ріст. Інші казали про вплив таких занять на поставу. Також учні зазначили, що робота з надмірною вагою (гирі 16 кг, штанга, гантелі по 10 кг і більше) можуть призвести до травм та появи пупкової та пахової грижі.

Дискусія на тему: «Чому футбол вважається однією з найпопулярніших ігор у світі?». Діти обговорювали чимало фактів, наприклад важко сперечатися з тим, що у футбол може грати кожен, адже для цього потрібно мати лише м'яч. Охочі можуть грати майже у будь-яку погоду, на будь-якому покритті (пісок, трава, асфальт, гумове покриття). Деякі замість воріт ставлять палиці або влаштовують їх між двох дерев. Також правила гри досить легко змінити, учні можуть грати як в трьох у команді, так і в шістьох або вдесятьох. Також чимало дітей вважають футбол надзвичайно красивою грою з чималою кількістю захоплюючих елементів (жонгливання, дриблінг, різні удари по м'ячу). Однак є дівчата, які не люблять футбол і висловлювалися про його недоліки, наприклад висока ймовірність отримання травми (потрапляння м'ячем в голову, зіштовхування гравців, переломи кісток), адже футбол – контактний вид спорту. Підсумки за дискусією: за НУШ пропонуються безконтактні види спорту, в яких в одній команді грають і дівчата, і хлопці (гендерна рівність).

Вікторини

Вікторини зазвичай проводимо в заключній частині уроку. Якщо на уроці опановували модулі з додзболу, корфболу, гімнастики, волейболу, бадмінтону і т.д., то і вікторину проводимо за цими модулями. У вікторині кожний учень може грати сам за себе, або гра проводиться між командами. Якщо учні грають у команді, то їх поділяємо на дві групи і кожній групі даємо блакитну та жовту помпони-махалки. Відразу ставимо питання: «Що нагадують вам ці кольори?». «Вони нагадують прапор України». «А що означають синій і жовтий кольори прапору?». «Синій колір символізує небо, а жовтий – пшеничне колосся».

Вікторина з гімнастики:

1. Що означає слово «гімнастика» з давньогрецької?
  - а) – стійкий;
  - б) – пластичний;
  - в) – роблю вправи, треную.
2. Який з цих видів не належить до спортивної гімнастики?
  - а) – вправи на брусах;
  - б) – стрибки з жердиною;
  - в) – вправи на колоді.
3. В якому виді гімнастики виконуються вправи з булавами?
  - а) – художня гімнастика;
  - б) – аеробіка;
  - в) – спортивна гімнастика.
4. Спосіб, за допомогою якого учень тримається за снаряд?
  - а) – захват;
  - б) – хват;
  - в) – обхват.
5. Як називаються стрибки через козла/коня в спортивній гімнастиці?
  - а) – стрибки у висоту;
  - б) – стрибки у довжину;
  - в) – опорні стрибки.
6. Які вправи з гімнастики входять як до чоловічої, так і до жіночої програми змагань?
  - а) – вільні вправи (довільні);
  - б) – вправи на перекладині;
  - в) – вправи на кільцях.

7. Яку геометричну фігуру повинні утворювати руки і голова при виконанні стійки на голові?

- а) – прямокутник;
- б) – ромб;
- в) – трикутник.

8. Максимально прогнуте положення тіла назад, спиною до опорної площини з опорою руками і ногами це:

- а) – шпагат;
- б) – міст;
- в) – перекид.

9. Що потрібно зробити при виконанні перекидів?

- а) – згрупуватись;
- б) – розслабитись;
- в) – змахнути руками.

10. Акробатичні вправи це:

- а) – вправи з предметами;
- б) – вправи в рівновазі (балансування);
- в) – комбінації з вправ на гімнастичних матах або гімнастичному килимі.

Олімпійська вікторина. Вікторину проводимо на уроках під час Олімпійського тижня і присвячуємо Дню фізичної культури та спорту.

1. Де зародилися Олімпійські ігри? (*У Стародавній Греції*).

2. Хто відновив Олімпійські ігри сучасності? (*П'єр де Кубертен*).

3. Як часто проводяться Олімпійські ігри? (*Один раз на 4 роки*).

4. Який вигляд має емблема Олімпійських ігор і що вона означає? (*П'ять переплечених кілець – символ дружби п'яти континентів земної кулі*).

5. Яке гасло Олімпійських ігор? (*Швидше, вище, сильніше*).

6. Що таке біла Олімпіада? (*Це зимові Олімпійські ігри*).

7. Яка довжина марафонської дистанції? (*42 км 195 м*).

8. Що таке Олімпізм? (*Сукупність ідеалів і цінностей, які є засадами Олімпійських ігор*).

9. Проблеми сучасного українського спорту. (*Допінг, травматизм, охорона довкілля, необ'єктивне суддівство, безпека учасників, гостей, глядачів*).

Під час проведення вікторини капітан не має права підіймати помпон-махалку, доки повністю не прозвучить питання.

Вікторина «Корисно-шкідливо». В цій вікторині кожний грає сам за себе. Напередодні проведення вікторини дітям дається пошукове завдання знайти інформацію про корисні і шкідливі звички та зробити з кольорового паперу або картону зелену і червону картки розміром 8x10 см. На фразу, яку говорить учитель, учні підіймають одну з карток, сигналізуючи зеленою – корисну звичку, а червоною – шкідливу. Гра проводиться у швидкому темпі.

Фрази:

Допомагати слабшим, хворим...

Брати до рота всілякі предмети: ручки, олівці, монети...

Вітатися під час зустрічі...

Говорити неправду...

Довго сидіти перед телевізором...

Чистити зуби...
Доглядати за нігтями...
Смоктати палець...
Виконувати ранкову гімнастику...
Палити...
Дражнитися...
Доглядати за власним одягом і взуттям...
Вживати алкогольні напої...
Ходити босоніж...
Дотримуватися правил гігієни...
Лягати пізно спати...
Їсти багато солодкого...
Вчиняти бійку...
Сваритися...
Бути доброзичливим...

Гравець, який набрав найбільшу кількість балів (бонусів) вважається переможцем і отримує високий рівень (В) та приз. Учні, які набрали 17-18 балів, отримують високий рівень (В). Якщо переможець набрав 10 балів чи менше, тоді інші учні не отримують балів чи бонусів.

Вікторина на тему здоров'я «В здоровому тілі – здоровий дух». Перед початком вікторини ставляться питання: «Діти, чи хотіли б ви бути здоровими?», «Що таке здоров'я? Як ви розумієте значення цього слова?».

Відповіді учнів

Здоров'я – це найцінніший дар людям від самої природи. Здоров'я дітей – одне з основних –джерел щастя, радості й повноцінного життя батьків, учителів, суспільства загалом. Здоров'я потрібно не тільки берегти, а і зміцнювати і допомагають нам в цьому заняття фізичною культурою, які є невіддільною частиною здорового способу життя. Вікторина складається з прислів'їв про здоров'я. Кожний учень доповнює прислів'я самостійно. Вчитель зачитує першу половину прислів'я, а учень має завершити.

Без здоров'я немає *щастя*.

Хто день починає з зарядки, *у того все буде в порядку*.

Без уроків фізкультури *не зміцнить мускулатури*.

Сонце, повітря і вода –*мої найкращі друзі*.

Доки здоров'я служить, *то людина не тужить.*
Було б здоров'я, *а все інше наживемо.*
Бережи одяг, поки новий, *а здоров'я поки молодий.*
У здоровому тілі – *здоровий дух.*
Хто праці не боїться, *того хвороба сторониться.*
Здоров'я – *всьому голова.*
Здоров'я за гроші *не купиш.*
Найбільше багатство – *здоров'я.*
Тримай голову в холоді, *ноги в теплі, а шлунок в голоді.*
Як немає сили, *то й світ не милий.*
У кого що болить, *той про те й гомонить.*
Хворому і мед *гіркий.*
Весела думка – *половина здоров'я.*
Здоров'я маємо – *не дбаємо, а втративши – плачем.*
У ворожки лікуватись – *без здоров'я зостатись.*

Оцінювання проводимо спираючись на загальну активність кожного учня протягом вікторини.

Проектна діяльність

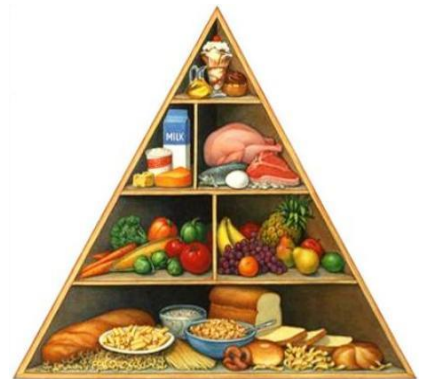
Проектна діяльність вимагає від вчителя і учнів діяльнісний підхід, стимулює критичне мислення, поєднує галузь фізичної культури з іншими освітніми галузями (інтегроване навчання), займає багато часу для пошуку інформації, перегляду фото, відеоматеріалів, презентацій, систематизації матеріалу. Для роботи над проектом учні поділяються на групи. Захист проектів за програмою НУШ можна проводити за обраними варіативними модулями, наприклад: «Правила безпеки під час занять регбі-5», «Історія виникнення та основні правила гри в бадмінтон», «Корфбол», «Дитяча легка атлетика», «Баскетбол 3х3: Основні правила гри, правила безпеки та цікаві факти» тощо.

Проект «Бути здоровим – це модно!». Під час захисту цього проекту діти зазначили чимало цікавих фактів, наприклад: здорова людина краще навчається, їй легше знайти гарну роботу, адже роботодавець не матиме справ з хворобливими людьми. В країнах, де уряд піклується про своїх громадян, будуються стадіони, басейни, спортзали, спортивні комплекси. У найздоровіших країнах світу (Іспанія, Італія, Японія) зазвичай поєднують здорове харчування (екологічно чиста натуральна продукція) з активним способом життя (заняття фізичною культурою, прогулянки на свіжому повітрі) та чистим довкіллям.

Проект «Збалансоване здорове харчування і питний режим».

При підготовці проекту учням необхідно було знайти відповіді на такі *питання по збалансованому харчуванню*:

1. Що таке харчова піраміда (тарілка)?
2. Зі скількох поверхів складається харчова піраміда?
3. Чим корисні каші?
4. Який хліб найкорисніший?
5. Для чого необхідно вживати багато овочів та фруктів?
6. Які продукти відносяться до білкових?
7. Для чого потрібні жири?
8. Для чого людині потрібно правильно харчуватися?

Питання по питному режиму:

1. Яке значення має вода для підтримки здоров'я?
2. Скільки води споживає людина за добу?

3. Як вода потрапляє в організм людини?
4. Скільки людина може прожити без води?
5. Які вимоги до питного режиму спортсмена?
6. Чи корисні газовані напої?
7. Чи можна пити холодну воду зразу після тренування?

Проект «Фізкультура – це...». Проект передбачає осмислення занять фізичною культурою як однієї зі складових загальної культури людства.

Захищаючи проект, учні говорили про те, що фізкультура –це гарний настрій, це ранкова гімнастика і заняття в спортивних гуртках за інтересами, це здорове харчування і правильний режим дня, це проведення активного відпочинку в колі сім'ї та друзів.

Робота в НУШ передбачає діяльнісний підхід у навчанні. Учні беруть участь у дослідницькій і проектній діяльності, працюють групами, під час обговорення певних питань може бути гамірно на відміну від традиційної школи, де учень – пасивний здобувач знань (вчитель розказує, зачитує – учень вчить, запам'ятовує) і повинен переказати вивчене.

Програма з фізичної культури в Новій українській школі дає змогу кожному фахівцю творчо і нетрадиційно підходити до викладання свого предмета (академічна свобода вчителя), проявити свій професіоналізм і вміння, а головне, змістовно і цікаво проводити уроки фізичної культури, на яких формується не тільки фізична, а й пізнавальна активність учнів.

Бажаємо всім учням нашої країни, крокуючи тернистою дорогою навчання в Новій українській школі, досягти великих успіхів і зуміти застосувати набуті знання, навички та уміння у повсякденному житті.

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ 5-Х КЛАСІВ НУШ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ ОБРАЗОТВОРЧОМУ МИСТЕЦТВУ

*Коротка Людмила Володимирівна,
учитель образотворчого мистецтва*

Як оцінкою підтримати прагнення п'ятикласників досліджувати і експериментувати, спостерігати і сприймати, уявляти і фантазувати, креативити і творити засобами образотворчого мистецтва?

Що оцінювати і в якій спосіб оцінювати мистецькі досягнення учнів 5-х класів НУШ?

Як «працювати» з компетентностями, що мають наскрізно формуватися через мистецьку освітню галузь?

Відповідь на ці непрості запитання ми допоможемо вам віднайти у досвіді викладання мистецтва: образотворчого мистецтва у пілотних 5-х класах Черкаської міської гімназії № 9 імені О. М. Луценка.

З самого початку навчального року стало зрозуміло, що оцінки визначення й вираження в умовних знаках - балах та оцінних судженнях учителя - наскільки учні засвоїли знання, вміння та навички відповідно до вимог навчальних програм у традиційному вигляді вже не може бути, зокрема стосовно п'ятикласників НУШ. А з іншого, багаторічний педагогічний досвід засвідчує, що школярі потребують визнання і підтримки. Оцінювання з мистецтва: образотворчого мистецтва як основний засіб, за допомогою якого вимірюють досягнення й діагностують проблеми навчання, надають зворотний зв'язок, ознайомлюють учасників освітнього процесу зі станом, проблемами й досягненнями освіти, є вкрай важливе і є спонукою зростання.

Вивчивши досвід учителів початкових класів щодо оцінювання мистецьких досягнень четвертокласників ми прийшли до висновку, що ціннісними орієнтирами оцінювання п'ятикласників вважаємо те, що:

- оцінювання навчальних досягнень має бути зрозумілим для учнів, справедливим, об'єктивним, незалежним, конфіденційним доброзичливим;
- оцінювання має здійснюватися на засадах компетентнісного підходу з урахуванням принципу наступності навчання;
- активна участь учнів в оцінюванні, здійснення само- та взаємооцінювання.

Оцінювання ми намагалися спрямувати на розвиток учнів, а оцінка стала мотиваційним чинником для учня та показником його прогресу у навчанні. Тож оцінювання досягнень учнів 5-х пілотних класів ми здійснювали у площинах діагностичного, формувального та підсумкового (тематичне, семестрове, річне) видів оцінювання.

Урахування принципу наступності навчання від початкової до базової школи необхідне для ефективного планування освітнього процесу у 5-му класі і досягнення очікуваних

результатів навчання, визначених програмою. Вчителю мистецтва важливо зрозуміти, з яким мистецьким досвідом діти прийшли у п'ятий клас. Тому у перші тижні навчання для подальшого планування освітнього процесу ми проводили роботу з встановлення рівня і обсягу мистецького досвіду п'ятикласників – вміння, знання тощо, яким володіють учні, щоб на базі цього досвіду вибудувати подальше навчання. Для діагностики п'ятикласників в галузі мистецької освіти провідним методом має виступати педагогічне спостереження, завдяки якому у різних видах мистецької образотворчої діяльності, обговоренні творів мистецтва тощо вчитель може встановити рівень навченості дітей в галузі мистецтва. Щоб весь процес діагностики для учнів відбувався природно і безстресово на першому занятті проводилося спостереження за ходом виконання школярами практичної роботи зі створення панно з теми «Як гарно було влітку!», а саме як учні застосовують художні інструменти та матеріали, організують композицію, добирають кольори тощо. На першому уроці з кожної теми проводилась бесіда на основі запитань відкритого типу, що стосуються раніше вивченого. Також учням пропонувалося висловити роздуми про очікування від вивчення нової теми або рефлексивна ситуація, спрямована на прогнозування і роздуми до вивчення нової теми («Що вам відомо...? Чи вмієте ви...? «Чи здатен / здатна ти намалювати, зліпити, створити, застосувати ...? Чи знаєте ви, як...?»)

Враховуючи те, що формувальне оцінювання – оцінювання прогресу учнів, що має на меті адаптувати освітній процес відповідно до рівня розвитку компетентностей учнів. Воно є процесуальним, спирається на розпізнання динаміки; завжди позитивне для дитини і при цьому індивідуалізоване і таке, що пробуджує ціннісне ставлення до мистецтва, себе в мистецтві та до інших; дає вчителю можливість миттєвого зворотного зв'язку з дитиною. Для реалізації формувального оцінювання ми використовували аналітичні інструменти й прийоми, що вимірюють рівень засвоєння знань і прогрес учнів у процесі пізнання мистецтва: образотворчого мистецтва, а саме сигнальні картки, лінійку успіху, підказки для побудови відповіді, формувальне опитування, метод «Вимірювання температури» використовуємо для виявлення того, наскільки учні правильно виконують практичне завдання. Для цього діяльність учнів призупиняється запитанням: «Що ми робимо?». Відповідь на поставлене запитання – демонстрація розуміння завдання або процесу його виконання. У разі роботи в парах або групах учитель просить пару або групу продемонструвати процес виконання завдання. Інші спостерігають. Ефективними оцінювання рівня сформованості пізнавального компоненту є міні-тести (Додаток 1) Важливу роль надаємо самооцінюванню (учні збирають інформацію про свої знання, аналізують та роблять висновки щодо власного прогресу за допомогою прийому «Трихвилинна пауза» Учитель надає учням трихвилинну паузу, яка дає можливість учням обдумувати поняття, ідеї уроку, пов'язати з попереднім матеріалом, знаннями, досвідом, а також визначитися із незрозумілими моментами. Я змінив/змінила своє ставлення до... Я дізнався/дізналася більше про... Я здивувався/здивувалася тому, що ... Я відчув/відчула... Я ставився/ставилася до ...), а також взаємооцінюванню здійснюється за допомогою прийому «Дві зірки й побажання» (застосовувалося при оцінюванні практичних робіт, учні коментують роботи один одного, вони не виставляють оцінки, а вказують на два позитивні моменти – «дві зірки» – і на один момент, який потребує доопрацювання – «побажання») та щоденник спостережень досягнення учнями очікуваних результатів навчання (Додаток 2).

Наголошуємо, що для мистецької творчості учнів будь-якого віку є принциповим те що застосування рівневого та бального оцінювання не означає скасування формувального.

Оцінювання рівня сформованості компетентності учнів відбувається в контексті викладених мотивувальних орієнтирів. Задля успіху в пізнанні мистецтва (в широкому розумінні) учень/учениця 5-го класу має бути вмотивована: до сприймання аналізу та інтерпретації художніх творів. Все це має допомагати отримувати як емоційні імпульси, так і будь-яку іншу інформацію про мистецтво, предметно спілкуватися з мистецтвом і творити його. Вмотивованість до сприймання означає, що у п'ятикласників пробуджений інтерес до образотворчого мистецтва і поступово більш стійким стає бажання занурюватися в художні твори в різний спосіб, і учень/учениця почитає все частіше виявляти ініціативність у тому, щоб

споглядати, а головне емоційно переживати твори; сам/сама шукає такі можливості; в нього/неї формується коло улюблених творів. Важливо досягати рівноцінної уваги до різних мистецтв, а також до творів різних стилів, епох, жанрів тощо. Отже, аналізуючи досягнення, оцінюємо рівномірність спрямованості інтересу дитини на твори різних видів мистецтва, а також наскільки такий розподіл є стійким або ситуативним, чи виявляє дитина інтерес поза уроком і навчальним матеріалом, якими є спонуки виконувати завдання певного типу. Висловлення міркувань та формування власної думки щодо цінності творів або явищ. Творення як вираження себе через практичні уміння. Тут важливо не забувати: у творенні свого образу п'ятикласник/п'ятикласниця не повинен/повинна відчувати жодних обмежень у тому, що він/вона щось зробить «неправильно». У образотворчому мистецтві все «правильно», оскільки унікально і неповторно, як унікальна кожна особистість. Недосконаліми можуть бути лише способи втілення задуму, суто операційні дії. Але ж необхідність оволодіння конкретними практичними уміннями має усвідомлюватися дитиною і підпорядковуватися її вимогам до себе в цьому напрямі. Важливо також (про що йшлося і стосовно сприймання) випробувати свої сили в різних художніх техніках. Учитель має спостерігати за тим, наскільки все більш сміливою стають учні у своїх задумах, в експериментуванні різними засобами образотворчого мистецтва. Отже, завдання вчителя (що відображається і в оцінюванні) – підтримати прагнення спробувати сили в тих сферах, які дитина вважає «закритими» для себе. Зрозуміло, що підставою для оцінювання буде не досконало виконане завдання, а ініціативність, сміливість, наполегливість тощо. До розуміння себе, безумовно, оцінюємо динаміку самоідентифікації дитини в мистецтві: чи може вона пояснити, як впливає на неї той чи інший твір, що і чому саме їй подобається або не подобається; чи має вона достатній багаж вражень для того, щоб змінити свій настрій; чи розуміє можливості певних творів для цього. До розуміння себе серед інших людей (переважно, однолітків), що пов'язано з адекватною самооцінкою. Вчитель спостерігає й визначає динаміку самооцінювання. Але навчання толерантності й справедливості в оцінюванні творчості інших має ризики зниження самооцінки п'ятикласника/п'ятикласниці, оскільки він/вона може бути поставлена в позицію порівняння себе з іншими. Вчителю слід бути вкрай обережним і доброзичливим: оцінюємо динаміку здобутків учня/учениці стосовно нього/неї самого/самої «вчора-сьогодні», підтримуємо позитивні зміни, а отже, даруємо радість перспективи.

Визначення досягнень учнів у рівнях (Високий, Достатній, Середній, Початковий) у першому семестрі навчального року надають змогу вчителю об'єктивно, але водночас, не пригнічуючи особистість, оцінити тих, хто не має яскраво виражених художніх здібностей, проте характеризується сумлінним ставленням до навчання, активністю, ініціативністю.

Очікувані результати навчання учнів, визначені модельною навчальною програмою, були орієнтирами для здійснення формульованого оцінювання. Їх використовували для організації постійного спостереження за динамікою формування певних умінь та навичок, що співвідносяться з очікуваними результатами та особистим розвитком учня (учениці). Також їх використовували для обговорення навчального поступу з учнями та їхніми батьками або особами, які їх опікують.

Для створення об'єктивності системи оцінювання враховували показники як формульованого, так і підсумкового оцінювання, зокрема:

- відстежували ставлення учня/учениці до мистецької діяльності, його/її активність та ініціативність, особистісний зріст у порівнянні з попередніми досягненнями (формульоване оцінювання);
- визначали досягнення учня/учениці у різних видах діяльності відповідно до очікуваних результатів навчання, визначених модельною навчальною програмою (підсумкове оцінювання).

Очікувані результати навчання, визначені модельною навчальною програмою, є чітким орієнтиром і для підсумкового оцінювання, адже від того, як учень/учениця виявляє/демонструє очікуваний результат навчання встановлюється рівень його досягнення, зокрема:

- початковий, коли учень/учениця не виявляє (або здебільшого не виявляє) визначеного очікуваного результату навчання;

- середній - коли виявляє визначені результати за допомогою педагога (або переважно за допомогою чи спонуканням);
- достатній - учень/ учениця самостійно виявляє визначені очікувані результати навчання;
- високий - самостійно виявляє визначені результати, виявляє їх у нестандартних навчальних ситуаціях, проявляє ініціативність, творчість, оригінальність.

У мистецькій освітній галузі рівень досягнення обов'язкових результатів навчання Державного стандарту базової середньої освіти і, відповідно, в модельних навчальних програмах як досягнення очікуваних результатів навчання на певний період навчання встановлюється через:

- вияв обізнаності учня/учениці у сфері мистецтва, зокрема розуміння особливостей того чи того виду мистецтва (мови, жанрів тощо);
- демонстрацію учнями/ученицями практичних умінь у галузі мистецтва;
- виявлення учнями/ученицями ними естетичного ставлення - емоційного, оцінного, критичного, до творів мистецтва, різних мистецьких явищ повсякдення, власної творчості та творчості інших.

Саме тому оцінювання результатів навчання має спрямовуватися за вищезазначеними критеріями: пізнання та аналіз інтерпретація творів мистецтва; практична мистецька діяльність; емоційне ставлення до мистецтва. Орієнтовні критерії оцінювання результатів навчання учнів 5-6 класів у мистецькій освітній галузі (Додаток 3).

Перехід від рівневого оцінювання п'ятикласників до бального пропонуємо здійснювати у другому семестрі п'ятого класу. Бальне (підсумкове) оцінювання допомагало розв'язати інші задачі, орієнтуючись не стільки на процес досягнень, скільки на їхній результат; концентрується не на якісних, а на кількісних характеристиках досягнень, через які й фіксує вже досягнуту якість; виявляє не лише позитив, а й недоліки. Зрозуміло, що таке оцінювання є стандартизованим і більш формалізованим, а зворотний зв'язок з учнем/ученицею у творчому процесі опосередковується. Його мета - констатувати рівень засвоєних знань, сформованих умінь і компетентностей учнів у певний проміжок часу, а також визначити, чи відповідають отримані результати вимогам державних стандартів.

Кожну виставлену оцінку педагог обґрунтовував. Учні та батьків або осіб, які їх опікують інформував про принципи оцінювання, аби вони розуміли критерії і підходи до оцінювання навчальних досягнень.

До кожного уроку чи теми вчитель визначає мету, очікувані результати, а разом з учнями цілі та критерії оцінювання діяльності учнів. Ціль має бути вимірною, щоб через оцінювання виміряти на якому рівні вона досягнута. Обговорення з учнями критеріїв робить процес прозорим і зрозумілим для всіх суб'єктів освітнього процесу та сприяє позитивному ставленню до самого процесу. Чим конкретніше сформульовані критерії оцінювання, тим зрозумілішим для учнів є те, як має виглядати успішна діяльність.

На основі спостережень, бесід з учнями, аналізу їхніх робіт, результатів виконаних завдань збирається інформація, яка дає вчителю змогу визначити відповідність чи невідповідність між реальними досягненнями учнів і поставленими цілями.

Пропонуємо вашій увазі розробки опорних конспектів уроків мистецтва: образотворчого мистецтва.

КОНСПЕКТИ УРОКІВ МИСТЕЦТВО: ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО

Тема уроку. Різнобарв'я багатоголосся в мистецтві

Мета: формування розуміння про професійне мистецтво, особливості художньої мови живопису, як виду образотворчого мистецтва; формування соціальної компетентності.

Очікувані результати:

Учень (учениця):

- описує особливості мови живопису; називає основні й похідні кольори та пояснює можливості створення похідних кольорів та відтінків кольору, порівнює засоби виразовості графіки та живопису, бере участь у обговоренні творів образотворчого мистецтва та ролі кольорів у відображенні настрою;
- у процесі експериментування утворює відтінки кольорів, виконує осінній пейзаж фарбами (акварель, гуаш), передає настрій природи засобами живопису;
- висловлює емоції від творів мистецтва, пояснює власне ставлення до них/мистецької діяльності

Поняття: живопис, тон.

Хід уроку

ВИДИ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

Емоційне налаштування

Вчитель. Послухайте вірш та упіймайте плесканням основні кольори.

Кульбабка тиха при стежині
Жовтіється сама собі.
А у волошки очі сині,
А в неба очі голубі.
Зелені клени стали колом
Побіля нашого двора,
А ген за тихим жовтим полем
Червоне сонце догора.

Є. Горева

Форми роботи з підручником

Пізнання та аналіз інтерпретація творів образотворчого мистецтва

Йосип Бокшай. «Осінь», Рейчел Суггс. Ілюстрація

Орієнтовні запитання для обговорення

Вчитель. Порівняйте зображення дерев у *живописі* та графіці. Яка з робіт «звучить» яскраво, гучно, життєствердно? Яка спонукає до роздумів, спокою, умиротворення? Що вирізняє живопис з поміж інших видів образотворчого мистецтва? Поміркуйте, який секрет криється в поєднанні кольорів та відтінків яскравого насиченого кольору.

Міні бесіда з елементами розповіді вчителя про групи кольорів (основні/похідні). Колірний тон. Утворення відтінків кольорів.

Образотворча діяльність

Вправа: експериментування з аквареллю та утворення відтінків різних за насиченістю.

Малювання веселого (сумного) дерева з використанням поєднання насичених (ненасичених) основних (похідних) кольорів (акварель).

Критерії оцінювання:

- оригінальність;
- утворення відтінків;
- вибір формату;
- охайність.

Етапи роботи:

Уявлення.

Вибір формату. Проведення лінії горизонту
Намічання олівцем загальної форми, стовбура.
Робота з фарбами.

Пригадайте що вам відомо про колір? Назвіть відомі вам кольори. Висловіть міркування, чому за освітлення в день ми бачимо кольори довкола, а вночі ні.

Основні кольори – жовтий, синій і червоний, похідні – оранжевий, фіолетовий, зелений. Це – колірні тони. На їх основі можна створити безліч відтінків: від тьмяно-бляклих до соковито-яскравих.

Колірним тоном називають таку властивість кольору, що дозволяє оку людини сприймати й визначати червоний, жовтий, синій та інші кольори.

Насиченістю кольору називають ступінь відмінності цього кольору від сірого. Наприклад, якщо до жовтого додати небагато сірого, він посіріє, стане менш жовтим. Тобто насиченість означає інтенсивність кольору.

Учніські творчі роботи

МІНІ-ТЕСТИ

Від народних джерел

Опис форми

1. Візерунок, побудований на ритмічному чергуванні елементів - це... *

Обери правильну відповідь

- ритм
- орнамент
- розпис

2. Стилiзовані форми не можуть бути ... *

Обери відповідь і продовж речення

- узагальнені
- спрощені
- деталізовані

3. Встанови відповідність між назвами видів орнаментів у рядках та їхніми елементами у стовпці * 3 бали

квіти, листя, плоди й інші часини рослин	лінії та геометричні фігури	птахи, тварини
--	--------------------------------	----------------

рослинний	☐	☐	☐
геометричний	☐	☐	☐
тваринний	☐	☐	☐

4. Схарактеризуй, з допомогою зображення як впливає народне декоративне мистецтво на сучасне життя

* 2 бали

Ваша відповідь

**ЩОДЕННИК СПОСТЕРЕЖЕНЬ ДОСЯГНЕННЯ УЧНЯМИ
ОЧІКУВАНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ**

№	Прізвище, ім'я учня	дата						дата						дата						дата											
		П		Д		Е		П		Д		Е		П		Д		Е		П		Д		Е							
		1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6						
1.	Іваненко																														

- П - Пізнає та аналізує твори мистецтва
- Д - Здійснює мистецьку діяльність
- Е - Виявляє емоційне ставлення
- 1. розрізняє види мистецтва, визначає виражальні засоби різних видів мистецтва
- 2. бере участь в обговоренні творів мистецтва, пояснює свою позицію, застосовує термінологію
- 3. демонструє практичні вміння у мистецькій діяльності
- 4. використовує цифрове середовище
- 5. бере участь у колективній мистецькій діяльності
- 6. виявляє емоційне ставлення, пояснює емоції

Таблиця розроблена Гайдамакою О.В., Комаровською О.А., Масол Л.М., Просіною О.В.

ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПЛІТНИХ КЛАСАХ НУШ

*Цимбал Микола Петрович,
учитель технологій*

5 клас – це діти, які потрапили в новий початковий світ після молодшої школи. В них з'явилося багато нових учителів та предметів, які викладаються зовсім по іншому, ніж вони звикли в молодшій школі.

Один з предметів, який кардинально відрізняється від викладання в молодшій школі, - це урок трудового навчання або згідно нового державного стандарту базової середньої освіти - це урок технологій.

На цих уроках ми реалізуємо проектну діяльність яка лежить в основі STEM освіти.

Розповідаючи дітям про проектну діяльність ми продовжуємо вивчати Lego –конструювання, яке учні вивчали в молодшій школі вивчаючи курс «б цеглинок».

Учні, на базі конструктора Lego, знайомляться з проектною діяльністю, яка є основою уроку технологій та STEM освіти.

За допомогою Lego діти краще розуміють завдання вчителя. Одна з перших робіт яку діти створюють з кубиків Lego - баштовий кран. При створенні даної моделі, учні використовують всі 4 етапи проектної роботи.

Розглядаємо 4 етапи створення проекту.

Перший етап-організаційно-підготовчий. Тут діти збирають інформацію про свій проект, використовуючи гаджети та мережу Інтернет.

В другому етапі-конструкційному, ми з дітьми визначаємось з матеріалом, розглядаємо доцільність певних деталей конструктора Lego, які є у нас в наявності та замальовуємо майбутню модель в зошит.

Третій етап самий цікавий, коли діти в групах починають відтворювати власний задум з кубиків Lego.

В четвертому, останньому етапі, діти презентують свою роботу однокласникам.

<p>Тема: Конструювання виробів з Lego. Баштовий кран.</p> <p>Організаційна частина (5хв.)</p> <p>Підготовка (10 хв.)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Перегляд відеоматеріалу про баштовий кран в програмі mozaBook.	<p><u>Ключові навчальні цілі:</u></p> <p>Освітні стандарти</p> <ul style="list-style-type: none"> • придбання навичок вирішення навчальних завдань; • формування уявлення про поняття: інформація; інженерія;
---	---

- Використовуємо відео, щоб пояснити мету та завдання даного заняття.

Обговорення (15 хв.)

- Обговорення будови та основних частин баштового крана.
- Замалювати кран в зошит та позначити основні частини.

Результат: учень розуміє більше про світ, як все працює.

Пояснення (15 хв.)

- Набір №9689, вивчення назви деталей .

Деталі: балки, пластини, колесо, вісі, напіввісі, конектори, записуємо та замальовуємо в зошит.

- ПТБ при роботі з наборами Lego
- Обговорення будови крана та того, які деталі Lego можна використати, щоб кран зміг опустити будівельні елементи.

Результат: розвиток уважності, послідовності дій, дрібної моторики

Дослідження (30 хв.)

- Попросіть учнів побудувати кран з:
  - функцією підйому вантажів;
  - кабіною оператора;

Природничі дисципліни:

оволодіння вміннями формувати гіпотези, конструювати, проводити експерименти, оцінювати отримані результати;

фізика:

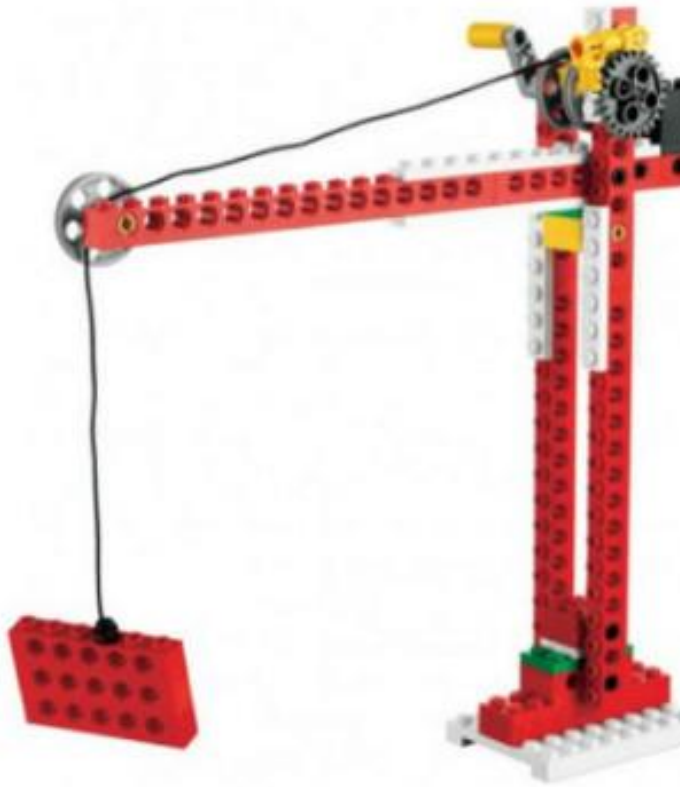
розуміння принципів дії машин і механізмів, засобів пересування і зв'язку, побутових приладів, промислових технологічних процесів; набуття досвіду проведення простих експериментальних досліджень;

технологія:

розвиток інноваційної творчої діяльності учнів в процесі вирішення прикладних навчальних завдань; активне використання знань, отриманих при вивченні інших навчальних предметів; вдосконалення вмінь виконання навчально-дослідницької та проектної діяльності; оволодіння методами навчально-дослідницької та проектної діяльності, вирішення творчих завдань, моделювання, конструювання та естетичного оформлення; формування уявлень про світ професій, пов'язаних з досліджуваними технологіями. формування умінь встановлювати взаємозв'язок знань з різних навчальних предметів для вирішення прикладних навчальних завдань; усвідомлення ролі техніки і технологій для прогресивного розвитку суспільства;

Метапредметні результати:

відпрацювання умінь самостійно ставити і формувати для себе нові завдання в навчанні і пізнавальної діяльності; відпрацювання умінь оцінювати правильність виконання навчального завдання; оволодіння основами самоконтролю, самооцінки;

відпрацювання умінь самостійно планувати шляхи досягнення цілей, в тому числі альтернативні, свідомо обирати найбільш ефективні способи вирішення;
відпрацювання умінь організувати навчальне співробітництво і спільну діяльність з учителем і однолітками; працювати індивідуально і в групі;

Вам знадобиться наступне:

- базовий набір LEGO® № 9689 «Юні інженери».
- програмне забезпечення mozaBook
- додаткові ресурси: сайти

<https://medinat.by/tovar/konstruktor-lego-prostye-mexanizmy-9689/>

<https://education.lego.com/en-us>

Результат: розвиток креативного мислення і творчості

Доповнення (15 хв.)

- Обговоріть, що можна змінити в підйомному крані для того, щоб він обертався.
- Не забудьте залишити трохи часу для прибирання.

Оцінка

- Дайте оцінку роботі кожного учня.
- Для спрощення цього завдання ви можете використовувати розділ оцінки.

Можливості для оцінки

Журнал педагога

Розробіть критерії оцінки, максимально відповідні вашим завданням, наприклад такі:

1. Завдання виконано частково.
2. Завдання виконано повністю.
3. Результати перевершили очікування.

Використовуйте наступні критерії для оцінки успішності учнів.

- Учні працювали в команді і успішно виконали одне завдання .
- Учні працювали в команді і успішно виконали всі завдання з підйомним краном.
- Учні змогли провести презентацію своєї роботи, та пояснити, яким чином їм вдалося виконати кожне із завдань з підйомним краном.

самостійна оцінка

Попросіть кожну дитину вибрати кубик, який, на його думку, найкращим чином відповідає якості його роботи на занятті.

- Синій - Я успішно виконав одне завдання.
- Жовтий - Я успішно виконав всі завдання.
- Фіолетовий - Разом з командою я підготував презентацію в якій взяли участь всі члени команди.

Перспективи професійного розвитку

Учні, яким було цікаве дане завдання, можуть спробувати себе в наступних сферах діяльності:

- виробництво та інженерна справа (проекування).
- будівництво та архітектура.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ

**Критерії оцінювання навчальних досягнень
мовно-літературної галузі для учнів 5-х пілотних класів.
Вчителі української мови та літератури Черненко Н.М., Ратушна М.В.**

Компонент письмо

Початковий	Грамотність		Середній	Грамотність		Достатній	Грамотність		Високий
	О+ П*	Л+Г +С*		О+П	Л+Г +С		О+ П	Л+ Г+ С	
Учневі (учениці) слід працювати над виробленням умінь послідовніше й чіткіше викладати власні думки, дотримуватися змістової та стилістичної єдності висловлення, потребує збагачення та урізноманітнення лексики й граматична будова висловлення; теза частково відповідає запропонованій темі; наведений аргумент не впливає з тези; приклад не є доречним; висновок сформульовано нечітко.	11 і більше	9-10 і більше	За обсягом висловлення учня (учениці) сягає норми, його тема розкривається, виклад загалом зв'язний; учень (учениця) наводить один доречний аргумент; наводить непереконливий приклад; висновок лише частково відповідає тезі або не пов'язаний з аргументами та прикладами; робота характеризується недоліками за п'ятьма показниками: помітний її репродуктивний характер, відсутня самостійність суджень, їх аргументованість, добір слів не завжди вдалий, учень (учениця) неточно добирає слова й синтаксичні конструкції.	5-10	7-8	Учень (учениця) самостійно буде послідовний, повний, логічно викладений текст; формулює тезу, що відповідає запропонованій темі; загалом розкриває тему, висловлює основну думку; наводить один доречний аргумент; вдало добирає лексичні засоби; наводить один доречний приклад; висновок відповідає запропонованій темі; у роботі виявлені недоліки за двома показниками: тезу чітко не сформульовано, відсутність виразної особистісної позиції, належної її аргументації тощо.	1-4	5-6	Учень (учениця) самостійно створює яскраве, оригінальне за думкою та оформленням висловлення відповідно до мовленнєвої ситуації; повно, вичерпно висвітлює тему; вправно формулює тезу; аналізує різні погляди на той самий предмет, наводить два доречні аргументи, використовує набуту з різних джерел інформацію для розв'язання певних життєвих проблем; приклади переконливі,

									<p>конкретизовані; цілісний, послідовний і несуперечливий розвиток думки (логічність і послідовність викладу); висновок відповідає запропонованій темі й органічно впливає зі сформульованої тези, аргументів і прикладів; робота відзначається багатством слововживання та художньою цінністю.</p>
--	--	--	--	--	--	--	--	--	---

Компонент читання

	ПОЧАТКОВИЙ (1-3)	СЕРЕДНІЙ (4-6)	ДОСТАТНІЙ (7-9)	ВИСОКИЙ (10-12)
Читання	Читання характеризується певним рівнем зв'язності, який проте ще недостатній, як і темп, що наближається до половини норми. Допускається ще велика кількість помилок різного характеру.	Учень читає зі швидкістю, що відповідає нормі, правильно інтонуючи кінець речення, логічно наголошуючи слова, але робить окремі помилки в поділі речень на смислові частини та в інтонуванні речень певної синтаксичної будови (за програмою відповідного класу); припускається орфоепічних помилок; читання не досить плавне.	Учень читає швидко, плавно, правильно інтонуючи речення різної синтаксичної будови; поділ речення на смислові відрізки та логічне наголошування слів правильні, але в окремих випадках темп, тембр, гучність читання не пов'язані з відповідним комунікативним завданням; емоційне забарвлення недостатньо виявляє авторський задум; можуть бути орфоепічні помилки.	Учень читає винятково виразно, з гарною дикцією; глибоко й тонко відтворюючи емоційне забарвлення, авторський задум, стилістові характеристики тексту; вміло виконує комунікативне завдання, визначене вчителем або самостійно.
Говоріння	Учень (учениця) розуміє навчальний	Учень (учениця) знає зміст твору, може переказати	Учень (учениця) володіє матеріалом та навичками	Учень (учениця) вільно володіє

	матеріал і за допомогою вчителя дає відповідь у формі висловлювання (відтворює зміст у певній послідовності, називає на репродуктивному рівні жанр твору, упізнає літературний факт за описом або визначенням)	значну його частину, з допомогою вчителя виділяє головні епізоди, уміє формулювати думки, називає риси характеру літературних героїв, встановлює окремі причиново-наслідкові зв'язки, дає визначення літературних термінів з прикладами	комплексного аналізу літературного твору, застосовує теорію в конкретних ситуаціях, демонструє правильне застосування матеріалу, складає порівняльні характеристики, добирає аргументи на підтвердження власних міркувань	матеріалом та навичками текстуального аналізу літературного твору, виявляє особливі творчі здібності та здатність до оригінальних рішень різноманітних навчальних завдань, до перенесення набутих знань та вмій на нестандартні ситуації, має схильність до літературної творчості
Творчість	Учень / учениця самостійно або з допомогою вчителя або інших осіб: виконує навчальну дію на рівні копіювання зразка її виконання; розпізнає, називає окремі об'єкти вивчення.	Учень / учениця самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб: виконує навчальну дію із застосування знань, що охоплюються навчальним матеріалом, за зразком; може порівняти окремі об'єкти вивчення.	Учень / учениця самостійно або під опосередкованим керівництвом учителя чи інших осіб: застосовує знання, що охоплюються навчальним матеріалом, у типових ситуаціях на рівні свідомого вибору, а саме: формулює проблемні питання, пропонує можливі способи виконання завдання або розв'язання проблеми; складає план для виконання / розв'язання відповідно до інструкцій та/або успішно виконує окремі етапи такого виконання / розв'язання; може аналізувати та порівнювати об'єкти вивчення.	Учень / учениця самостійно або під опосередкованим керівництвом учителя чи інших осіб: застосовує знання, що охоплюються навчальним матеріалом, для виконання практичних завдань та/або розв'язання повсякденних проблем у нетипових ситуаціях на рівні свідомого вибору, а саме: формулює проблемні питання, висуває гіпотези; успішно виконує завдання або розв'язує проблему відповідно до інструкцій; обґрунтовує обраний спосіб розв'язання / виконання, спираючись на знання й досвід; може класифікувати й узагальнювати об'єкти вивчення.

Критерії оцінювання навчальних досягнень з іноземної мови (англійська та німецька мови) для учнів 5-х пілотних класів.

Дота Т,В, Коваленко Ю.В., Міхно О.Л.

Критерії оцінювання освітнього компоненту «контроль говоріння»

Рівнева шкала навчальних досягнень	Бальна шкала	Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів
Початковий	1	Учень/учениця знає найбільш поширені вивчені слова (3) , допускає фонематичні неточності. Розпізнає вивчені слова у розмові
	2	Учень/учениця знає найбільш поширені вивчені словосполучення (2), допускає фонематичні неточності. Розпізнає вивчені словосполучення у розмові.
	3	Учень/учениця використовує в мовленні прості непоширені речення (2) з опорою на зразок, допускає фонематичні неточності. Підтримує або не підтримує твердження співрозмовника з опорою на зразок.
Середній	4	Учень/учениця уміє розпочинати бесіду, при цьому використовуючи обмежений словниковий запас та елементарні граматичні структури (не менше 3 структур). Використовує доречні форми звертання, вітання та прощання.
	5	Учень/учениця уміє побудувати невеличке монологічне висловлювання, невеличкий діалог, допускаючи незначні неточності при використанні лексичних одиниць (5-6). Розрізняє, який стиль мовлення більше підходить для спілкування з друзями, а який з незнайомими людьми.
	6	Учень/учениця упевнено розпочинає та підтримує розмову у відповідності з мовленнєвою ситуацією. На запит співрозмовника дає елементарну оціночну інформацію, відображаючи власну точку зору (3-5речень). Використовує прості прийоми початку, підтримки та завершення розмови.
Достатній	7	Учень/учениця уміє зв'язно висловлюватися відповідно до навчальної ситуації, робити повідомлення з теми, простими реченнями передавати зміст прочитаного, почутого або побаченого, підтримувати бесіду, ставити запитання та відповідати на них (6-7 речень). Перефразовує деякі словосполучення та речення.
	8	Учень/учениця уміє логічно висловитися у межах вивчених тем відповідно до навчальної ситуації, а також у зв'язку зі змістом прочитаного, почутого або побаченого, висловлюючи власне

		ставлення до предмета мовлення; уміє підтримувати бесіду, вживаючи короткі репліки (не менше 8). Учень в основному уміє у відповідності з комунікативним завданням використовувати лексичні одиниці і граматичні структури, допускає декілька (3-4) фонематичних неточностей. Розповідає з виправданою послідовністю ідей або фактів.
	9	Учень/учениця уміє логічно висловлюватися у межах вивчених тем, передавати основний зміст прочитаного, почутого або побаченого, підтримувати бесіду, вживаючи розгорнуті репліки (8-9), у відповідності з комунікативним завданням використовує лексичні одиниці і граматичні структури, допускає декілька (1-2) фонематичних неточностей. Використовує відповідні навички розвитку розмови.
Високий	10	Учень/учениця уміє без підготовки висловлюватися і вести бесіду в межах вивчених тем, використовує граматичні структури і лексичні одиниці у відповідності з комунікативним завданням, допускає не більше одної фонематичної неточності. (не менше 9 реплік). Проявляє зацікавленість, дає розгорнуті відповіді, ставить подальші запитання.
	11	Учень/учениця уміє логічно і в заданому обсязі побудувати монолог та діалог, використовуючи граматичні структури і лексичні одиниці у відповідності до комунікативного завдання, не допускаючи при цьому фонематичних неточностей. (не менше 10 реплік). Доступно презентує та переконливо аргументує рішення.
	12	Учень/учениця уміє вільно висловлюватись та вести бесіду в межах вивчених тем (не менше 11 реплік), гнучко та ефективно користуючись мовними та мовленнєвими засобами. Використовує низку сполучних засобів для зв'язку висловлень/речень у чіткий, цілісний дискурс.

Критерії оцінювання компоненту освітньої діяльності «контроль письма»

Рівнева шкала навчальних досягнень	Бальна шкала	Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів	Грамотність	
			Припустима кількість орфографічних помилок	Припустима кількість лексичних, граматичних та стилістичних помилок
Початковий	1	Учень/учениця уміє писати вивчені слова, допускаючи при цьому велику кількість орфографічних помилок. Розпізнає вивчені слова у контексті.	8	9
	2	Учень/учениця уміє писати вивчені словосполучення. Розпізнає вивчені словосполучення у контексті.	6	9
	3	Учень/учениця уміє писати прості непоширені речення відповідно до комунікативної задачі проте зміст	6	8

Черкаська гімназія №9

		повідомлення недостатній за обсягом для розкриття теми.(1-2 речення) Використовує прості прийоми написання речень.		
Середній	4	Учень/учениця уміє написати листівку за зразком, проте використовує обмежений запас лексики та граматичних структур, допускаючи неточності, які утруднюють розуміння тексту. (не менше 3 речень). Використовує структуру написання листівки.	6	6
	5	Учень/учениця уміє написати коротке повідомлення за зразком у межах вивченої теми, використовуючи обмежений набір засобів логічного зв'язку при цьому відсутні з'єднувальні кліше, недостатня різноманітність вжитих структур, моделей тощо. (не менше 4 речень). Розпізнає головні та додаткові аргументи.	5	5
	6	Учень/учениця уміє написати коротке повідомлення/ листа за зразком у відповідності до поставленого комунікативного завдання, при цьому вжито недостатню кількість з'єднувальних кліше та посередня різноманітність вжитих структур, моделей тощо. (не менше 5 речень). Дотримується вказівок щодо виконання завдання.	4	5
Достатній	7	Учень/учениця уміє написати коротке повідомлення за вивченою темою за зразком у відповідності до заданої комунікативної ситуації, допускаючи при цьому ряд помилок при використанні вивчених граматичних структур. Допущені неточності не порушують сприйняття тексту у роботі вжито з'єднувальні кліше, різноманітність структур, моделей тощо. (не менше 6 речень) Використовує відповідні форми написання, розрізняє, який стиль підходить.	4	4
	8	Учень/учениця уміє без використання опори написати повідомлення за вивченою темою, зробити нотатки, допускаючи ряд помилок при використанні лексичних одиниць. Допущені неточності не порушують	3	3

Черкаська гімназія №9

		сприйняття тексту у роботі вжито з'єднувальні кліше, різноманітність структур тощо. (не менше 7 речень). Визначає основний зміст повідомлень.		
	9	Учень/учениця уміє написати повідомлення на запропоновану тему, заповнити анкету, допускаючи ряд орфографічних помилок, які не утруднюють розуміння інформації, у роботі вжито ідіоматичні звороти, з'єднувальні кліше, різноманітність структур тощо. (не менше 8 речень). Уміє узагальнювати.	3	2
Високий	10	Учень/учениця уміє написати повідомлення, висловлюючи власне ставлення до проблеми, написати особистого листа, дотримуючись структури написання, при цьому правильно використовуючи вивчені граматичні структури у відповідності до комунікативного завдання, використовуючи достатню кількість з'єднувальних кліше.(не менше 9 речень) Чітко описує щось з виправданою послідовністю ідей або фактів.	2	1
	11	Учень/учениця уміє написати повідомлення, правильно використовуючи лексичні одиниці в рамках тем, пов'язаних з повсякденним життям. надаються при наявності несуттєвих орфографічних помилок, які не порушують комунікації (британський або американський варіанти орфографії, орфографічні помилки в географічних назвах тощо). (не менше 10 речень) Висловлює послідовні, несуперечливі, обґрунтовані міркування у вигляді суджень і висновків.	1	-
	12	Учень/учениця уміє надати в письмовому вигляді інформацію у відповідності з комунікативним завданням, висловлюючи власне ставлення до проблеми, при цьому правильно використовуючи лексичні одиниці, фразові дієслова, ідіоматичні звороти та граматичні структури. (не менше 11 речень) Виявляє власне ставлення до подій, явищ і процесів.	-	-

Критерії оцінювання компоненту освітньої діяльності «Аудіювання»

Рівнева шкала навчальних досягнень	Бальна шкала	Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів
Аудіювання*		
Початковий	1	Учень (учениця) розпізнає на слух найбільш поширені слова в мовленні, яке звучить в уповільненому темпі. Розрізняє вивчені слова в тексті чи записі аудіювання
	2	Учень(учениця) розпізнає на слух найбільш поширені словосполучення в мовленні, яке звучить в уповільненому темпі. Розуміє значення прослуханих словосполучень в аудіозаписі.
	3	Учень (учениця) розпізнає на слух окремі прості непоширені речення, яке звучить в уповільненому темпі. Розуміє значення прослуханих речень з аудіозапису.
Середній	4	Учень (учениця) розпізнає на слух прості речення, фрази та мовленнєві зразки, що звучать у нормальному темпі. В основному розуміє зміст прослуханого тексту, в якому використаний знайомий мовний матеріал. Розуміє, про що йдеться в аудіозаписах, якщо мовлення чітке, добре артикульоване та повільне
	5	Учень (учениця) розуміє основний зміст поданих у нормальному темпі невеликих за обсягом текстів, побудованих на вивченому мовному матеріалі, які містять певну кількість незнайомих слів. Розуміє, про що йдеться в аудіозаписах, якщо мовлення чітке та повільне. Дотримується вказівок щодо виконання завдань до аудіювання.
	6	Учень (учениця) розуміє основний зміст поданих у нормальному темпі невеликих за обсягом текстів, побудованих на вивченому мовному матеріалі, які містять певну кількість незнайомих слів, про значення яких можна здогадатися. Сприймає усну інформацію з відеозаписів та аудіозаписів. Розрізняє правдиві та неправдиві твердження за аудіозаписом.
Достатній	7	Учень (учениця) розуміє основний зміст поданих у нормальному темпі текстів, побудованих на вивченому мовному матеріалі, які містять певну кількість незнайомих слів, про значення яких можна здогадатися, сприймає більшу частину необхідної інформації, подану у вигляді оціночних суджень, опису, аргументації. Ідентифікує окремі факти та здогадується про значення невідомих слів з контексту.
	8	Учень (учениця) розуміє основний зміст стандартного мовлення в межах тематики ситуативного мовлення яке може містити певну кількість незнайомих слів, про значення яких можна

		здогадатися. Розрізняє основну інформацію на слух і може її проаналізувати. Ідентифікує факти та значення невідомих слів з контексту, якщо прослухана інформація стосується повсякденної тематики. Демонструє розуміння співрозмовника в передбачуваних повсякденних ситуаціях.
	9	Учень (учениця) розуміє основний зміст мовлення, яке може містити певну кількість незнайомих слів, про значення яких можна здогадатися, а також сприймає основний зміст повідомлень і фактичну інформацію, подану в повідомленні, може її проаналізувати. Зауважує та виправляє власні мовні помилки. Виокремлює основну інформацію з аудіозаписів і повністю розуміє інформацію і зміст прослуханого.
Високий	10	Учень (учениця) розуміє основний зміст мовлення, яке може містити певну кількість незнайомих слів, про значення яких можна здогадатись, а також основний зміст чітких повідомлень різного рівня складності. Проявляє зацікавленість, дає розгорнуті відповіді, ставить подальші запитання, аргументує свою точку зору.
	11	Учень (учениця) розуміє тривале мовлення, яке може містити певну кількість незнайомих слів, про значення яких можна здогадатися. Уміє знаходити в інформаційних текстах з незнайомим матеріалом необхідну інформацію, подану у вигляді оціночних суджень, опису, аргументації. Висловлює свою точку зору, засвідчуючи глибоке розуміння суті прослуханого, виявляє особистісне ставлення до нього.
	12	Учень (учениця) розуміє тривале мовлення й основний зміст повідомлень, сприймає на слух подану фактичну інформацію в повідомленні, аналізує її та дає розгорнуту відповідь. Демонструє розуміння співрозмовника в передбачуваних повсякденних ситуаціях. Виявляє власне ставлення до подій, явищ і процесів. Прагне до особистісного розвитку як компетентного мовця і слухача за допомогою цифрових технологій.

Критерії оцінювання компоненту освітньої діяльності «Читання»

Рівнева шкала навчальних досягнень	Бальна шкала	Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів
Читання*		
Початковий	1	Учень (учениця) уміє розпізнавати та читати окремі вивчені слова (1-2) на основі матеріалу, що вивчався. Розпізнає вивчені слова у контексті.
	2	Учень (учениця) вміє розпізнавати та читати окремі вивчені словосполучення (2) на основі матеріалу, що вивчався. Розпізнає вивчені словосполучення у контексті.

	3	Учень (учениця) вміє розпізнавати та читати прості непоширені речення (2) на основі матеріалу, що вивчався. Розпізнає вивчені слова та словосполучення у контексті, частково знаходить необхідну інформацію за допомогою вчителя.
Середній	4	Учень (учениця) вміє читати вголос і про себе з розумінням окремих частин тексту, який побудований на вивченому матеріалі. Уміє частково знаходити необхідну інформацію з незначною допомогою вчителя.
	5	Учень (учениця) вміє читати вголос і про себе з розумінням більшої частини тексту, який може містити певну кількість незнайомих слів, про значення яких можна здогадатися. Уміє частково знаходити необхідну інформацію без допомоги вчителя.
	6	Учень/учениця вміє читати з повним розумінням текст, який може містити певну кількість незнайомих слів, про значення яких можна здогадатися. Уміє знаходити необхідну інформацію у вигляді оціночних суджень. Логічно здогадується про значення незнайомих слів, розрізняє правдиві та неправдиві твердження за текстом.
Достатній	7	Учень (учениця) вміє читати з повним розумінням тексти, які містять певну кількість незнайомих слів, про значення яких можна здогадатися; вміє знаходити потрібну інформацію у вигляді оціночних суджень, аргументації за умови, що в текстах використовується знайомий мовний матеріал. Дає короткі відповіді на запитання до тексту, аргументує свій вибір, використовуючи знайомий мовний матеріал, може скласти простий план прочитаного.
	8	Учень (учениця) вміє читати з повним розумінням тексти інформативного характеру, які містять певну кількість незнайомих слів, знаходити й аналізувати потрібну інформацію. Дає розгорнуті відповіді на запитання до тексту, може скласти детальний план прочитаного. Уміє дати загалом цілісну характеристику змісту прочитаного та аналізує його.
	9	Учень (учениця) вміє читати з повним розумінням тексти, знаходити потрібну інформацію, аналізувати її та робити відповідні висновки. Дає розгорнуті відповіді на запитання до тексту, добре орієнтується в змісті тексту, дає цілісну та тематично повну характеристику прочитаного.
Високий	10	Учень (учениця) вміє читати з розумінням основного змісту тексти, аналізує їх, розуміє прочитаний текст, установлюючи логічні зв'язки в середині речення та між реченнями. Добирає основні ідеї з різних джерел для творення нових свідчень або аргументів. Дає розгорнуті відповіді на запитання до тексту, аргументує свою точку зору, правильно оцінює поставлену проблему, виявляючи елементи особистісного ставлення до прочитаного.

	11	Учень (учениця) уміє читати тексти, аналізує їх і робить власні висновки, розуміє логічні зв'язки в рамках тексту та між його окремими частинами. Оцінює сильні та слабкі сторони можливих розв'язань проблеми. Аргументує свою точку зору, засвідчуючи глибоке розуміння суті прочитаного, аргументоване яскраво особистісне ставлення до нього.
	12	Учень (учениця) уміє читати тексти, аналізує їх і робить висновки, порівнює отриману інформацію з власним досвідом. У повному обсязі розуміє тему прочитаного тексту різного рівня складності. Враховує різні погляди на одну і ту ж проблему задля пошуку способів її розв'язання. Робить власні висновки, компетентно оцінює поставлену проблему та пропонує аргументоване нестандартне рішення.

Критерії складено відповідно до Додатку 8 Державного стандарту базової середньої освіти (від 30 вересня 2020 року № 898) і Типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти (від 19.02.2021 № 235).

Обсяг тексту, рівень складності, лексична та граматична наповнюваність, тематика текстів формуються вчителем відповідно до Програмових вимог, для кожного етапу навчання та типу навчального закладу.

Критерії оцінювання математичної галузі.**Вчитель Волкова К.М.**

Результати навчання	Рівень	Реалізація основних компетентностей
	Початковий рівень	
Дослідження проблемних ситуацій із використанням математичних методів	<ul style="list-style-type: none"> - вирізняє серед ситуацій повсякденного життя, ті що розв'язуються математичними методами - вирізняє у проблемних ситуаціях математичні дані 	спілкування державною мовою громадянська відповідальність
Моделювання та розв'язання проблемних ситуацій	<ul style="list-style-type: none"> - сприймає і перетворює інформацію математичного змісту - за допомогою вчителя створює математичну модель проблемної ситуації 	основні компетентності у природничих науках і технологіях підприємництво та фінансова грамотність
Критичне оцінювання проблемних ситуацій	<ul style="list-style-type: none"> - оцінює дані проблемної ситуації - порівнює дані або словесно описані математичні об'єкти 	інформаційно – цифрова компетентність вільне володіння державною мовою
Розвиток математичного мислення та володіння математичною мовою	<ul style="list-style-type: none"> - розпізнає один із кількох математичних об'єктів, виділивши його серед інших - читає і записує числа - переписує даний математичний вираз - зображує (малює ескіз) найпростішої геометричної фігури - виконує одну крокові дії з числами - виконує елементарні завдання за допомогою вчителя 	математична компетентність уміння вчитись упродовж життя
	Середній рівень	
Дослідження проблемних ситуацій із використанням математичних методів	<ul style="list-style-type: none"> - вирізняє серед проблемних ситуацій ті, що розв'язуються математичними методами - вирізняє у проблемних ситуаціях математичні дані - розрізняє початкові дані та шукані результати - описує зв'язки між даними 	галузь природничих наук екологічна громадянська і соціальна інформаційно - комунікаційна

	- за допомогою вчителя досліджує проблемну ситуацію, отримує дані, перевіряє їх достовірність	
Моделювання та розв'язання проблемних ситуацій	- добирає, впорядковує, фіксує, перетворює звукову, текстову, графічну інформацію математичного змісту, зокрема в цифровому середовищі - читає таблиці, діаграми, формули, графіки - обирає способи та розробляє план дій необхідних для розв'язання проблемної ситуації, можливо, за допомогою вчителя - будує математичну модель проблемної ситуації, використовуючи визначений математичний апарат - представляє результати розв'язання проблемної ситуації	інформаційно – комунікаційна вільне володіння державною мовою здатність спілкуватись іноземними мовами
Критичне оцінювання проблемних ситуацій	- оцінює необхідність і достатність даних для розв'язання - обирає математичну модель до стандартної ситуації	підприємливість та фінансова грамотність
Розвиток математичного мислення та володіння математичною мовою	- відтворює означення математичних понять і формулювання тверджень; ілюструє їх власними прикладами - називає елементи математичних об'єктів, формулює їх деякі властивості - виконує за зразком завдання обов'язкового рівня з частковим або достатнім поясненням - записує математичний вираз, формулу за словесним формулюванням і навпаки - читає та розуміє тексти математичного змісту - доречно формулює, використовує математичні поняття та факти	математична здатність спілкуватись іноземними мовами вільне володіння державною мовою

	Достатній рівень	
Дослідження проблемних ситуацій із використанням математичних методів	<ul style="list-style-type: none"> - вирізняє проблемні ситуації, які можуть бути розв'язані відомими математичними методами - виокремлює в конкретній ситуації її окремі складові частини, що можуть бути розв'язані математичними методами - вирізняє проблемну ситуацію з аналогічним способом розв'язання - записує та представляє дані у текстовій, табличній та графічній формі - сам або за допомогою вчителя визначає, що саме може бути результатом розв'язання проблемної ситуації 	<p>навчання впродовж життя</p> <p>підприємливість та фінансова грамотність</p> <p>громадянська та соціальна відповідальність</p> <p>природничі науки і технології</p>
Моделювання та розв'язання проблемних ситуацій	<ul style="list-style-type: none"> - використовує інформаційно-комунікаційні технології для пошуку та зберігання інформації математичного змісту - перетворює текстову інформацію в таблиці та діаграми - шукає альтернативні способи розв'язання проблемної ситуації - визначає компоненти математичної моделі проблемної ситуації та взаємозв'язки між ними - будує математичну модель, використовуючи вирази, рівняння, нерівності, графіки та ін.. - формулює та відображає у зручній формі результати розв'язання проблемної ситуації 	<p>інформаційно – комунікаційна</p> <p>вільне володіння державною мовою</p> <p>екологічна</p>
Критичне оцінювання проблемних ситуацій	<ul style="list-style-type: none"> - розрізняє умову і вимогу, дані та невідомі елементи проблемної ситуації - приймає рішення щодо вибору раціонального способу розв'язання проблемної ситуації 	<p>культурна</p> <p>підприємливість та фінансова грамотність</p>

<p>Розвиток математичного мислення та володіння математичною мовою</p>	<ul style="list-style-type: none"> - застосовує означення математичних понять для розв’язання у знайомих ситуаціях - володіє визначеними програмою навчальними матеріалами - розв’язує завдання , передбачені програмою з поясненням - аргументує математичні міркування частково(або повністю) - висловлюється змістовно, точно , лаконічно 	<p>вільне володіння державною мовою</p> <p>здатність спілкуватись іноземними мовами</p> <p>математична</p> <p>інноваційність</p>
<p>Високий рівень</p>		
<p>Дослідження проблемних ситуацій із використанням математичних методів</p>	<ul style="list-style-type: none"> - вирізняє проблемні ситуації, які можуть бути розв’язані відомими математичними методами - виокремлює в конкретній проблемній ситуації її окремі складові частини, що можуть бути розв’язані математичними методами - вирізняє проблемну ситуацію з аналогічним способом розв’язання - розрізняє початкові дані та шукані результати - описує зв’язки між даними та визначає дані , які є необхідними - записує та представляє дані у текстовій, табличній та графічній формі - прогнозує межі, точність, можливі форми представлення результату 	<p>екологічна</p> <p>природничі науки і технології</p> <p>культурна</p> <p>громадянська та соціальна відповідальність</p> <p>вільне володіння державною мовою і здатність спілкуватись іноземними мовами</p>
<p>Моделювання та розв’язання проблемних ситуацій</p>	<ul style="list-style-type: none"> - використовує інформацій-но – комунікаційні технології для пошуку та зберігання інформації математичного змісту - читає та перетворює текстову інформацію математичного змісту в таблицях та діаграмах - презентує свої висновки чи способи розв’язання усно або письмово , зокрема з 	<p>інформаційно – комунікаційна</p> <p>навчання впродовж життя</p> <p>інноваційність</p> <p>підприємливість та фінансова грамотність</p>

	<p>використанням інформацій-но – комунікаційних технологій</p> <ul style="list-style-type: none"> - планує власні дії, спрямовані на розв’язання проблемних ситуацій - пропонує альтернативний спосіб розв’язання проблемної ситуації - відповідає на запитання щодо умови, залежності між елементами проблемної ситуації, недостатності та надлишковості даних - приймає рішення щодо вибору раціонального способу розв’язання - виявляє ініціативу та обговорює можливі варіанти залучення додаткових ресурсів і даних 	<p>здатність спілкуватись іноземними мовами</p> <p>вільне володіння державною мовою</p>
Критичне оцінювання проблемних ситуацій	<ul style="list-style-type: none"> - аналізує дані та невідомі елементи проблемної ситуації, визначає їх - приймає рішення щодо вибору раціонального способу розв’язання - виділяє і контролює проміжні результати - виявляє ініціативу та обговорює можливі варіанти залучення додаткових ресурсів і даних - виправляє помилки, робить висновки на основі отриманих результатів 	<p>культурна</p> <p>громадянська та соціальна відповідальність</p> <p>підприємливість та фінансова грамотність</p>
Розвиток математичного мислення та володіння математичною мовою	<p>Знання, вміння й навички повністю відповідають вимогам програми</p> <ul style="list-style-type: none"> - вільно і правильно висловлює відповідні математичні міркування, переконливо аргументує їх - знає передбачені програмою методи розв’язання завдання і вміє їх застосовувати з необхідним обґрунтуванням - виявляє варіативність мислення - вміє узагальнювати і систематизувати набуті знання - здатний до розв’язування нестандартних задач і вправ 	<p>математична</p> <p>інноваційність</p> <p>громадянська та соціальна</p> <p>підприємливість та фінансова грамотність</p> <p>здатність спілкуватись іноземними мовами і вільне володіння державною мовою</p>

Черкаська гімназія №9

	- висловлюється точно , змістовно, лаконічно, чітко структуруючи власне мовлення	
--	---	--

Критерії складено відповідно до Додатку 8 Державного стандарту базової середньої освіти (від 30 вересня 2020 року № 898) і Типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти (від 19.02.2021 № 235).

Критерії та правила оцінювання навчальних досягнень учнів/учениць для 5-х класів НУШ та “Інтелекту України” з громадянської освіти та історії

Авторська розробка професійної спільноти вчителів громадянської та історичної освітньої галузі (ГІО) Черкаської гімназії №9 Черкаської міської ради Черкаської області

Оцінювання навчальних досягнень учнів/учениць за 12-бальною (або рівневою системою: П.С.Д.В)

Рівні навчальних досягнень	Бали	Критерії навчальних досягнень учнів
Початковий	1	Учень може назвати одну-дві події, дати, історичні постаті чи історико-географічні об'єкти.
	2	Учень називає декілька подій, дат, історичних постатей або історико-географічних об'єктів; вибирає правильний варіант відповіді на рівні «так - ні»; має загальне уявлення про лічбу часу в історії.
	3	Учень може двома-трьома простими реченнями розповісти про історичну подію чи постать; впізнати її за описом; співвіднести рік зі століттям, століття - з тисячоліттям; має загальне уявлення про історичну карту.
Середній	4	Учень може репродуктивно відтворити невелику частину навчального матеріалу теми, пояснюючи історичні терміни, подані у тексті підручника, називаючи одну-дві основні дати; показуючи на карті історико-географічний об'єкт.
	5	Учень з допомогою вчителя може відтворити основний зміст навчальної теми, визначати окремі ознаки історичних понять, називати основні дати; показувати на історичній карті основні місця подій.
	6	Учень може самостійно відтворювати фактичний матеріал теми, давати стисло характеристику історичній постаті, встановлювати послідовність подій; користуватись за допомогою вчителя наочними та текстовими джерелами історичної інформації.
Достатній	7	Учень послідовно і логічно відтворює навчальний матеріал теми, виявляє розуміння історичної термінології, характеризує події (причини, наслідки, значення), виокремлює деякі ознаки явищ та процесів; «читає» історичні карти з допомогою їх легенди; використовує історичні документи як джерело знань.
	8	Учень володіє навчальним матеріалом і використовує знання за аналогією, дає правильне визначення історичних понять, аналізує описані історичні факти, порівнює однорідні історичні явища, визначає причинно-наслідкові зв'язки між ними, встановлює синхронність подій у межах теми; дає словесний опис історичних об'єктів, використовуючи легенду карти.
	9	Учень вільно оперує навчальним матеріалом, узагальнює окремі факти і формулює нескладні висновки, обґрунтовуючи їх конкретними фактами; дає порівняльну характеристику історичних явищ, самостійно встановлює причинно-наслідкові зв'язки; синхронізує події у межах курсу, аналізує зміст історичної карти.
Високий	10	Учень використовує набуті знання для вирішення нової навчальної проблеми; виявляє розуміння історичних процесів; робить аргументовані висновки, спираючись на широку джерельну базу; рецензує відповіді учнів; співставляє і систематизує дані історичних карт; синхронізує події вітчизняної та всесвітньої історії.
	11	Учень володіє глибокими знаннями, може вільно та аргументовано висловлювати власні судження, аналізувати історичну інформацію, співвідносити історичні процеси з періодом на основі наукової періодизації історії.
	12	Учень у повному обсязі опанував програмовий матеріал, що дає йому змогу відповідно до вікових особливостей презентувати власну інтерпретацію історичних явищ.

Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів/учениць за роботу

з історичною картою

Рівні навчальних досягнень	Бали	Критерії навчальних досягнень учнів
Початковий	1	Учень (учениця) називає історико-географічний об'єкт, але не визначає його положення на карті
	2	Учень (учениця) називає історико-географічний об'єкт, але визначає його положення на карті невірно
	3	Учень (учениця) називає історико-географічний об'єкт, але визначає його межі на карті невірно.
Середній	4	Учень (учениця), показуючи на карті історико-географічний об'єкт, називає одну-дві основні дати, пов'язані з історичною подією (битва або рік заснування)
	5	Учень (учениця) з допомогою вчителя відтворює на історичній карті основні місця подій, характеризує їх за допомогою вчителя.
	6	Учень (учениця) самостійно відтворює фактичний матеріал теми, установлює послідовність подій на історичній карті.

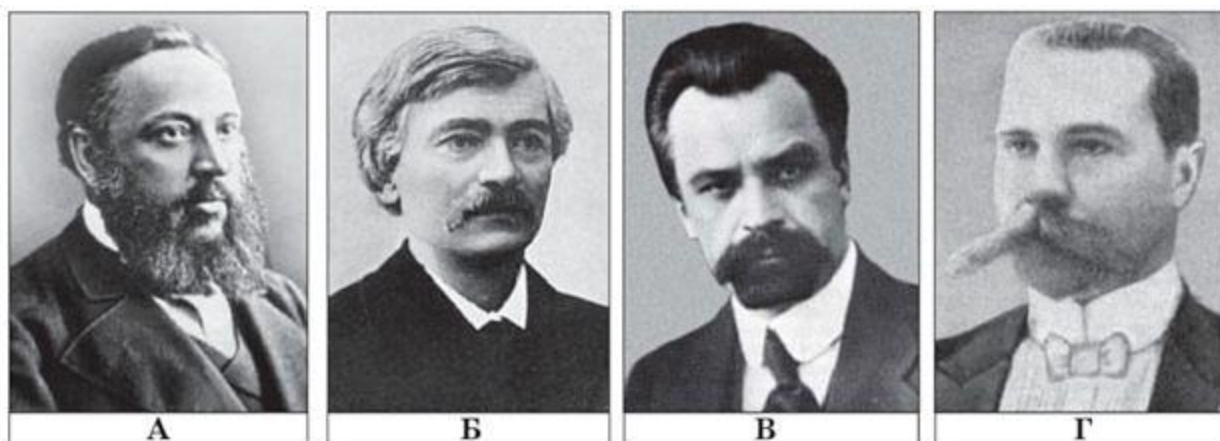
Достатній	7	Учень (учениця) послідовно й логічно відтворює навчальний матеріал теми, «читає» історичні карти за допомогою їх легенди; оперує на історичній карті умовними позначками.
	8	Учень (учениця) налізує використані ним історичні факти подій, які відображені на карті, дає словесний опис історичних об'єктів, використовуючи легенду карти.
	9	Учень (учениця) оперує навчальним матеріалом, дає порівняльну характеристику історичним подіям, аналізує зміст історичної карти.
Високий	10	Учень (учениця) виявляє розуміння історичних процесів відповідної історичної карти; співставляє й систематизує дані історичної події на карті; робить аргументовані висновки.
	11	Учень (учениця) володіє глибокими знаннями історичних подій, які відображені на карті, може вільно та аргументовано висловлювати власні судження.
	12	Учень (учениця) системно володіє навчальним матеріалом відповідної історичної карти; самостійно характеризує її історичні події, виявляє особисту позицію щодо розташування кордонів, меж історичних подій; синхронізує події вітчизняної та всесвітньої історії.

**Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів/учениць за роботу
з історичним документом.**

Рівні навчальних досягнень	Бали	Критерії навчальних досягнень учнів
Початковий	1	Учень (учениця) може відтворити даний документ у вигляді читання.
	2	Учень (учениця) вибирає правильний варіант відповіді на рівні «так-ні».
	3	Учень (учениця) може впізнати за описом у документі історичну подію чи постать.
Середній	4	Учень (учениця) двома-трьома простими реченнями розповідає про історичну подію чи постать.
	5	Учень (учениця) з допомогою вчителя аналізує основний зміст документу, називає основні дати і події з документу.
	6	Учень (учениця) самостійно давати стисло характеристику історичному документу, з'ясовує походження документу та його автора.
Достатній	7	Учень (учениця) послідовно й логічно характеризує інформацію документу, пояснює документ за змістом і формою.
	8	Учень (учениця) дає правильне визначення історичних понять або явищ в поданому документі, аналізує описані історичні факти
	9	Учень (учениця) оперує навчальним матеріалом, узагальнює окремі факти та формулює нескладні висновки, обґрунтовуючи їх конкретними фактами; дає порівняльну характеристику історичних явищ.
Високий	10	Учень (учениця) виявляє розуміння історичних процесів, зазначених у документі; робить аргументовані висновки, спираючись на широку джерельну базу; самостійно встановлює причинно-наслідкові зв'язки.
	11	Учень (учениця) володіє глибокими знаннями, може вільно та аргументовано висловлювати власні судження стосовно подій чи фактів, зазначених у документі, співвідносити історичні процеси з періодом на основі наукової періодизації історії.
	12	Учень (учениця) системно володіє навчальним матеріалом; самостійно характеризує історичні явища, зазначені у документі, виявляє особисту позицію щодо них; уміє виокремити проблему й визначити шляхи її розв'язання.

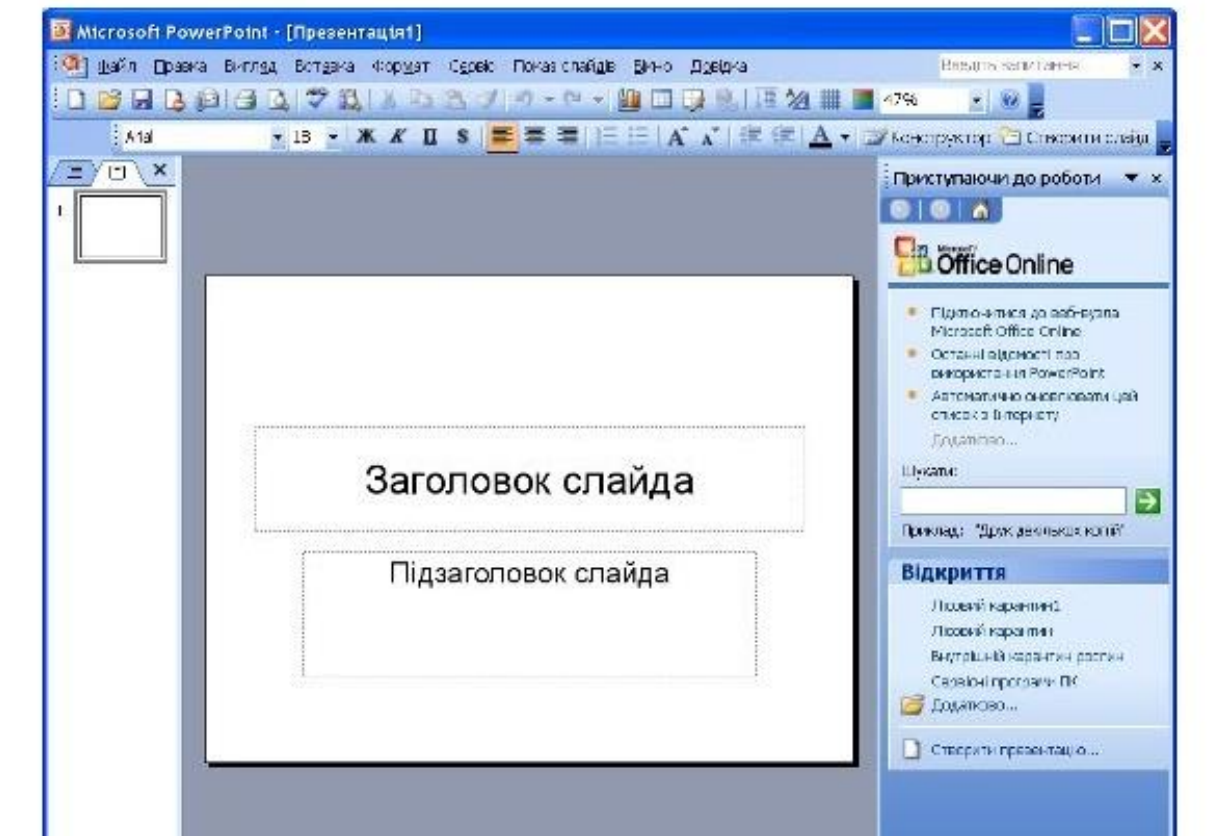
Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів/учениць за роботу із складання історичного портрету.

Рівні навчальних досягнень	Бали	Критерії навчальних досягнень учнів
Початковий	1	Учень (учениця) називає історичну постать.
	2	Учень (учениця) правильно відносить постать до відповідної історичної епохи.
	3	Учень (учениця) орієнтується в послідовності складання характеристики історичного портрету діяча.
Середній	4	Учень (учениця) з допомогою вчителя двома-трьома простими реченнями може розповісти про історичну постать.
	5	Учень (учениця) стисло відтворює основний зміст біографії відомої людини за допомогою підручника, може визначати основні дати її життя та діяльності.
	6	Учень (учениця) самостійно відтворює фактичний матеріал біографії, дає стисло характеристику історичній постаті.
Достатній	7	Учень (учениця) послідовно й логічно відтворює матеріал, характеризує події з життя історичної постаті (причини, наслідки, значення).
	8	Учень (учениця) володіє навчальним матеріалом і використовує знання за аналогією, аналізує описані історичні факти, порівнює історичні явища, які впливали на діяльність або творчість історичної постаті.
	9	Учень (учениця) оперує навчальним матеріалом, узагальнює окремі факти та формулює нескладні висновки, щодо діяльності людини, обґрунтовуючи їх конкретними фактами.

Високий	10	Учень (учениця) самостійно встановлює особисті риси та якості характеру історичної постаті, використовує аргументовану критику що до особи, спираючись на широку джерельну базу.
	11	Учень (учениця) володіє глибокими знаннями біографії даної постаті, може вільно та аргументовано висловлювати власні судження, співвідносити історичні процеси з періодом її діяльності, або творчості.
	12	Учень (учениця) системно володіє навчальним матеріалом; самостійно характеризує наслідки діяльності даної постаті, виявляє особисту позицію щодо неї. Самостійно проводить історичні, наукові дослідження.

Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів/учениць за роботу із виконання презентацій.

Рівні навчальних досягнень	Бали	Критерії навчальних досягнень учнів
Початковий	1	Учень (учениця) використав матеріали, що не мають безпосереднього відношення до теми.
	2	Учнем (ученицею) тема не розкрита, відсутні аспекти теми, є порушення логічного викладення.
	3	Учень (учениця) використали ні як матеріали, що мають відношення до теми, так і ті, що не мають відношення до теми, тема не розкрита.
Середній	4	Учень (учениця) відтворює невелику частину навчального матеріалу теми, пояснюючи історичні терміни, подані в тексті презентації, тема розкрита частково, є наявність орфографічних та технічних помилок.
	5	Учень (учениця) робота, не відрізняється авторською індивідуальністю, процес розв'язання історичної теми неповний і неточний, використані як матеріали, що мають відношення до теми, так і ті, що не мають відношення до теми, робота списана, або скопійована з інтернету.
	6	Учень (учениця) демонструє точне розуміння завдання, але викладені аспекти теми частково, установлювати послідовність подій, стилю в оформленні не дотримано, не використані можливості комп'ютерної анімації, доповідачі допускають не грубі мовленеві помилки під час виступу, незначно порушують регламент, частково утримують увагу аудиторії.
Достатній	7	Учень (учениця) повно, логічно розкриває тему і головні аспекти теми презентації, наявні не грубі помилки з точки зору орфографії та стилю, нерационально використані можливості комп'ютерної анімації, доповідачі грамотно викладають матеріал, проте не показують достатньо глибоких знань
	8	Учень (учениця) демонструє точне розуміння завдання, грамотна робота з точки зору орфографії, але наявність невідповідності в кольоровій гамі, раціонально використані можливості комп'ютерної анімації, доповідачі допускають не грубі мовленеві помилки під час виступу, незначно порушують регламент, частково утримують увагу аудиторії.
	9	Учень (учениця) оперує навчальним матеріалом, самостійно встановлює причинно-наслідкові зв'язки, використані матеріали, що мають відношення до теми, грамотна робота має витриманий єдиний стиль, кольорова гама, раціонально використані можливості комп'ютерної анімації, в роботі наявні авторські знахідки.
Високий	10	Учень (учениця) раціонально використав можливості комп'ютерної анімації, витримав єдиний стиль. Прослідковується повна самостійність під час виконання роботи. Під час захисту впевнено тримається перед аудиторією, володіє культурою мовлення, дотримується регламенту, утримує увагу аудиторії, рецензує відповіді учнів.
	11	Учень (учениця) володіє глибокими знаннями, може вільно та аргументовано висловлювати власні судження, доповідач демонструє ерудицію, відображає міжпредметні зв'язки, може співвідносити історичні процеси з періодом на основі наукової періодизації історії.
	12	Робота унікальна, містить велику кількість оригінальних, винахідницьких прийомів, доповідач прагне досягти високих результатів, готовий до дискусії.

Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів/учениць за усні відповіді.

Рівні навчальних досягнень	Бали	Критерії навчальних досягнень учнів
Початковий	1	Учень (учениця) називає одну-дві події, дати
	2	Учень (учениця) вибирає правильний варіант відповіді на рівні «так- ні»; має загальне уявлення про лічбу часу в історії
	3	Учень (учениця) двома-трьома простими реченнями може розповісти про історичну подію чи постать, упізнати її за описом
Середній	4	Учень (учениця) репродуктивно відтворює невелику частину навчального матеріалу теми, пояснюючи історичні терміни, подані в тексті підручника
	5	Учень (учениця) за допомогою вчителя відтворює основний зміст навчальної теми, визначає окремі ознаки історичних понять
	6	Учень (учениця) самостійно відтворює фактичний матеріал теми, установлює послідовність подій
Достатній	7	Учень (учениця) послідовно й логічно відтворює навчальний матеріал теми, характеризує події (причини, наслідки, значення), використовує історичні документи як джерело знань
	8	Учень (учениця) володіє навчальним матеріалом і використовує знання за аналогією, аналізує описані історичні факти, порівнює однорідні історичні явища, визначає причинно-наслідкові зв'язки між ними
	9	Учень (учениця) узагальнює окремі факти та формулює нескладні висновки, обґрунтовуючи їх конкретними фактами; дає порівняльну характеристику історичних явищ
Високий	10	Учень (учениця) використовує набуті знання для вирішення нової навчальної проблеми; робить аргументовані висновки, синхронізує події вітчизняної та всесвітньої історії
	11	Учень (учениця) володіє глибокими знаннями, може вільно та аргументовано висловлювати власні судження, співвідносити історичні процеси з періодом на основі наукової періодизації історії
	12	Учень (учениця) системно володіє навчальним матеріалом; самостійно характеризує історичні явища, виявляє особисту позицію щодо них; уміє виокремити проблему й визначити шляхи її розв'язання; користується джерелами інформації, аналізує та узагальнює її.

Самооцінювання навчальних досягнень (Проаналізуй свою роботу на уроці історії).

Рівні		Бали	Я себе оцінюю (роблю позначку)
Початковий	Я розумію про що говорить вчитель, розрізняю об'єкти вивчення.	<u>1</u>	
	Я можу відтворити незначну частину навчального матеріалу	<u>2</u>	
	Я можу відтворити частину навчального матеріалу за допомогою вчителя.	<u>3</u>	
Середній	Я з допомогою вчителя можу відтворити основний навчальний матеріал, можу повторити за зразком певну інформацію.	<u>4</u>	
	Я можу відтворити основний навчальний матеріал, дати визначення понять, але з певними помилками.	<u>5</u>	
	Я виявляю знання й розуміння основних положень навчального матеріалу. Відповідь даю правильну, але недостатньо осмислену.	<u>6</u>	
Достатній	Я правильно відтворюю навчальний матеріал, знаю основні факти, вмію наводити окремі приклади на підтвердження певних думок.	<u>7</u>	
	Мої знання є достатніми. Я застосовую навчальний матеріал у стандартних ситуаціях, намагаюся аналізувати, встановлювати зв'язки і залежність між явищами та фактами. Я даю логічні відповіді.	<u>8</u>	
	Я добре володію вивченим матеріалом, застосовую знання в стандартних ситуаціях, умію аналізувати й систематизувати інформацію, використовую загальновідомі докази для своєї аргументації.	<u>9</u>	
Високий	Я маю глибокі знання, здатний їх використовувати у практичній діяльності, робити висновки та узагальнення.	<u>10</u>	
	Я маю глибокі знання, аргументовано їх застосовую у різних ситуаціях, умію знаходити інформацію та аналізувати її, розв'язую різні проблеми.	<u>11</u>	
	Я маю системні, міцні знання в обсязі та в межах вимог навчальної програми, усвідомлено їх використовую в стандартних та нестандартних ситуаціях. Умію самостійно аналізувати, оцінювати, узагальнювати.	<u>12</u>	

Самооцінювання роботи учнів/учениць в малих/великих групах.

№ з/п	Критерії оцінювання	Бали
1.	Ви брали активну участь у роботі групи	від 0 до 2
2.	Ви вносили вдалі пропозиції, які врахувала група	від 0 до 2
3.	Ви надавали підтримку іншими членами групи, заохочуючи їх до роботи	від 0 до 2
4.	Ви висунули нову ідею, що сподобалася та була оцінена іншими	від 0 до 2
5.	Ви вдало узагальнювали думки інших та просували роботу групи вперед	від 0 до 2
6.	Ви доповідали класу про результати спільної роботи	від 0 до 2
1.	Початковий (1-3)	Рівень
2.	Середній (4-6)	
3.	Достатній (7-9)	
4.	Високий (10-12)	

Оцінювання результатів навчання учнів 5 класу в технологічній освітній галузі

Розроблені критерії спрямовані на оцінювання досягнутих результатів навчання передбачених Державним стандартом базової середньої освіти, і зокрема, змістом технологічної освітньої галузі. Пропоновані критерії оцінювання, мають зосередити увагу вчителя не стільки на виріб який проектує і виготовляє учень/учениця, як на результати навчання, яких він досягає. Проектування та виготовлення виробу не є самоціллю, і радше слугує засобом для формування у здобувачів освіти ключових компетентностей, які відображені у результатах навчання.

Чотири рівні досягнення результатів навчання: *початковий, середній, достатній, високий*.
Групи результатів навчання: *проектує та виготовляє вироби, застосовує технології декоративно-ужиткового мистецтва, виявляє самозарадність у побуті / освітньому процесі*.

початковий рівень: *відтворює* етапи проектно-технологічної діяльності за зразками лише під керівництвом вчителя, допускаючи ряд недоліків/помилки, які суттєво впливають на якість кінцевого результату, *не проявляє здатності до співпраці* під час проектно-технологічної діяльності; діє *лише під керівництвом вчителя*, виконує завдання за “зразком”.

середній рівень: *виконує* етапи проектно-технологічної діяльності з *допомогою або під керівництвом вчителя* із рядом недоліків, які не суттєво впливають на якість кінцевого результату, проявляє *низький ступінь здатності до співпраці* під час проектно-технологічної діяльності; діє *з допомогою або під керівництвом вчителя*, виконує типові завдання або відтворює запропонований іншими план на виготовлення виробу.

достатній рівень: *розуміє суть і значення* проектно-технологічної діяльності, *втілюючи* власні ідеї у виконанні його етапів *самостійно або з допомогою вчителя*, із можливою присутністю незначних недоліків у роботі, які не впливають на якість кінцевого результату, *проявляє достатню здатність до співпраці* для реалізації проектно-технологічної діяльності; діє *з допомогою вчителя або самостійно*, застосовує творчий підхід у виконанні завдань, може вносити зміни до запропонованого іншими плану на виготовлення виробу.

високий рівень: *продукує оригінальні рішення* результатів проектно-технологічної діяльності, *втілює власні творчі ідеї* у розробленні варіанту моделі проекту/ продукту, виконуючи завдання творчо, *із високим ступенем самостійності у роботі* та якістю кінцевого результату, *проявляючи активність у співпраці* в колективі на всіх етапах проектно-технологічної діяльності; діє *самостійно або за опосередкованої допомоги вчителя*, реалізує власні ідеї у проєкті, бере участь або виявляє ініціативу у створенні власного/спільного плану на виготовлення виробу.

Орієнтовні критерії оцінювання результатів навчання учнів 5 класів у технологічній освітній галузі

Групи результатів навчання	Рівень досягнення результатів навчання			
	Початковий (розпізнавання, пригадування, відтворення)	Середній (розуміння, застосування)	Достатній (аналіз, синтез)	Високий (оцінювання, створення, продукування)
Проектує та виготовляє вироби	називає ідею / тему проекту; обирає моделі-аналогії для	визначає результати проектно-технологічної	обирає об'єкт проектування; визначає завдання проекту та шляхи	пропонує ідеї / теми проєктів;

	<p>роботи в проєкті;</p> <p>виконує технологічні операції за зразком;</p> <p>називає результати проєктно-технологічної діяльності;</p> <p>використовує безпечні матеріали у роботі над проєктом</p>	<p>діяльності відповідно до теми та ідеї проєкту;</p> <p>наводить приклади моделей-аналогів;</p> <p>виконує ескіз власного продукту / виробу на основі моделей-аналогів;</p> <p>використовує інструменти та пристосування, дотримуючись правил і норм;</p> <p>виконує технологічні операції за готовим планом;</p> <p>застосовує технології обробки вторинних матеріалів</p>	<p>досягнення його мети;</p> <p>визначає практичне застосування, користь та функційність проєктованого виробу;</p> <p>добирає актуальну інформацію про об'єкт проєктування;</p> <p>виконує малюнок моделі виробу;</p> <p>презентує результати проєктно-технологічної діяльності;</p> <p>дотримується правил сортування відходів під час роботи над проєктом;</p> <p>використовує ощадно матеріали під час виготовлення виробу</p>	<p>планує проєктно-технологічну діяльність;</p> <p>описує ймовірні ризики реалізації проєкту;</p> <p>розробляє критерії оцінки об'єкту проєктування;</p> <p>упорядковує та презентує інформацію про об'єкт;</p> <p>здійснює художнє конструювання виробу</p> <p>застосовує різні методи проєктування для втілення творчих ідей;</p> <p>застосовує різні засоби презентації результатів проєктування;</p> <p>оцінює ефективність дібраних матеріалів для створення виробу і вказує на ризики їх використання</p>
<p>Застосовує технології декоративного-ужиткового мистецтва</p>	<p>називає види декоративно-ужиткового мистецтва, наводить приклади;</p> <p>відтворює технологічні операції відповідно до створення виробу в етностилі за зразком</p>	<p>розрізняє види декоративно-ужиткового мистецтва;</p> <p>розповідає про значення декоративно-ужиткового мистецтва;</p> <p>використовує ідеї декоративно-ужиткового мистецтва у власній творчості</p>	<p>розрізняє твори різних видів декоративно-ужиткового мистецтва, називає їх творців;</p> <p>вирізняє технології і техніки декоративно-ужиткового мистецтва;</p> <p>пояснює можливості реалізації створених виробів в етностилі;</p> <p>визначає і класифікує твори декоративно-ужиткового мистецтва</p>	<p>втілює власні творчі ідеї в конструкцію виробу;</p> <p>застосовує технології і техніки декоративно-ужиткового мистецтва у процесі виготовлення та оздоблення виробів;</p> <p>обґрунтовує значення декоративно-ужиткового мистецтва у житті;</p> <p>відбирає ідеї декоративно-ужиткового мистецтва для творчого застосування</p>

<p>Виявляє самозарадність у побуті/освітньому процесі</p>	<p>визначає власні та чужі потреби в організації побуту;</p> <p>виконує побутові завдання за планом;</p> <p>розрізняє види побутової техніки за функціональним призначенням</p>	<p>розрізняє види діяльності в побуті та освітньому процесі;</p> <p>називає та записує складові частини плану для побутової діяльності чи організації освітнього процесу;</p> <p>пояснює призначення побутової техніки, вказує безпечні способи її застосування;</p> <p>дотримується встановлених вимог до безпечної праці під час експлуатації технічних пристроїв у побутових умовах;</p> <p>розшифровує маркування товарів, товарні й інші знаки</p>	<p>аналізує власний досвід і можливості в побутовій діяльності та освітньому процесі;</p> <p>знаходить, аналізує та узагальнює актуальну інформацію для реалізації проекту;</p> <p>розрізняє корисні для здоров'я елементи життєвого простору, обґрунтовує раціональність їх використання;</p> <p>облаштовує та вдосконалює власний чи спільний життєвий простір;</p> <p>аргументує використання побутової техніки в проєкті</p>	<p>генерує ідеї, які можуть бути корисними для збереження навколишнього середовища і сталого розвитку;</p> <p>презентує та аргументує власні ідеї у покращенні власного / спільного побуту;</p> <p>висловлює судження стосовно наслідків власних дій для навколишнього середовища</p>
--	---	---	--	---

**Критерії оцінювання з фізичної культури учнів 5-А, 5-Є класів за програмою НУШ,
Критерії створені за рекомендаціями МОН, обговоренням і пропозиціями учнів і батьків.**

Компонент визначення	% у визначенні навчальних досягнень	Спосіб оцінювання
Ставлення до уроків, підготовленість, відвідування, активна участь в проєктах, іграх, квестах, які проводяться під час уроку	10%	Спостереження вчителя
Навички і вміння, визначені навчальною програмою, вміння застосовувати їх у повсякденному житті, в ігрових та змагальних ситуаціях	20%	Моніторинг, спостереження вчителя, самооцінювання
Розвиток фізичних якостей (сила, витривалість, швидкість, гнучкість)	20%	Моніторинг, тестування, формувальне оцінювання
Особистий прогрес учня у показниках фізичної підготовленості	20%	Моніторинг, тестування, формувальне оцінювання
Знання та їх застосування на практиці (основні поняття, визначені програмою, правила ігор, розуміння процесів, що відбуваються в організмі під час виконання вправ тощо)	15%	Спостереження вчителя, самооцінювання
Поведінка: соціальна поведінка, відвідування спортивної секції, участь у змаганнях, дотримання правил безпечної поведінки і збереження здоров'я на уроках та у позаурочних заходах	15%	Спостереження вчителя, взаємне оцінювання серед учнів, самооцінювання
ВСЬОГО:	100%	

Безпосередньо формувальне оцінювання освітніх досягнень учнів 5-х класів переважно здійснюється вчителем вербально.

Критерії оцінювання з фізичної культури учнів 5-А, 5-Є класів за програмою НУШ під час проведення уроків онлайн

Компонент визначення	% у визначенні навчальних досягнень	Спосіб оцінювання
Підготовка до уроку	10%	Спостереження вчителя
Виконання вправ-розминки під музичний супровід	20%	Моніторинг, спостереження вчителя
Включення камери під час виконання фізичних вправ	20%	Спостереження вчителя
Участь в рухливих іграх, участь в руханках	10%	Спостереження вчителя, оцінювання, взаємне оцінювання серед учнів, самооцінювання
Підготовка презентації	10%	Оцінювання вчителем, самооцінювання
Підготовка цікавих вправ і ігор за завданням вчителя, проведення дискусій	10%	Спостереження вчителя, взаємне оцінювання серед учнів, самооцінювання
Проходження тестування	10%	Оцінювання вчителем, самооцінювання
Виконання домашніх завдань	10%	Моніторинг, самооцінювання

Критерії оцінювання результатів навчання учнів 5-х класів у інформатичній освітній галузі

Групи результатів навчання	Рівень досягнення результатів навчання			
	Початковий	Середній	Достатній	Високий
Працює з інформацією, даними, моделями (створення таблиць та аналіз даних)	Знає, розуміє, наводить приклади, повторює навчальні дії	Застосовує вміння, виконує дії	Аналізує, порівнює, класифікує, структурує, пояснює, ілюструє інформацію	Створює рішення, оцінює за критеріями, обґрунтовує, формує судження
Створює інформаційні продукти (делектронні таблиці, графічні зображення)	Виконує дії у супроводі вчителя	Виконує дії за докладною інструкцією, з допомогою вчителя	Виконує дії самостійно або в групі, за інструкцією, шаблоном, зразком, сформульованим завданням	Виконує дії самостійно, творчо, оцінює за критеріями, генерує ідеї, знаходить власні розв'язки, опановує нові засоби чи інформаційні технології
Працює в цифровому середовищі	Виконує дії у супроводі вчителя	Виконує дії за докладною інструкцією, з допомогою вчителя	Виконує дії самостійно або в групі, за інструкцією, шаблоном, зразком, сформульованим завданням	Виконує дії самостійно, допомагає іншим, оцінює за критеріями, опановує нові, використовує ефективні прийоми роботи
Безпечно та відповідально працює з інформаційними технологіями	Демонструє безпечну та відповідальну поведінку в знайомій ситуації, епізодично	Демонструє безпечну та відповідальну поведінку у типовій ситуації, після нагадування	Демонструє безпечну та відповідальну поведінку у новій та змодельованій ситуації	Демонструє безпечну та відповідальну поведінку у нестандартній ситуації, оцінює таку поведінку за критеріями

**ОРІЄНТОВНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ УЧНІВ 5-6
КЛАСІВ У МИСТЕЦЬКІЙ ОСВІТНІЙ ГАЛУЗІ**

Блок результатів	Початковий рівень	Середній рівень	Достатній рівень	Високий рівень
Пізнання та аналіз інтерпретація творів мистецтва	розрізняє види мистецтва, але не визначає виражальні засоби різних видів мистецтва	розрізняє види мистецтва і називає окремі виражальні засоби різних видів мистецтва	розрізняє види мистецтва, характеризує основні виражальні засоби різних видів мистецтва	розрізняє види мистецтва, інтерпретує виражальні засоби при аналізі творів мистецтва
	бере участь в обговоренні творів мистецтва, не пояснює свою позицію, не застосовує термінологію	бере активну участь в обговоренні творів мистецтва, але не пояснює свою позицію, не застосовує термінологію	бере активну участь в обговоренні творів мистецтва, пояснює свою позицію, частково застосовує мистецьку термінологію,	бере активну участь в обговоренні творів мистецтва, пояснює свою позицію, застосовує мистецьку термінологію
Мистецька діяльність	демонструє практичні вміння у мистецькій діяльності (за допомогою вчителя)	демонструє практичні вміння у мистецькій діяльності (переважно за допомогою вчителя)	демонструє вміння у самостійній мистецькій діяльності	демонструє вміння у самостійній мистецькій діяльності, виявляє ініціативність, оригінальність
	не використовує цифрове середовище	використовує цифрове середовище, потребує допомоги вчителя	регулярно використовує цифрове середовище, але потребує допомоги вчителя	самостійно використовує цифрове середовище
	не бере участь у колективній мистецькій діяльності	бере участь у колективній мистецькій діяльності	бере активну участь у колективній мистецькій діяльності	бере активну участь у колективній мистецькій діяльності, виявляє ініціативу

<p>Емоційне ставлення</p>	<p>не виявляє емоційне ставлення</p>	<p>виявляє емоційне ставлення, але не може схарактеризувати емоції</p>	<p>виявляє емоційне ставлення, пояснює емоції</p>	<p>виявляє емоційне ставлення, пояснює й аргументує його</p>
----------------------------------	--------------------------------------	--	---	--

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про освіту»// <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту»// <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти» від 30.09.2020 р. №898// <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>
4. Концепція «Нової української школи»// <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
5. Модельна навчальна програма «Українська мова. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (науки автори: Голуб Н.Б., Горошкіна О.М.), наказ Міністерства освіти і України від 12.07.2021 № 795.
6. Модельна навчальна програма «Українська література. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Яценко Т.О., Качак Т.Б., Кизилова В.В., Пахаренко В.І., Дячок С.О., Овдійчук Л.М., Слижук О.А., Макаренко В.М., Тригуб І.А.), наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795.
7. Модельна навчальна програма «Зарубіжна література. 5–6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Ніколенко О.М., Ісаєва О.О., Клименко Ж.В., Мацевко-Бекерська Л.В., Юлдашева Л.П., Рудніцька Н.П., Туряниця В. Г., Тіхоненко С.О., Вітко М.І., Джангобекова Т.А.), наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07. 2021 № 795.
8. «Іноземна мова. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти .Редько В. Г., Шаленко О. П., Сотникова С. І., Коваленко О. Я., Коропецька І. Б., Якоб О. М., Самойлюкевич І. В., Добра О. М., Кіор Т. М. Затвердено наказ МОН від 12.07.21 № 795
9. «Друга іноземна мова. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти. Редько В. Г., Шаленко О. П., Сотникова С. І., Коваленко О. Я., Коропецька І. Б., Якоб О. М., Самойлюкевич І. В., Добра О. М., Кіор Т. М., Мацькович М. Р., Глинюк Л. М., Браун Є. Л.
10. Модельна навчальна програма «Вступ до історії України та громадянської освіти. 5 клас» для закладів загальної середньої освіти (автори Бурлака О.В., Власова Н.С., Желіба О.В., Майорський В.В., Піскарьова І.О., Щупак І.Я.) «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 №795)
11. «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти Масол Л. М., Просіна О. В. Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07. 2021 №795)
12. «Математика. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти. Мерзляк А. Г., Номіровський Д. А., Пихтар М. П., Рубльов Б. В., Семенов В. В., Якір М. С (наказ МОН від 12.07.2021 № 795)

13. Модельна навчальна програма «Пізнаємо природу». 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Коршевнік Т.В.). Рекомендовано Міністерством освіти і науки України (наказ МОН від 12.07.2021 № 795)
14. Модельна навчальна програма «Здоров'я, безпека та добробут. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (автори: Шиян О.) Рекомендовано Міністерством освіти і науки України (наказ МОН від 12.07.2021 № 795)
15. «Етика. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти Автори Пометун О.І., Ремех Т.О., Кришмарел В.Ю. (наказ МОН від 12.07.2021 № 795)
16. Модельна навчальна програма «Технології. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Туташинський В. І.). (наказ МОН від 12.07.2021 № 795)
17. Модельна навчальна програма. «Інформатика. 5-6 клас» для закладів загальної середньої освіти (авт. Морзе Н. В., Барна О. В.) (наказ МОН від 12.07.2021 № 795)
18. [Модельна навчальна програма «Фізична культура. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти \(автори: Педан О.С., Коломoeць Г.А., Боляк А.А., Ребрина А.А., Дерев'янко В.В., Стеценко В.Г., Остапенко О.І., Лакіза О.М., Косик В.М. та інші\).](#) «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» наказ Міністерства освіти і науки України від 12 липня 2021 року № 795
19. Горошкіна О.М. Принципи побудови модельної програми з української мови для 5- 9 класів закладів загальної середньої освіти [Електронний збірник наукових праць ЗОШПО], Київ: Інститут педагогіки НАПН України, 2021.
20. Орієнтовний перелік форм, методів, прийомів НУШ // ЧОПОПП. – 2021.
21. Гладій О.О. Спрощення в групах приголосних//Розробки уроків з української мови : [https:// naurok.com.ua](https://naurok.com.ua), 2018.
22. Кларин М. В. Инновации в обучении : метафоры и модели : Анализ зарубежного опыта / М.В. Кларин. – М. : Наука, 1997. – 223 с.
23. Сторітеллінг як метод навчання // <https://www.creativeschool.com.ua/blog/storitelling-yak-metod-navchannya/>
24. Курс з креативності. – режим доступу: [Курс з креативності \(gohigher.org\)](https://gohigher.org)
25. Квас О. Дитиноцентризм у науках про виховання: історичний аспект: монографія / Олена Валеріївна Квас. – Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2011. – 300с.
26. Про актуальне в методичній діяльності: думки й поради експертів (About important in methodological activities: expert opinions and advice) : навч.-метод. посіб.: авторський колектив / за наук. ред. проф. Т.М. Сорочан; загальна ред., упорядкування В.В. Сидоренко, М.І. Скрипник. К.: Агроосвіта, 2017. 950 с.
27. Сидоренко В.В. Концептуальні засади Нової української школи: ключові компетентності, ціннісні орієнтири, освітні результати / Вікторія Сидоренко // Методист. - №5. – травень.
28. <https://wordwall.net/ru/resource/29204339/%d0%b1%d0%b5%d0%b7%d1%8b%d0%bc%d1%8f%d0%bd%d0%bd%d1%8b%d0%b92>

29. Full Blast Plus for Ukraine “Іноземна мова. 5-9 класи” для закладів загальної середньої освіти (авт. Редько В. Г., Шаленко О. П., Сотникова С. І., Коваленко О. Я., Коропецька І. Б., Якоб О. М., Самойлюкевич І. В., Добра О. М., Кіор Т. М.)// https://publishing.linguist.ua/publishing_book/full-blast-plus-for-ukraine/
30. <https://learningapps.org/display?v=pqgxcd4ba01>